

Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Hospodářská politika

OPERAČNÍ PROGRAMY
PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE NA
ČESKO-NĚMECKÉ HRANICI: ČESKÁ
REPUBLIKA – SVOBODNÝ STÁT SASKO,
ČESKÁ REPUBLIKA – SVOBODNÝ STÁT
BAVORSKO
diplomová práce

Autor: Iva Hubáčková

Vedoucí práce: Ing. Josef Žid

Rok: 2010

Prohlašuji na svou čest, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

Iva Hubáčková

V Praze, dne 14.5.2010

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Ing. Josefu Židovi za odborné vedení diplomové práce, rady a připomínky, které přispěly k jejímu zpracování.

Obsah

ZKRATKY.....	4
SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ A MAP.....	6
ÚVOD.....	8
1. Regionální a strukturální politika	11
1.1. REGIONÁLNÍ A STRUKTURÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE	11
1.1.1. Cíle a Iniciativy programovacího období 2000–2006.....	13
1.1.2. Cíle programovacího období 2007–2013.....	16
1.1.3. Srovnání programovacího období 2000–2006 a 2007–2013 z hlediska cílů a iniciativ... ..	17
1.1.4. Strukturální fondy.....	18
1.2. REGIONÁLNÍ A STRUKTURÁLNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY.....	20
1.3. STRATEGICKÉ A PROGRAMOVÉ DOKUMENTY	22
2. Přeshraniční spolupráce.....	27
2.1. POJEM HRANICE, HRANIČNÍ EFEKT, PŘÍHRANIČNÍ REGION.....	27
2.2. DŮVODY PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE	29
2.3. PRINCIPY PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE	32
2.4. EUROREGIONY	34
2.5. VYUŽITÍ PŘEDVSTUPNÍCH NÁSTROJŮ V ČR.....	37
2.5.1. PHARE (Poland and Hungary Aid of Restructuring of the Economies).....	37
2.5.2. ISPA (Instrument of Structural Policies for Pre-Accession = Nástroj strukturální předvstupní politiky)	39
2.5.3. SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development = Zvláštní předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova)	39
3. Přeshraniční spolupráce v České republice po vstupu do Evropské unie.....	41
3.1. INTERREG IIIA: PROGRAMOVACÍ OBDOBÍ 2004-2006	41
3.2. CÍL 3 – EVROPSKÁ ÚZEMNÍ SPOLUPRÁCE: PROGRAMOVACÍ OBDOBÍ 2007–2013..	42
4. Česko-saská a česko-bavorská přeshraniční spolupráce : Cíl 3	46
4.1. HISTORIE, ČESKO-NĚMECKÉ VZTAHY.....	46
4.2. CHARAKTERISTIKA DOTAČNÍCH OBLASTÍ	48

4.2.1.	<i>Charakteristika česko-saské dotační oblasti</i>	48
4.2.2.	<i>Charakteristika česko-bavorské dotační oblasti.....</i>	50
4.2.3.	<i>Zhodnocení a porovnání charakteristik českých částí dotačních oblastí....</i>	52
4.3.	ZÁKLADNÍ PROGRAMOVÉ DOKUMENTY A INFORMAČNÍ ZDROJE ČESKO-SASKÉ A ČESKO-BAVORSKÉ PŘEŠHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE CÍLE 3	57
4.4.	IMPLEMENTAČNÍ STRUKTURA	58
4.5.	PRIORITY A OBLASTI PODPORY	60
4.5.1.	<i>Priority a oblasti podpory česko-saského programu Cíle 3.....</i>	62
4.5.2.	<i>Priority a oblasti podpory česko-bavorského programu Cíle 3.....</i>	63
4.6.	ANALÝZA PROJEKTŮ ČESKO-NĚMECKÝCH PROGRAMŮ CÍLE 3	65
4.6.1.	<i>Analýza projektů OP PS ČR-Sasko Cíle 3.....</i>	67
4.6.2.	<i>Analýza projektů OP PS ČR-Bavorsko Cíle 3.....</i>	69
5.	Česko-saská a česko-bavorská přeshraniční spolupráce: INTERREG IIIA 2004 - 2006.....	71
5.1.	CHARAKTERISTIKA DOTAČNÍCH ÚZEMÍ, PRIORITY A OPATŘENÍ.....	71
5.2.	ANALÝZA REALIZOVANÝCH PROJEKTŮ OPERAČNÍCH PROGRAMŮ ČR-SASKO A ČR-BAVORSKO INICIATIVY SPOLEČENSTVÍ INTERREG III A.....	73
5.2.1.	<i>Analýza počtu schválených projektů dle krajů</i>	74
5.2.2.	<i>Analýza všech alokovaných prostředků dle opatření</i>	78
6.	Výběr vzorku úspěšných žadatelů, resp. příjemců OP PS ČR-Sasko a ČR-Bavorsko	81
6.1.	VYHODNOCENÍ DOTAČNÍKŮ	82
6.1.1.	<i>Zapojení do programů přeshraniční spolupráce.....</i>	82
6.1.2.	<i>Využití ostatních operačních programů</i>	83
6.1.3.	<i>Vývoj přeshraniční spolupráce – srovnání změn minulého a současného programovacího období</i>	83
6.1.4.	<i>Hodnocení koncepčních a informačních dokumentů.....</i>	84
6.1.5.	<i>Hodnocení dotčených orgánů podílejících se na realizaci přeshraniční spolupráce</i>	85
6.1.6.	<i>Otázka předfinancování projektů</i>	86
6.1.7.	<i>Oblasti podpory přeshraniční spolupráce.....</i>	86
6.1.8.	<i>Faktory omezující praktickou přeshraniční spolupráci.....</i>	87
6.1.9.	<i>Návrhy na odstranění problémů přeshraniční spolupráce.....</i>	89

6.1.10. <i>Budoucí vývoj přeshraniční spolupráce</i>	90
ZÁVĚR.....	91
ANOTACE.....	97
LITERATURA.....	98
PŘÍLOHA.....	103

Zkratky

AGEG/AEBR	Asociace evropských hraničních regionů
CEMR	Rada evropských obcí a regionů
CRR ČR	Centrum pro regionální rozvoj České republiky
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EAGGF	Evropský zemědělský garanční a záruční fond
EFF	Evropský rybářský fond
EIB	Evropská investiční banka
EK	Evropská komise
ELZA	elektronická žádost – období 2004 – 2006
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
ES	Evropské Společenství
ESF	Evropský sociální fond
ESÚS	Evropské seskupení pro územní spolupráci
EU	Evropská unie
FIFG	Finanční nástroj na podporu rybolovu
HDP	hrubý domácí produkt
HNP	hrubý národní produkt
HSS	hospodářská a sociální soudržnost
HSÚS	hospodářská, sociální a územní soudržnost
I3A	INTERREG IIIA
JTS	Společný technický sekretariát
LP	Lead Partner (vedoucí partner)
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
MMR ČR	Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky
MSSF	Monitorovací systém strukturálních fondů
MV	Monitorovací výbor
NDR	Německá demokratická republika
NO	Národní orgán
NRP ČR	Národní rozvojový plán České republiky

NSRR	Národní strategický referenční rámec
NUTS	nomenklatura územních statistických jednotek
OP	operační program
OP PS	operační program přeshraniční spolupráce
OP ŽP	operační program Životní prostředí
Phare CBC	Phare Cross-Border Cooperation
PO	prioritní osa
PPP	parita kupní síly
PPS	standard kupní síly
ROP	regionální operační program
RPR	Regionální programy rozvoje
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
ŘO	Řídící orgán
SAB	Saská rozvojová banka Drážďany
SOZS	Strategické obecné zásady Společenství
SP	sektorový program
SRN	Spolková republika Německo
SRR ČR	Strategie regionálního rozvoje České republiky
SZP	společná zemědělská politika

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Srovnání cílů a nástrojů v rámci dvou programovacích období 2000 – 2006 a 2007 – 2013.....	17
Tabulka č. 2: Členění nejvýznamnějších fondů EU pro programové období 2004 – 2006 a 2007 – 2013.....	19
Tabulka č. 3: Operační programy České republiky pro programovací období 2007 – 2013.....	25
Tabulka č. 4: Fáze evropské integrace se zaměřením na hraniční problematiku.....	29
Tabulka č. 5: Euroregiony na česko-německé hranici 2004.....	35
Tabulka č. 6: Rozdělení krajů podle jednotlivých operačních programů přeshraniční spolupráce.....	42
Tabulka č. 7: Charakteristika českých dotačních území česko-saského a česko-bavorského programu k 31.12.2005.....	52
Tabulka č. 8: Silné a slabé stránky česko-saského a česko-bavorského pohraničí.....	55
Tabulka č. 9: Srovnání prioritních os a oblastí podpory česko-saského a česko-bavorského operačního programu Cíle 3.....	59
Tabulka č. 10: Společná indikativní finanční tabulka operačních programů přeshraniční spolupráce pro období 2007 – 2013 v EUR.....	65
Tabulka č. 11: Stav počtu projektů dle prioritních os a oblastí podpory OP PS ČR – Sasko k 31.12.2009.....	66
Tabulka č. 12: Schválené projekty dle jednotlivých zasedání Monitorovacího výboru operačního programu ČR – Sasko k 31.12.2010.....	67
Tabulka č. 13: Stav počtu projektů dle prioritních os OP PS ČR – Bavorsko k 31.12.2009.....	68
Tabulka č. 14: Srovnání priorit a jejich opatření česko-saského a česko-bavorského operačního programu Iniciativy Společenství INTERREG III A.....	71
Tabulka č. 15: Výdaje zařazené k certifikaci: OP PS ČR – Sasko a ČR – Bavorsko Iniciativy Společenství INTERREG IIIA.....	72
Tabulka č. 16: Upravené čerpání česko-saského operačního programu a přezávazkování obou česko-německých programů.....	73
Tabulka č. 17: Počet schválených projektů dle krajů a opatření.....	74

Tabulka č. 18: Přehled výdajů Společenství dle krajů a priorit v mil. CZK.....	76
Tabulka č. 19: Stav celkových finančních prostředků plánovaných ve Smlouvě o poskytnutí dotace a skutečně vyčerpaných v mil. CZK.....	78
Tabulka č. 20: Seznam oslovených žadatelů OP PS ČR – Sasko a OP PS ČR – Bavorsko.....	81
Tabulka č. 21: Oblasti podpory a jejich hodnocení respondentů.....	86
Tabulka č. 22: Faktory omezující přeshraniční spolupráci a jejich hodnocení žadateli.....	87

Seznam grafů

Graf č. 1: ČR – Sasko: míra počtu realizovaných projektů dle krajů.....	75
Graf č. 2: ČR – Bavorsko: míra počtu realizovaných projektů dle krajů.....	75
Graf č. 3: ČR – Sasko: procentuální podíl prostředků EU dle opatření	79
Graf č. 4: ČR – Bavorsko: procentuální podíl prostředků EU dle opatření.....	79

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Rozdělení Iniciativy Společenství INTERREG III v období 2000–2006.....	14
Obrázek č. 2: Soustava strategických a programových dokumentů regionálního rozvoje ČR.....	23

Seznam map

Mapa č. 1: Euroregiony České republiky v roce 2002.....	34
Mapa č. 2: Dotační území programu Cíl 3 ČR – Sasko.....	47
Mapa č. 3: Dotační území programu Cíl 3 ČR – Bavorsko.....	49

Úvod

Výjimečnost Evropy jako kontinentu spočívá v její mnohotvárnosti, bohaté historii a poměrně velkém počtu státních útvarů s vlastní suverenitou, což je logicky spojeno s vysokou četností pohraničních regionů. Pohraničním územím jsou často přiřazována negativní synonyma a vlastnosti jako zaostalé, periferní a znevýhodněné oblasti s nízkým počtem obyvatel a hospodářskou aktivitou. Velkou mírou k tomu přispěl historický vývoj, kdy se hranice Evropy často měnily vlivem různých vojenských intervencí.

Ve 20. století v Evropě zavládl integrační a globalizační proces. Představitelé evropských států si uvědomili, že jako jeden kompaktní celek mohou lépe konkurovat ostatním ekonomickým mocnostem světa. Příhraniční regiony hrají v této politice soudržnosti velmi důležitou roli. Často se o integračním procesu v Evropě hovoří jako o procesu srůstání vnitřních hranic evropských států. V žádném případě nelze identifikovat homogenní pohraniční regiony, každý z nich je specifický a má odlišnou hospodářskou a sociální základnu stejně tak i svoje historické vazby. Proto také vyžadují ojedinělý přístup. Všechna tato území podél hranic by měla využít svého potenciálu, statutu mezinárodního regionu a pomoci ze strany integračního uskupení evropských států, aby navázala přeshraniční spolupráci se sousedními regiony a dosáhla tak společného ekonomického růstu a vyspělosti.

Tato diplomová práce je zaměřena na vývoj přeshraniční vztahů v rámci dvou dotačních oblastí na česko-německé hranici. Tato část pohraničí nepatří mezi často zpracovávaná témata, proto jsem se rozhodla se na tuto problematiku zaměřit. Přeshraniční spolupráce je ze strany Evropské unie podporována různými nástroji politiky hospodářské a sociální soudržnosti, jejíž význam stále roste. Česká republika začala nástrojů plně využívat se vstupem do Evropské unie, kdy se zapojila do Iniciativy Společenství INTERREG IIIA, ale pouze ve zkráceném programovacím období 2004 – 2006. Na tento velmi úspěšný nástroj Evropská unie navázala novým Cílem 3 – Evropská územní spolupráce pro období 2007 – 2013. Cílem práce je provést rozbor česko-saského a česko-bavorského dotačního území, zhodnotit stav zrealizovaných či předložených projektů v obou programovacích obdobích a interpretovat zkušenosti, názory a doporučení úspěšných žadatelů operačních programů přeshraniční spolupráce na česko-německé hranici.

První kapitolu jsem se rozhodla věnovat politice hospodářské a sociální soudržnosti, z níž problematika přeshraniční spolupráce vychází, a která v současné době patří v rámci podpory Evropské unie k nejdůležitější politice. Budou zmíněny hlavní cíle a nástroje realizace této politiky, které využívá Evropská unie, ale také bude zmíněna současná situace v České republice.

Navazující druhá kapitola je věnována přeshraniční spolupráci, jaké byly důvody jejího vzniku, jaké jsou její principy, prvotní nositelé (euroregiony) a nástroje (předvstupní fondy).

Třetí kapitola popisuje situaci po vstupu České republiky do Evropské unie, kdy mohla ČR začít plně využívat nástrojů politiky HSS na podporu přeshraniční spolupráce, a to během dvou programovacích období, zkráceného programovacího období 2004 – 2006 a současného období 2007 – 2013. Bude také provedeno srovnání těchto období.

Ve čtvrté kapitole proběhne analýza operačních programů přeshraniční spolupráce Cíle 3 Česká republika – Svobodný stát Sasko a Česká republika – Svobodný stát Bavorsko v současném programovacím období 2007 – 2013. Bude zmíněna historie česko-německých vztahů, interpretována analýza dotačních území, nejdůležitějších dokumentů, implementační struktury, prioritních os a oblastí podpory. Na závěr této kapitoly bude provedena analýza stavu schválených projektů dvou česko-německých programů k 31.12.2009. Vzhledem k tomu, že období 2007 – 2013 není uzavřeno a žadatelé mohou stále předkládat projektové žádosti, nelze srovnávat tento stav projektů mezi dvěma operačními programy.

Proto je pátá kapitola zaměřena převážně na praktickou analýzu finančně uzavřených projektů dvou česko-německých programů Iniciativy Společenství INTERREG IIIA, vzhledem k tomu, že období 2004 – 2006 je finančně již uzavřené. Bude provedeno několik analýz dle krajů, počtu priorit a oblastí za jednotlivé kraje včetně finanční alokace na tyto priority.

V poslední šesté kapitole budou interpretovány reakce a názory vybraného vzorku žadatelů, resp. příjemců na problematiku přeshraniční spolupráce, a to z různých hledisek. Zároveň s touto analýzou budou interpretovány možná doporučení či východiska a také se pokusím o predikci vývoje přeshraniční spolupráce v dalším programovacím období.

Domnívám se, že vlivem méně příznivého historického vývoje bude česko-saské území v některých důležitých makroekonomických charakteristikách zaostávat za česko-bavorským dotačním územím. Pokud budeme vycházet z předpokladu, že všechny české

kraje obou dotačních území mají stejné výchozí podmínky pro čerpání finančních prostředků z Evropské unie, měl by počet schválených projektů za jednotlivé kraje být v programovacím období 2004 – 2006 přibližně stejný. Nejvíce schválených a realizovaných projektů česko-německých operačních programů však očekávám u kraje Karlovarského, a to proto, že jako jediný kraj má možnost čerpat z obou operačních programů přeshraniční spolupráce na česko-německé hranici.

Co do objemu finančních prostředků Společenství alokovaných na jednotlivé oblasti podpory by měla převažovat oblast infrastruktury a životního prostředí. Důvodem je fakt, že česko-německé pohraničí jako tranzitní oblast mezi východní a západní Evropou je infrastrukturně špatně vybavena.

V počtu realizovaných projektů budou převládat oblasti cestovního ruchu a také kultury vzhledem k vysokému potenciálu, kterým česko-německé pohraničí disponuje, a to díky velké rozmanitosti krajiny, množství kulturních památek a bohaté společné historii.

Očekávám, že názory žadatelů na praktickou přeshraniční spolupráci budou převážně kladné vzhledem k její dlouhodobé tradici na česko-německé hranici a vzhledem k bohatým zkušenostem implementačních orgánů. Určitá bariéra, která by mohla být ze strany žadatelů zmíněna, je jazyková bariéra a také určité předsudky vůči německým obyvatelům vztahující se k historickým událostem minulého století (druhá světová válka, Protektorát Čechy a Morava, na druhé straně odsun sudetských Němců apod.).

1. Regionální a strukturální politika

Koncepce přeshraniční problematiky je dnes významnou součástí regionálních a strukturálních politik evropských států a samotné Evropské unie. Zájem o regionální a strukturální politiku v posledních letech velmi vzrostl, a to hned z několika důvodů. Její zásahy pomocí správně zvolených nástrojů mají rozsáhlé ekonomické a sociální dopady. Tato politika se nesnaží řešit pouze již vzniklé problémy, ale snaží se regionům pomoci využít jejich vlastní potenciál rozvoje, díky kterému se postižené regiony osamostatní a jsou pak schopny vlastními prostředky čelit možným problémům, které vyplývají z jejich znevýhodněného postavení.

1.1. Regionální a strukturální politika Evropské unie

Regionální a strukturální politika Evropské unie nazývána také politikou hospodářské a sociální soudržnosti (HSS) zaujímá velmi významné postavení v rámci celkové politiky evropského uskupení. Politika HSS v podstatě funguje na principu solidarity, kdy všechny členské státy přispívají do společného rozpočtu finanční prostředky, které jsou pak použity na rozvoj chudších regionů bojujících s vysokou nezaměstnaností, na podporu regionů se strukturálními problémy a s odvětvími průmyslu, které v posledních letech prudce stagnují, případně upadají a také v neposlední řadě na podporu příhraničních regionů.

Proces evropské integrace se intenzivně rozvíjí a jedním z jeho záměrů je také umožnit všem obyvatelům, firmám a dalším subjektům se podílet na pozitivěch, které plynou ze členství v EU. Z tohoto principu tedy vyplývá stále silnější snaha o snižování rozdílů v hospodářské úrovni regionů a členských států. Cílem je dosáhnout stavu, kdy by došlo k postupnému vyrovnání ekonomické úrovně všech členských států, a tím by se zvyšovala ekonomická vyspělost a konkurenceschopnost Evropské unie. Tohoto cíle by mělo být dosaženo odpovídajícími nástroji a finančními zdroji, které Evropská unie stanovuje vždy na určitá období. Hlavními nástroji regionální a strukturální politiky jsou nyní strukturální fondy Evropské unie, které budou více upřesněny v kapitole 1.1.4. Vedle strukturálních fondů existuje také Fond soudržnosti, nazýván též Kohezní fond, podporující hospodářsky slabé státy EU (nikoli regiony), jejichž hrubý národní produkt (HNP) na 1 obyvatele je nižší než 90 % průměru EU. Kohezní fond podporuje investiční projekty zaměřené

na oblast dopravní infrastruktury a životního prostředí.¹ Rostoucí význam politiky soudržnosti dokumentuje skutečnost, že z hlediska finančních prostředků, vynakládaných na zabezpečení svých cílů, předstihla politika HSS společnou zemědělskou politiku (SZP). Z hlediska finanční perspektivy 2007 – 2013 je na politiku HSS vyčleněno 35,6 % celkového rozpočtu EU, zatímco výdaje související s trhem a přímé platby v rámci SZP se na souhrnném rozpočtu podílí méně, a to 33,9 %.²

Politika hospodářské a sociální soudržnosti prošla určitým vývojem. Významným mezníkem je rok 1975, kdy byl založen Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF) jako základní vnitřní instituce Evropských společenství pro spravování regionální politiky a pro snižování regionálních rozdílů.³ Hlavní obrat však nastal až po přijetí Jednotného evropského aktu v roce 1986. Regionální politika EU v současnosti vychází z definice, která je uvedena v následujících člancích tohoto aktu:

„Čl. 130 A: K podpoře celkového harmonického vývoje Společenství rozvíjí a uskutečňuje aktivity vedoucí k posilování své ekonomické a sociální soudržnosti. Společenství se zaměřuje zvláště na zmenšování nerovnoměrností mezi různými regiony a zaostalosti regionů, jimž se dostává nejmenší podpory.

Čl. 130 B: Společenství podporuje dosažení těchto cílů prostřednictvím strukturálních fondů, Evropské investiční banky (EIB) a jiných dostupných finančních nástrojů.

Čl. 130 C: Evropský fond pro regionální rozvoj je určen k tomu, aby pomohl napravit hlavní regionální nerovnováhy ve Společenství.“⁴

Koncepce politiky hospodářské a sociální soudržnosti je také zakotvena v aktuální Lisabonské smlouvě měnící stávající zakládací smlouvy (Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství). Došlo zde k jedné významné změně, kdy se ustálený pojem „hospodářská a sociální soudržnost“ rozšíří o přídavné jméno „územní“, tedy hospodářská, sociální a územní soudržnost (HSÚS). Lze tedy říci, že do budoucna

¹ WOKOUN, R.: Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2003. str. 21-22.

² KÖNIG, P.: Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 17, 467.

³ SKOKAN, K.: Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie. 1. vyd. Ostrava: Repronis, 2003. str. 15.

⁴ ÚSTAV MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ: Jednotný evropský akt. [online]. Praha, 1993. [cit. 2009-11-19]. URL: <http://mfcz.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/evropska_unie_27432.html>. Tento akt ještě více prohloubil evropský integrační proces, byl podepsán v Lucemburku a Haagu dne 17. a 28. 2. 1986 a vstoupil v platnost dnem 1.7.1987.

poroste význam územního aspektu, tedy i přeshraniční spolupráce.⁵ Klíčové nařízení vztahující se ke strukturálním fondům Evropské unie pro programovací období 2007 – 2013 je Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999, dále jen Obecné nařízení.

1.1.1. Cíle a Iniciativy programovacího období 2000 – 2006

Evropská unie stanovuje vždy na jednotlivá programovací období tzv. cíle politiky HSS. K jejich naplňování přispívají všechny dostupné fondy EU. Evropská unie v současnosti vynakládá nemalé finanční prostředky na vyrovnávání regionálních disparit členských států, které mají nejrůznější podoby (vysoká nezaměstnanost, nízká ekonomická aktivita v regionech apod.). Proto lze důvody ustanovení těchto cílů hledat v záměru Evropské unie, která se snaží v rámci cílů odstranit ty nejzávažnější disparity a tím pádem má naplňování cílů nejen národní a regionální dopad, ale pozitivně ovlivňuje také vývoj celého Společenství. Pak ale mluvíme nejen o sjednocení cílů, ale také nástrojů a postupů zejména ve finančních otázkách.⁶

Dle nařízení č. 1260/1999 budou mít prostředky, které jsou k dispozici pro závazek fondů na období 2000 – 2006, celkový objem 195 miliard EUR v cenách roku 1999. Evropská unie schválila pro toto období celkem tři cíle a čtyři iniciativy – INTERREG III, URBAN, LEADER+ a EQUAL. Cíle 1 a 2 jsou regionální, Cíl 3 je plošný:

Cíl 1 – podpora rozvoje a strukturálního přizpůsobování regionů, které ve svém rozvoji zaostávají za ostatními (136 mld. EUR)

Cíl 2 – podpora hospodářské a sociální konverze oblastí, které se potýkají se strukturálními problémy (22,5 mld. EUR)

Cíl 3 – podpora adaptace a modernizace politik a systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti (24 mld. EUR).

Cíl 1 byl určen pro regiony NUTS II s HDP na 1 obyvatele nižším než 75 % průměru EU (průměr za roky 1994/1996), toto kritérium však nebylo závazné, protože o zařazení regionu na závěr rozhodovala Evropská komise. Pro tento cíl bylo určeno celkem 69,7 %

⁵ ÚŘAD VLÁDY ČR: Lisabonská smlouva: konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. [online]. [cit. 2010-05-14]. URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/lisabonska-smlouva.aspx>>

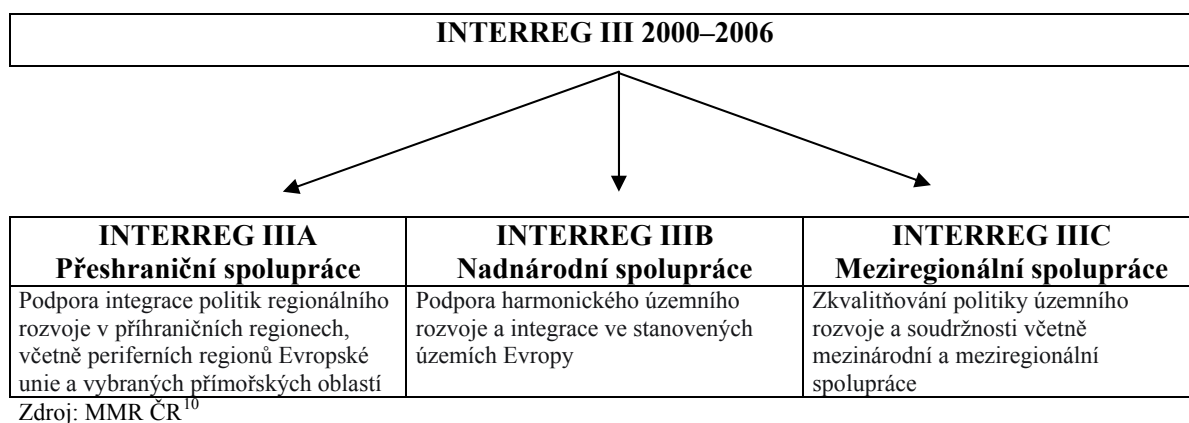
⁶ BOHÁČKOVÁ, I. – HRABÁNKOVÁ, M.: Strukturální politika Evropské unie. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009. str. 33.

prostředků fondů. Cíl 2 byl určen pro regiony postižené socioekonomickou restrukturalizací a zároveň nesměly získávat prostředky z cíle 1. O zařazení regionu však opět ve finále rozhodovala Evropská komise. Pro cíl 2 bylo určeno 11,5 % prostředků fondů. Jak je již výše uvedeno, cíl 3 je plošný a byl určen na podporu problematiky lidských zdrojů. Finanční prostředky nebyly určeny pro regiony, které byly zařazeny pod cíl 1. Bylo pro něj určeno zbývajících 12,3 % prostředků fondů.⁷

Iniciativy Společenství zřizuje Evropská komise jako zvláštní programy, jejichž náplní je řešit specifické problémy týkající se celého území Evropské unie. Můžeme říct, že částečně mají doplňkový charakter k ostatním programům Evropské unie, popřípadě napomáhají k jejich realizaci.⁸ Pro programové období 2000 – 2006 byly zřízeny následující čtyři iniciativy:

INTERREG III – tato iniciativa začala již v roce 1990 a v programovém období 2000 – 2006 se už jednalo o třetí variantu tohoto programu. Byl to nástroj, který měl za úkol pomoci těm regionům členských zemí, které byly znevýhodněné svou polohou při hranicích. V uvedeném období byl tvořen třemi částmi: přeshraniční (A), nadnárodní (B) a meziregionální (C) spoluprací.⁹ Jednotlivé části popisuje následující schéma:

Obrázek č. 1: Rozdělení Iniciativy Společenství INTERREG III v období 2000 – 2006

⁷ WOKOUN, R.: Strukturální fondy a obce I. 1 vyd. Praha: ASPI, 2006. str. 39-41.

⁸ MMR: Strukturální fondy: INTERREG III. [online]. 2009. [cit. 2009-11-09]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Glosar/I/Iniciativy-Spolecenstvi>>

⁹ MMR: Strukturální fondy: Iniciativy Společenství. [online]. 2009. [cit. 2009-11-09]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Glosar/I/Interreg-III>>

¹⁰ MMR: Průvodce programy Interreg IIIB Interreg IIIC. [online]. 2009. str 7. [cit. 2009-11-09]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Databaze-dokumentu/Fondy-Evropske-unie/Programy-a-dotacni-tituly/Pruvodce-programy-Interreg-IIIB--Interreg-IIIC>>

Pro tuto práci je klíčová část **INTERREG IIIA** (I3A) zabývající se přeshraniční spoluprací. Je to nejstarší forma podpory příhraničních regionů, která je vykonávána prostřednictvím pěti operačních programů. Jedná se o tyto operační programy:

- česko-saský (9,9 mil. EUR)
- česko-bavorský (8,6 mil. EUR)
- česko-rakouský (11,0 mil. EUR)
- česko-polský (16,5 mil. EUR)
- česko-slovenský (9,0 mil. EUR).¹¹

Iniciativa I3A je určena pro oblasti podél vnitřních a vnějších hranic EU. Specializuje se na následující tématické okruhy:

- podpora rozvoje městských, venkovských a pobřežních oblastí
- podpora podnikání a rozvoje malých podniků
- podpora integrace trhu práce a sociálního začlenění
- sdílení lidských zdrojů a zařízení pro výzkum, technologický rozvoj, vzdělání, kulturu za účelem pomoci vyvářet stálá pracovní místa
- podpora ochrany životního prostředí a obnovitelných zdrojů energie
- zlepšení dopravy, informačních a komunikačních služeb
- rozvoj spolupráce v oblasti práva a administrativy pro podporu hospodářského rozvoje a sociální soudržnosti
- zvyšování lidského a institucionálního potenciálu přeshraniční spolupráce pro podporu hospodářského rozvoje a sociální soudržnosti.¹²

Iniciativa INTERREG IIIA bude dále podrobněji rozebrána v další kapitole.

URBAN – podpora hospodářské a sociální regenerace měst a příměstských oblastí procházejících krizovým obdobím. Tato pomoc byla určena pro přibližně 50 měst s 20 tis. a více obyvateli.

LEADER + – rozvoj venkovských oblastí. Finanční prostředky iniciativy mohly v podstatě čerpat všechny venkovské oblasti členských států.

¹¹ ŠKODA, J.: Přeshraniční spolupráce. [online]. Urbanismus a regionální rozvoj č. 1/2007. str. 22. [cit. 2009-10-20]. URL: <<http://www.uur.cz/default.asp?ID=2569>>

¹² ASSOCIATION OF EUROPEAN BORDER REGIONS: Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci. [online]. 2000. [cit. 2009-10-20]. URL: <http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/lace_guide.cz.pdf>

EQUAL – nadnárodní spolupráce zaměřená na boj proti všem formám diskriminace a nerovnosti na trhu práce.¹³

1.1.2. Cíle programovacího období 2007 – 2013

Dle Obecného nařízení se zdroje, které jsou k dispozici na závazky z fondů pro období 2007 až 2013, stanoví na 308,041 mld. EUR v cenách roku 2004. Zcela nové pojetí mají cíle, které stanovila na programovací období 2007 – 2013 Evropská unie. Jejich obsah vychází z nového záměru institucí Evropské unie, které se shodly na tom, že jako hlavní nástroj pro růst a zaměstnanost bude působit politika HSS. Dále také instituce EU při schvalování cílů neopomněly stávající ekonomickou a sociální situaci Evropské unie, která se razantně změnila vstupem deseti nových členských zemí. Došlo k prohloubení hospodářských, sociálních a územních rozdílů jak na regionální úrovni, tak i plošně v rámci celé EU. Cíle pro období jsou stanoveny v Obecném nařízení.¹⁴ Mezi tři cíle programovacího období 2007 – 2013 patří:

Cíl 1: Konvergence (251,16 mld. EUR)

Cíl 2: Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost (49,13 mld. EUR)

Cíl 3: Evropská územní spolupráce (7,75 mld. EUR).

Cíl Konvergence je soustředěn na podporu hospodářského a sociálního rozvoje nejméně rozvinutých regionů a členských zemích, jejichž HDP na 1 obyvatele je nižší než 75 % průměru EU. Případně na něj až 81,5 % všech finančních prostředků plynoucích z EU. V ČR pod něj spadají všechny regiony soudržnosti (úroveň NUTS II) kromě hl. města Prahy. Z názvu druhého cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost je hlavní zaměření jasné. Jde o to zvýšit přitažlivost regionů pomocí nejrůznějších inovačních projektů, například na podporu lidských zdrojů apod. V ČR pod tento cíl spadá pouze region Hl. města Prahy, jelikož už sem nemohou být zařazeny regiony čerpající z prvního cíle. Celkem bude na tento cíl poskytnuto 16 % z prostředků vymezených na dané cíle. Smyslem cíle Evropská územní spolupráce je podpořit přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráci mezi regiony. Cíli 3, a konkrétněji jeho části přeshraniční

¹³ WOKOUN, R.: Strukturální fondy a obce I. 1 vyd. Praha: ASPI, 2006. str. 36 – 38.

¹⁴ BOHÁČKOVÁ, I. – HRABÁNKOVÁ, M.: Strukturální politika Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 43 – 44.

spolupráce, bude věnována další kapitola. I když je tento cíl velmi důležitý, je podpořen pouze 2,5 % finančních prostředků.¹⁵

1.1.3. Srovnání programovacího období 2000 – 2006 a 2007 – 2013 z hlediska cílů a iniciativ

Současné programovací období 2007 – 2013 se v určitých kriteriích a požadavcích liší od minulého období 2000 – 2006 (pro ČR platí zkrácené období 2004 – 2006). Podle mého názoru veškeré dále uváděné změny přispěly či teprve s postupem času přispějí k vyšší efektivnosti politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Podrobnější popis změn zachycuje Tabulka č.1.

Tabulka č. 1: Srovnání cílů a nástrojů v rámci dvou programovacích období 2000 – 2006 a 2007 – 2013

Nástroje a cíle			
2000 – 2006		2007 – 2013	
Cíl	finanční nástroj	Cíl	finanční nástroj
Konvergence	Fond soudržnosti	Konvergence	Fond soudržnosti ERDF ESF
Cíl 1	ERDF ESF EAGGF – orientační sekce FIFG		
Cíl 2	ERDF ESF		
Cíl 3	ESF	Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	ERDF ESF
INTERREG	ERDF	Evropská územní spolupráce	ERDF
URBAN	ERDF		
EQUAL	ESF		
LEADER+	EAGGF – orientační sekce		
Rozvoj venkova a restrukturalizace rybářství mimo regiony Cíle 1	EAGGF – záruční sekce FIFG		
9 cílů	6 nástrojů	3 cíle	3 nástroje

Zdroj: MMR¹⁶

¹⁵ MMR: Strukturální fondy: Programy 2007 – 2013. [online]. 2009. [cit. 2009-11-18]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>>

Nejzásadnější změnu můžeme zaregistrovat v počtu cílů politiky HSS, resp. iniciativ a jejich finančních zdrojů, ze kterých byly nebo nyní jsou financovány jednotlivé operace. Podstatně se zredukoval zejména počet cílů a iniciativ, a to z 9 cílů na 3 cíle v současném období. Evropský zemědělský garanční a záruční fond (EAGGF) a Finanční nástroj na podporu rybolovu (FIFG) byly přeměny a transformovány do společné zemědělské politiky (viz následující kapitola 1.1.4.), tím pádem zbyly pro financování cílů už jen 3 nástroje.

1.1.4. Strukturální fondy

Strukturální fondy patří mezi hlavní finanční nástroje politiky soudržnosti. Jejich vývoj prošel řadou reforem, které reagovaly například na potřebu pomoci nově přistoupených zemí apod. Nejstarší z nich, Evropský sociální fond (ESF), byl založen v roce 1957. Později, v roce 1962, byla do skupiny strukturálních fondů přiřazena Orientační sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EAGGF). Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF) byl založen v roce 1975 a pro současné programovací období představuje nejvýznamnější nástroj. Mezi „mladší“ strukturální fondy patřil od roku 1993 Finanční nástroj na podporu rybolovu (FIFG).¹⁷

V počátcích ustanovení strukturálních fondů nebylo zcela jasné, jakým způsobem tyto fondy mají fungovat. Fondy většinou působily v rámci realizací různých opatření pouze okrajově, jejich koncepce a směr podpory nebyly jasné deklarovány. Tato nekomplexnost vedla k jejich neefektivnímu využívání a částečně můžeme říct i k jejich zneužívání členskými zeměmi, které alokovaly finanční prostředky fondů na cíle, jejichž záměrem bylo hájit jejich národní zájmy, nikoliv zájmy celého Společenství. Dalším nedostatkem se jevila tzv. duplicita finanční pomoci, kdy jedna podporovaná akce byla financována z více zdrojů. Dnes strukturální fondy fungují na principu nevratných dotací (tzv. grantů), kterými jsou financovány předem stanovené dlouhodobé priority. Pro každý fond je jasné legislativně zakotvena metodika čerpání finanční pomoci a oblast podpory, a to na základě společných prioritních cílů politiky soudržnosti Evropské unie. Tím pádem je zajištěno jejich efektivní využívání podpořené kontinuálním procesem hodnocení a

¹⁶ MMR: Abeceda fondu Evropské unie 2007 – 2013. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj – Národní orgán pro koordinaci. 2007. str. 4. [cit. 2009-11-18]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Narodni-organ-pro-koordinaci/Dokumenty/Publikace/Publikace-Abeceda-fondu-EU-2007-2013>>

¹⁷ BOHÁČKOVÁ, I. – HRABÁNKOVÁ, M.: Strukturální politika Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 95.

monitorování. Jak již bylo zmíněno, výchozím nařízením vztahující se ke strukturálním fondům Evropské unie je Obecné nařízení.¹⁸

V rámci současného programovacího období 2007 – 2013 prošly fondy zásadními změnami. Především nově vzniká Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD) a zároveň zaniká Orientační sekce Evropského zemědělského podpůrného a záručního fondu. Finanční nástroj na podporu rybolovu je nahrazen Evropským rybářským fondem (EFF) a stává se součástí nikoliv strukturální, ale zemědělské a rybolovné politiky. Tím pádem se výrazně posílila funkce Evropského fondu pro regionální rozvoj.¹⁹ Tyto změny strukturálních fondů mezi dvěma programovacími obdobími zachycuje Tabulka č.2.

Tabulka č. 2: Členění nejvýznamnějších fondů EU pro programové období 2004 – 2006 a 2007 – 2013

FONDY EU		
Fondy	Programové období 2004 – 2006	Programové období 2007 – 2013
Strukturální fondy	Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)	Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)
	Evropský sociální fond (ESF)	Evropský sociální fond (ESF)
	Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (EAGGF) – orientační sekce	X
	Finanční nástroj pro řízení rybolovu (FIFG)	X
Fond soudržnosti	✓	✓
Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)	X	✓
Evropský rybářský fond (EFF)	X	✓

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MMR²⁰

Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)

Pro programovací období 2007 – 2013 je tento fond legislativně upraven Obecným nařízením a nařízením Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o zrušení nařízení (ES) č. 1783/1999. Účel tohoto fondu

¹⁸ BOHÁČKOVÁ, I. – HRABÁNKOVÁ, M.: Strukturální politika Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 95.

¹⁹ BOHÁČKOVÁ, I. – HRABÁNKOVÁ, M.: Strukturální politika Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 100.

²⁰ MMR: Abeceda fondu Evropské unie 2007-2013. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj – Národní orgán pro koordinaci. 2007. str. 4. [cit. 2009-11-18]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Narodni-organ-pro-koordinaci/Dokumenty/Publikace/Publikace-Abeceda-fondu-EU-2007-2013>>

uvádí článek 2 Obecného nařízení, kde Evropský fond pro regionální rozvoj přispívá k financování pomoci zaměřené na posílení hospodářské a sociální soudržnosti tím, že vyrovnává zásadní regionální rozdíly podporou rozvoje a strukturálních změn regionálních ekonomik, včetně přeměny upadajících průmyslových oblastí a zaostávajících regionů, a podporou přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce.²¹

Byly také vymezeny tématické priority, které mají být podpořeny v rámci ERDF, a to posílení konkurenceschopnosti, inovace, vytváření a ochrana udržitelných pracovních míst a zajištění udržitelného rozvoje.²²

V rámci Cíle 3 – Evropská územní spolupráce soustředí Evropský fond pro regionální rozvoj svou pomoc na tyto priority:

- rozvoj přeshraničních, hospodářských, sociálních a environmentálních činností prostřednictvím společných strategií pro udržitelný územní rozvoj,
- navázání a rozvoj nadnárodní spolupráce, včetně dvoustranné spolupráce mezi pobřežními regiony,
- posílení účinnosti regionální politiky.²³

1.2. Regionální a strukturální politika České republiky

Počátek aplikace moderní regionální politiky České republiky můžeme zaznamenat až v polovině 90. let 20. století po pádu komunistického režimu. V období komunismu pojem regionální politika v podstatě neexistoval. Přesto však v počátečních letech českého demokratického státu nepatřila regionální politika k prioritním tématům, kterým jednotlivé vlády věnovaly větší pozornost. Regionální politika byla pouze okrajově zahrnuta do ostatních prioritních politik. Důvody, proč tomu tak bylo, také částečně vyplývají z cílů politiky bývalého komunistického režimu, která prosazovala systém centrálního plánování. Mezi dva hlavní důvody můžeme zařadit následující fakta:

- Přeměna z komunistického režimu na demokratický systém řízení státu se stal stěžejním úkolem pro všechny politické struktury. Navíc v minulosti

²¹ Nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o zrušení nařízení (ES) č. 1783/1999. [online]. [cit. 2009-11-05]. URL: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0001:0001:CS:PDF>>

²² BOHÁČKOVÁ, I. – HRABÁNKOVÁ, M.: Strukturální politika Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 117.

²³ Nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o zrušení nařízení (ES) č. 1783/1999. [online]. [cit. 2009-11-05]. URL: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0001:0001:CS:PDF>>

neexistoval žádný vzor ani postup, podle kterého by česká vláda mohla postupovat. Transformační problémy měly převážně makroekonomickou podstatu a zahrnovaly tak plošně celé území České republiky.

- Právě díky systému centrálního plánování byly všechny regiony státu přibližně na stejné úrovni vyspělosti a tedy díky neexistenci regionálních disparit nebyl důvod klást regionální politice příliš velkou pozornost.²⁴

„K podstatným změnám v oblasti regionální politiky došlo až v polovině 90. let, i když od roku 1990 Česká republika může využívat předvstupní program Phare jako první formu finanční pomoci z EU a od roku 1994 se ČR zapojila do předvstupního programu přeshraniční spolupráce Phare CBC. Významným impulsem byla Dohoda o přidružení České republiky k Evropské unii, která vstoupila v platnost 1.2.1995. Dohoda měla za následek mimo jiné uvědomění si důležitosti regionální politiky. K 1.1.1996 bylo navíc zřízeno Ministerstvo pro místní rozvoj a bylo založeno Centrum pro regionální rozvoj ČR.“²⁵ Dalším významným krokem české vlády bylo přijetí Zásad regionální politiky usnesením č. 235, na jejímž základě byla vypracována řada přípravných strategických a programových dokumentů. V roce 2000 přijala vláda ČR svým usnesením č. 682 Strategii regionálního rozvoje České republiky jako zásadní strategický dokument pro regionální politiku ČR.“²⁶

V roce 2000 se podařilo zákonodárným činitelům vytvořit soubor zákonů deklarujících právní a institucionální rámec regionální politiky ČR, a to v souvislosti s profilováním krajského zřízení, které se stalo jednou z hlavních územních struktur pro regionální rozvoj. Za prioritní zákony se považuje:

- Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje – předmětem úpravy tohoto zákona je stanovení podmínek pro poskytování podpory regionálnímu rozvoji s cílem vyváženého rozvoje státu nebo územního obvodu kraje, s tím související působnost správních úřadů, krajů a obcí, a

²⁴ WOKOUN, R.: Regionální politika v České republice In: KOLEKTIV AUTORŮ: Úvod do regionálních věd a veřejné správy. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. str. 148.

²⁵ DOČKAL, V.: Regionální politika Evropské unie a naplňování principu partnerství: případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. str. 17 – 18.

²⁶ WOKOUN, R.: Regionální politika v České republice In: KOLEKTIV AUTORŮ: Úvod do regionálních věd a veřejné správy. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. str. 148.

vytváří podmínky pro koordinaci a realizaci hospodářské a sociální soudržnosti.

- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
- Zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze.²⁷

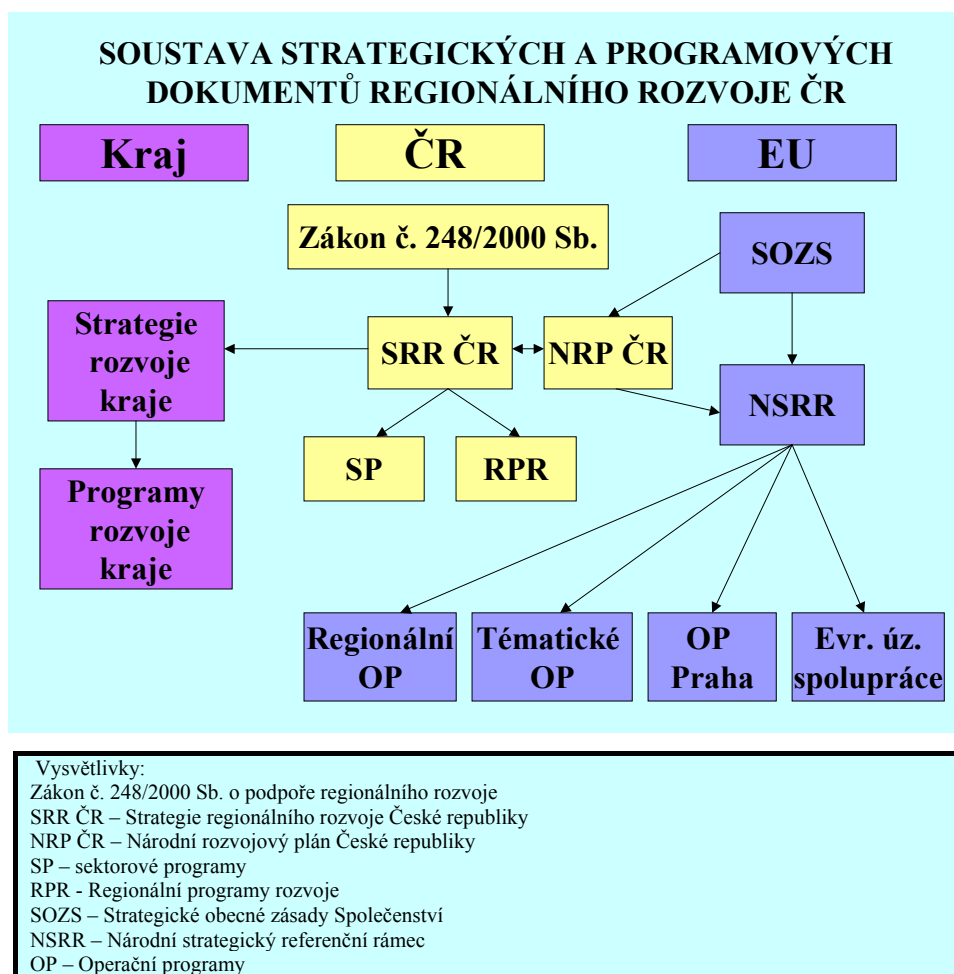
1.3. Strategické a programové dokumenty

Česká republika jako právoplatný člen Evropské unie má možnost využít finanční pomoc z evropských fondů pro řešení zásadních problémů v rámci politiky soudržnosti. Tyto problémy jsou definovány prostřednictvím operačních programů (OP), které schvaluje Evropská komise vždy na určité programovací období. Operační programy zabraňují tomu, aby předkládané projekty nebyly vybírány nahodile a aby skutečně přispívaly k řešení klíčových problémových otázek politiky HSS. Každý operační program se dále dělí na tzv. prioritní osy zajišťující společná řešení v dohodnutých oblastech. Prioritní osy ještě více specifikují vybraná témata, na které mohou být alokovány prostředky. Prioritní osy se dále člení na oblasti podpory, popř. ještě dále na podoblasti podpory.²⁸ Obrázek č. 2 zachycuje vazby mezi hlavními strategickými a programovými dokumenty regionálního rozvoje v České republice. Pro tuto práci jsou samozřejmě nejdůležitější strategické dokumenty na úrovni EU, které budu stručně charakterizovat.

²⁷ WOKOUN, R.: Regionální politika v České republice In: KOLEKTIV AUTORŮ: Úvod do regionálních věd a veřejné správy. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. str. 149.

²⁸ MMR: Strukturální fondy: Informace o fondech EU. [online]. 2009. [cit. 2009-11-20]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>>

Obrázek č. 2: Soustava strategických a programových dokumentů regionálního rozvoje ČR

Zdroj: vlastní zpracování

Strategické obecné zásady Společenství (SOZS) – nejvyšší strategický dokument pro realizaci politiky HSS, definuje hlavní priority této společné evropské agendy na období 2007 – 2013.²⁹

Národní rozvojový plán ČR (NRP ČR) – definuje strategii rozvoje České republiky pro období 2007 – 2013. Vychází z textů nařízení ke strukturálním fondům a Fondu soudržnosti, jeho strategie se opírá o klíčové evropské i domácí strategické dokumenty. Zajišťuje návaznost SOZS a národních strategických dokumentů. Prioritní osy a cíle NRP

²⁹ MMR: Regionální politika EU: Strategické obecné zásady společenství. [online]. [cit. 2009-05-12]. URL: <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>

ČR vycházejí z definované strategie a následně jsou promítnuty do struktury operačních programů.³⁰

Národní strategický referenční rámec (NSRR) – vzniká sladěním SOZS a NRP ČR, vymezuje podobu realizace politiky HSS, popisuje strategické cíle, způsob řízení a koordinace politiky HSS v České republice.³¹ NSRR byl Evropskou komisí přijat 27. července 2007. Poté došlo ke schválení českých operačních programů, které jsou nyní již v plné činnosti.³² Jejich přehled včetně alokace znázorňuje Tabulka č. 3.

Česká republika se na základě NSRR v současném období 2007 – 2013 účastní celkem 24 operačních programů: 8 tematicky zaměřených, 7 regionálně zaměřených, 2 programy pro Prahu a 7 programů spadajících pod Cíl 3 Evropská územní spolupráce. „Pod Cíl 3 spadá také INTERACT II, který je pouze servisní program pro řídicí struktury operačních programů Cíle Evropská územní spolupráce, veřejnost nebude mít tudíž možnost čerpat z jeho prostředků po celé programovací období 2007 – 2013, a také ESPON 2013, který je zaměřen na podporu výzkumu v oblasti územního plánování a regionálního rozvoje. Programu se zúčastní zejména vědecké a výzkumné instituce či univerzity, jeho výstupy jsou však použitelné pro široký okruh uživatelů.“³³

Evropská komise není spokojena s tak vysokým počtem operačních programů, kterými disponuje Česká republika, jelikož čím více operačních programů existuje, tím více je potřeba finančních prostředků na administrativu. Tento počet projektů je navýšen zejména díky tomu, že po vstupu do EU mají jednotlivé regiony soudržnosti vlastní regionální operační programy (s výjimkou Prahy).³⁴

³⁰ MMR: Regionální politika EU: Národní rozvojový plán České republiky 2007 – 2013. [online]. [cit. 2009-05-12]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/8f1552fc-d149-4a99-9638-2903d6e7dcc3/Narodni-rozvojovy-plan-Ceske-republiky-2007-2013>>

³¹ BINEK, J.: Strategické dokumenty veřejné správy. [online]. 2008. [cit. 2010-05-13]. URL: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/infobanka/DownloadFile/38310.aspx>>

³² MMR: Regionální politika EU: Národní strategický referenční rámec České republiky 2007 – 2013. [online]. [cit. 2010-05-13]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/197f55c7-ffeb-4f5c-ab81-26237ef6eaf1/Narodni-strategicky-referencni-ramec-CR-2007-2013->>

³³ MMR: Abeceda fondu Evropské unie 2007 – 2013. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj – Národní orgán pro koordinaci. 2007. str. 9. [cit. 2010-05-13]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Narodni-organ-pro-koordinaci/Dokumenty/Publikace/Publikace-Abeceda-fondu-EU-2007-2013>>

³⁴ HORÁČEK, J.: Přednášky z předmětu 5RE431 - Přeshraniční spolupráce a euroregiony. 2009.

Tabulka č. 3: Operační programy České republiky pro programovací období 2007 – 2013

OPERAČNÍ PROGRAMY NA OBDOBÍ 2007 – 2013		
Operační programy		Příspěvek Společenství mil. EUR
Tematické OP	OP Podnikání a inovace	21 271,1 (79,5 %)
	OP Doprava	
	OP Životní prostředí	
	OP Lidské zdroje a zaměstnanost	
	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	
	OP Výzkum a vývoj pro inovace	
	Integrovaný operační program	
	OP Technická pomoc	
Regionální OP	ROP NUTS II Severozápad	4 659,0 (17,6 %)
	ROP NUTS II Severovýchod	
	ROP NUTS II Střední Čechy	
	ROP NUTS II Jihozápad	
	ROP NUTS II Jihovýchod	
	ROP NUTS II Moravskoslezsko	
	ROP NUTS II Střední Morava	
OP Praha	OP Praha Konkurenceschopnost	372,4 (1,4 %)
	OP Praha Adaptabilita	
Evropská územní spolupráce	OP Mezuregionální spolupráce	389,0 (1,5 %)
	OP Nadnárodní spolupráce	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Sasko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Polsko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko	
	INTERACT II	
	ESPO 2013	

Zdroj: Vlastní zpracování na základě MMR ČR³⁵

³⁵ MMR: Abeceda fondu Evropské unie 2007 – 2013. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj – Národní orgán pro koordinaci. 2007. str. 9. [cit. 2009-05-13]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Narodni-organ-pro-koordinaci/Dokumenty/Publikace/Publikace-Abeceda-fondu-EU-2007-2013>>

2. Přeshraniční spolupráce

V této kapitole se obecně zaměřím na pojem přeshraniční spolupráce. Budu se snažit objasnit historické pozadí problémů spojených s pohraničními oblastmi, důvody vzniku a náplň přeshraniční spolupráce.

2.1. Pojem hranice, hraniční efekt, příhraniční region

Ještě dříve, než přistoupím k samotné definici pojmu přeshraniční spolupráce, bych chtěla definovat nejdůležitější pojmy s ní spojené, a to pojem hranice, hraniční efekt a příhraniční region.

Pojem hranice lze zkoumat na základě nejrůznějších hledisek. Nejčastějším z nich je hledisko geografické, dále pak hospodářské, politické, sociální, právní, kulturní, vojenské, popřípadě jejich vzájemné propojení, jako např. politickogeografické.

Hranici lze tedy definovat například jako:³⁶

- **Geografická hranice** – ve smyslu státní území vymezené státní hranicí. Státní hranice je pak konvenčně (smluvně) stanovená linie na mapách a v terénu, která odděluje území jednoho suverénního státu od území jiného suverénního státu nebo od oblasti nepodléhající suverénní moci žádného státu.
- **Lidská prostorová hranice** – je definována společenskou aktivitou a prostorem, který závisí na charakteru příslušné společenské aktivity (např. hranice jazykové, náboženské, kulturní, sociální atd.)
- **Politická a ekonomická hranice** – je linie, která odděluje sousedská území dříve hraničními kameny, dnes výstražnými tabulemi (státní útvary). Hranice jsou tak výsledkem určitého právního aktu. Tyto hranice dále můžeme dělit na:
 - *Vnitrostátní hranice* – např. mezi dílčími administrativními jednotkami – spolkovými zeměmi či kraji)
 - *Státní hranice* – klasická forma ve smyslu mezinárodní politiky
 - *Vnitřní hranice* – běžně užívaný pojem pro styk dvou členských států EU
 - *Vnější hranice* – na obvodu celé EU.

³⁶ JEŘÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. a kol.: České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. str 47 – 49.

➤ **Politickogeografická hranice**

- podle „kvality“ rozhraničení se dále dělí na:

- *Přírodní hranice* (fyzickogeografická) je tvořena přírodními prvky v krajině (nejčastěji vodní toky a reliéf – sníženiny, rozvodnice, hřebeny)
- *Umělá hranice* (antropogenní) nerespektuje přírodní prvky, ale při jejich vymezování jsou používány kulturní prvky – národnostní (etnické) hranice, historické aspekty – historické hranice či geometrický přístup – hranice geometrické s přímým spojením smluvně stanovených bodů či astronomické s využitím zeměpisné sítě (poledníky, rovnoběžky).

Dalším kritériem pro dělení hranic může být také ekonomická vyspělost sousedících regionů. Pak rozlišujeme hranice:

- **Symetrické** – ekonomická vyspělost obou sousedících regionů je srovnatelná
- **Asymetrické** – je-li ekonomická vyspělost regionů rozdílná. Přeshraniční vztahy za této situace mají rozdílný charakter. I když míra a směr těchto vztahů mohou být srovnatelné jako u hranice symetrické, jejich intenzita může být dokonce vyšší. Co je ovšem rozdílné, jsou cíle přeshraničních vztahů, jejichž základem je využití ekonomické nerovnováhy.³⁷

Každá hranice je charakteristická svým „hraničním efektem“. Na jeho základě pak dochází k bližšímu zkoumání jednotlivých příhraničních vztahů mezi sousedními regiony. Hraniční efekt může být:

- bariérový
- periferní
- kontaktní
- difúzní
- efekt propustnosti hranice
- filtrační
- koncentrační

³⁷ JERÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. a kol.: České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. str. 52.

- efekt diverzifikace a polarizace.³⁸

Na základě propustnosti hranice můžeme rozlišit čtyři typické situace v příhraničním regionu. Příhraniční regiony otevřené a uzavřené představují extrémní formy, zbylé dva typy jsou formy smíšené.³⁹

- *Příhraniční region jako otevřený*, vně vlastního regionu orientovaný systém. Hranice se vyznačuje vyšší propustností, která je však jednostranně orientovaná. Zmíněný model má opodstatnění při historickém konstituování států a jejich expanzivních snahách o rozšíření vlastního území.
- *Příhraniční region jako uzavřený*, centralizovaný systém s nepropustnou hranicí. Zde existuje snaha o shlukování zásob, obyvatelstva a moci do centrálních oblastí na úkor okrajových, hraničních území, což v důsledku znamená posilování rozdílů mezi centrem a periferií.
- *Příhraniční region jako systém mostu* mezi sousedními státy. Hranice mezi nimi je částečně otevřená, na několika místech existuje spojení – hraniční přechody (mosty). Uskutečňuje se výměna zboží a osob, přičemž zůstává zachována identita, nezávislost a jistá izolace sousedních regionů.
- *Příhraniční region jako systém kontaktního území*, kde dochází více méně k silnější integraci či fúzi obou společenství, přičemž nad centralistickými tendencemi převažuje už nová nadnárodní společnost. Hranice plní funkci otevřené hranice.

2.2. Důvody přeshraniční spolupráce

V průběhu 19. a 20. století se postupně formoval evropský prostor v přibližné podobě tak, jak ho známe dnes. Hranice některých států zůstaly v nezměněné podobě, ostatní se měnily z vojenských, politických či jiných důvodů. Často tak vznikaly nepřirozené hranice, které rozdělovaly regiony a etnické skupiny mající společné kořeny po několik staletí. Příhraniční oblasti byly místa častých vojenských konfliktů a proto se hospodářská aktivita, obchod i obyvatelstvo postupně začalo soustředit spíše do vnitrozemí států. Efekt bariérového účinku hranic byl v určitých regionech ještě více umocněn přírodními

³⁸ JEŘÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. a kol.: České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. str. 53.

³⁹ JEŘÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. a kol.: České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. str. 49 – 50.

hranicemi, které tvoří pohoří, řeky nebo moře. Politické ideologie a režimy se v určitých případech také podílely na tvorbě nepropustných hranic. Typickým příkladem je tzv. železná opona vytvořená v roce 1945 mezi evropskými státy, svým přívlastkem „železná“ naznačuje striktní oddělení evropského prostoru se stoprocentní nepropustností hranic.⁴⁰

Přeshraniční spolupráce má v Evropě dlouhou tradici. Již v 50. letech vznikají na některých hranicích států západní a severní Evropy první iniciativy za účelem podpory příhraničních regionů, aby překonaly bariérový efekt hranic a pomohly tak zvýšit životní úroveň místních obyvatel. Představitelé příhraničních obcí si uvědomili, že jejich snaha o efektivní rozvoj jejich regionu bude úspěšná pouze tehdy, pokud budou spolupracovat s regiony na druhé straně hranice. Proto společně začali zakládat přeshraniční sdružení obcí jako základní stavební kámen přeshraniční spolupráce. Tabulka č. 4 naznačuje jejich vývoj, který v podstatě začal těsně po 2. světové válce. V roce 1960 existovalo přibližně 10 takových sdružení. Za necelých 35 let jejich počet vzrostl na 140 a tento růst dále pokračuje.⁴¹

Tabulka č. 4: Fáze evropské integrace se zaměřením na hraniční problematiku

Období	Charakter	Příklady	Rok / Počet
Brzy po 2. světové válce	Vytváření prvních přeshraničních regionů k překonání hraničních bariér a odstranění perifernosti vůči hlavním městům	Euregio ¹ , Adria, Severní Kalloty	1960 / 10
60. – 70. léta 20. stol.	Stabilizace existujících a vytváření nových euroregionů, zřízení Pracovního společenství hraničních regionů, společné přeshraniční řešení problému jako příspěvku k evropskému sjednocení	Německo-nizozemská hranice, Porýní, Skandinávie	1975 / 30
80. léta	Vznik dalších regionů v západní Evropě na pozadí Jednotného evropského trhu, zapojení hraničních regionů do konkurence s ostatními regiony v rámci „Evropy regionů“	Francie a Velká Británie, Dánsko a Švédsko	1985 / 60
1990 a dále	Součást regionální politiky EU – společná iniciativa INTERREG, CBC Phare, na vnějších hranicích zapojení oblastí států střední a východní Evropy, tvorba přeshraničních rozvojových a operačních programů	Španělsko, Portugalsko, Řecko, Finsko, Polsko, ČR	1995 / 140

Pozn. 1) Euregio – nejstarší přeshraniční struktura v Evropě, založená v roce 1958 na německo-nizozemských hranicích.

Zdroj: JEŘÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. a kol.⁴²

⁴⁰ ASSOCIATION OF EUROPEAN BORDER REGIONS: Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci. [online]. 2000. [cit. 2009-10-20]. URL: <http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/lace_guide.cz.pdf>

⁴¹ JEŘÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. a kol.: České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. str. 163

⁴² JEŘÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. a kol.: České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. str. 163.

Vlivem stále sílícího procesu integrace a větších potřeb investic podporujících důležité aktivity příhraničních regionů se otázce přeshraniční problematiky začaly věnovat ve větší míře i orgány Evropské unie, zejména Evropská komise a Rada Evropy ve spolupráci s národními vládami členských států. V roce 1971 byla založena klíčová organizace poskytující pomoc příhraničním regionům, Sdružení evropských příhraničních regionů (AEBR – Association of European Border Regions/AGEG – Arbeitsgemeinschaft Europäischer Grenzregionen). AEBR je registrovanou asociací se sídlem v Gronau ve Spolkové republice Německo. Hlavními spolupracujícími partnery je Rada Evropy, Evropská komise a parlament, ale také Rada evropských obcí a regionů (CEMR) a samozřejmě samotné hraniční regiony. Dnes AEBR zastupuje neuvěřitelných 170 příhraničních regionů celé Evropy, které jsou buď registrovanými členy nebo jen příznivci. „Asociace pracuje pro evropské hraniční a příhraniční regiony a k jejím cílům patří zejména podporovat a koordinovat vzájemnou spolupráci regionů v rámci Evropy, propagovat výměnu zkušeností a informací s ohledem na společné zájmy v oblasti přeshraniční spolupráce a zastupovat tyto společné zájmy při jednání s parlamenty, orgány, úřady a institucemi států a nadnárodních organizací.

Intenzivní práce Sdružení zahrnuje:

- Realizaci programů a projektů, žádostí o financování a administrativu s tím spojenou
- Organizaci akcí zaměřených na přeshraniční problematiku
- Pomoc s řešením přeshraničních problémů a podporu speciálně zaměřených aktivit
- Přípravu a realizaci společných opatření
- Rozvoj Centra pro evropské hraniční a příhraniční regiony a úzkou spolupráci s Evropskou unií a Radou Evropy
- Poskytování informací o přeshraniční problematice evropským politikům a veřejnosti.“⁴³

⁴³ EUROREGION SILESIA: Asociace evropských příhraničních regionů (AGEG/AEBR). [online]. 2004 – 2009. [cit. 2009-11-17]. URL: <http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=cinnost-AGEG-AEBR>

2.3. Principy přeshraniční spolupráce

„Filozofie přeshraniční spolupráce předpokládá, že dva nebo více příhraničních regionů si společně rozváží své rozvojové záměry a priority a podnikají rozvojové akce, místo aby jednaly samostatně a své případné partnery na druhé straně hledaly až dodatečně. Nestačí jen jednoduše sladit národní plány nebo přidat několik návrhů na projekty a nazývat to přeshraničním vlivem. Přeshraniční spolupráce se také nemůže vytvářet pouze proto, že jsou dostupné externí programy s dotacemi, i když je pochopitelné, že tyto programy působí jako významný stimul spolupráce.“⁴⁴ Přeshraniční spolupráce by měla zahrnovat všechny oblasti, se kterými se občané běžně setkávají každý den, jako ekonomika, práce, sociální záležitosti, bydlení, ale také kultura, volný čas a životní prostředí.⁴⁵

V roce 1981 byla v Madridu podepsána členskými zeměmi Rady Evropy Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány (Madridská úmluva). Tato úmluva charakterizuje přeshraniční spolupráci jako „jakékoliv společně odsouhlasené akce, jejichž cílem je propagovat a podporovat dobré sousedské vztahy mezi územními společenstvími nebo úřady v pravomoci dvou nebo více smluvních stran, jakož i uzavírání jakýchkoliv dohod a smluv, které budou nezbytné pro dosažení uvedených cílů.“⁴⁶

Článek 2 Madridské úmluvy také uvádí, že „přeshraniční spolupráce bude probíhat v rámci pravomocí jednotlivých územních společenství nebo úřadů, které jsou stanoveny právními normami jednotlivých států.“ To znamená, že rozhodnutí o tom, jaké pravomoci a jestli vůbec nějaké region dostane, nadále zůstává v rukou státu. V roce 1995 byl ve Štrasburku podepsán dodatkový protokol k Madridské úmluvě, který „změkčuje“ poměrně striktní úmluvu a dává možnost územním společenstvím členských států uzavírat dohody o přeshraniční spolupráci. Madridská úmluva však není jediným právním aktem ustanovujícím pravidla pro přeshraniční spolupráci. Širší právní rámec je zajištěn

⁴⁴ WILAM, P.: Podpora přeshraniční spolupráce v Evropské unii a v asociovaných zemích. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2004. str. 22.

⁴⁵ ASSOCIATION OF EUROPEAN BORDER REGIONS: Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci. [online]. 2000. [cit. 2009-10-20]. URL: <http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/lace_guide.cz.pdf>

⁴⁶ DOČKAL, V: Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky: růžový obálček a hrana reality. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav., 2005. str. 21.

bilaterálními či trilaterálními smlouvami mezi jednotlivými členskými zeměmi nebo přímo mezi územními společenstvími.⁴⁷

Sdružení evropských příhraničních regionů ustanovilo celkem čtyři základní principy přeshraniční spolupráce. Jsou všeobecně uznávány a pokud je budou jednotlivé subjekty dodržovat, bude spolupráce mezi regiony úspěšná:

➤ **Princip partnerství**

Partnerství lze chápat ze dvou úhlů pohledu. Jednak můžeme hovořit o vertikálním partnerství, které spočívá ve spolupráci mezi úrovní EU, národní úrovní (přístup vycházející shora), ale také regionální a místní úrovní (přístup vycházející zdola). Pokud budou všechny tyto úrovně spolupracovat, pak lze zajistit rozvoj jednotlivých příhraničních regionů komplexně a integrovaně. Horizontální partnerství znamená v podstatě spolupráci mezi partnery na obou stranách hranice. V žádném případě nejsou omezujícími faktory spolupráce například rozdílný počet obyvatel sousedských regionů, jejich rozloha, popřípadě rozdílná hospodářská vyspělost.

➤ **Princip subsidiarity**

Připomeneme-li si počátky přeshraniční spolupráce, o jednotlivých krocích pomoci se rozhodovalo pouze na centrální úrovni. Investice alokované vládami však často nebyly zaměřeny na stěžejní problémy regionů, a tak se obyvatelé těchto regionů setkávali s absurditami každodenního života. Snaha zlepšit tuto situaci vedla k založení regionálních a místních sdružení na obou stranách hranice. Tím došlo k decentralizaci kompetencí v rámci přeshraniční spolupráce a byli zapojeni i místní aktéři, kterých se to v podstatě týkalo nejzásadněji. Posílení místních a regionálních institucí je právě v souladu s principem subsidiarity, jelikož tyto instituce představují nejvhodnější správní formu pro přeshraniční spolupráci.

➤ **Princip existence společné přeshraniční rozvojové koncepce nebo programu**

Společné koncepce a strategie příhraničních regionů deklarují existenci rovnoprávných rámcových podmínek a zajištění vzájemného dlouhodobého a perspektivního rozvoje regionů. Veškeré koncepce a programy vychází z analýzy slabých a silných stránek

⁴⁷ DOČKAL, V.: Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky: růžový obláček a hrana reality. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav., 2005. str. 22. – 23.

(SWOT analýzy) příhraničních regionů, díky které je pak zaměření pomoci co nejpřesnější. Redukují se slabé stránky jednotlivých regionů a naopak podporují se ty oblasti, ve kterých daný region vyniká.

➤ **Princip společných struktur na regionální/místní úrovni a vlastní finanční zdroje**

Společné struktury na obou stranách hranice se postupem času staly tzv. motorem přeshraniční spolupráce. Výrazně urychlují rozvoj spolupráce a to i díky faktu, že jsou to většinou dlouhodobé pracující organizace. Tyto organizace vlastní finanční prostředky alokují na oblasti podpory, které to nejvíce potřebují zásluhou jejich dlouholeté praxe.⁴⁸

2.4. Euroregiony

Je velmi těžké přesně definovat, co je to euroregion, zejména z hlediska mezinárodního, jelikož právní úprava vzniku euroregionů je u evropských států různá. Nejčastěji se však uvádí následující definice. „Euroregiony jsou nadnárodním typem svazků či sdružení měst a obcí. Cílem euroregionu je podpora a realizace projektů odrážející všechny formy spolupráce mezi smluvními stranami.“ Jsou to historicky první nositelé přeshraniční spolupráce a jsou zakládány z důvodů odstranění disparit mezi pohraničními regiony na obou stranách hranice. Každý euroregion v ČR je založen dle soukromého práva (nejčastěji na základě občanského zákoníku) a vystupuje pod právní subjektivitou. Je však nutné vycházet z konkrétních stanov euroregionů obsahující postavení, vymezení, podmínky vstupu a výstupu členů apod.⁴⁹ I když z obecné definice vyplývá, že euroregiony jsou dobrovolná sdružení obcí, členy mohou být i jiné organizace – např. kulturní nebo vzdělávací instituce. Na druhé straně ale členem euroregionu nemusí být všechny obce ve vymezené oblasti z hlediska principu dobrovolnosti.⁵⁰

„Nejstarší tímto způsobem vzniklá organizace (roku 1958), je oblast na holandsko-německých hranicích – Euregio, která se stala modelem pro další podobné iniciativy,

⁴⁸ ASSOCIATION OF EUROPEAN BORDER REGIONS: Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci. [online]. 2000. [cit. 2009-10-20]. URL: <http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/lace_guide.cz.pdf>

⁴⁹ ŽID, J.: Přednášky z předmětu 5RE431 – Přeshraniční spolupráce a euroregiony. 2009.

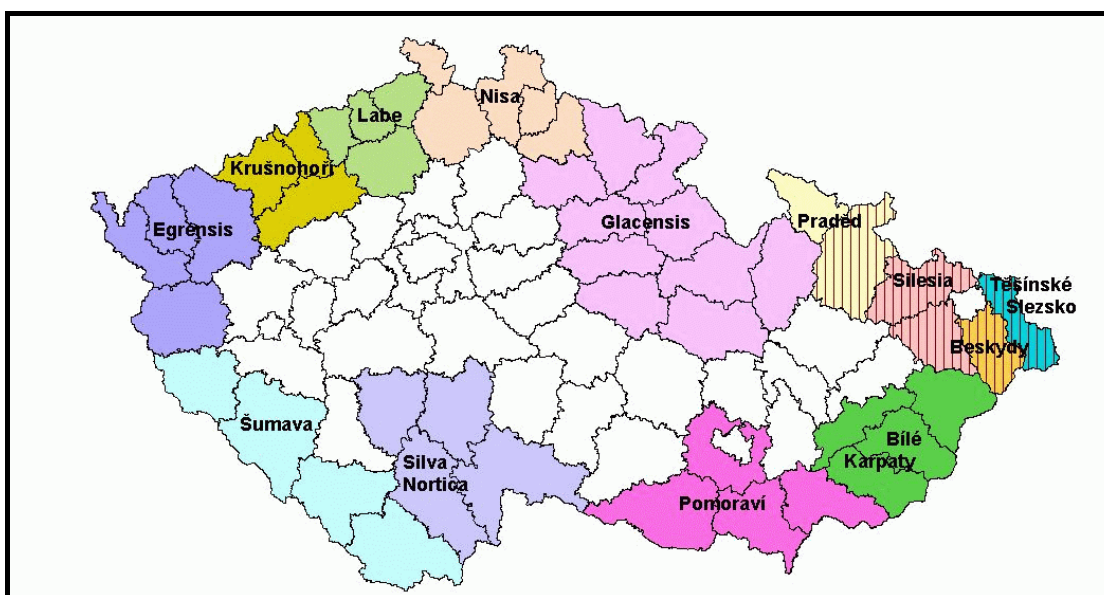
⁵⁰ HUSÁK, J.: Možnosti přeshraniční spolupráce na příkladu euroregionu Šumava-Bayerischer Wald-Mühlviertel. In: WOKOUN, R. – MATES, P.: Management regionální politiky a reforma veřejné správy. 1. vyd. Praha: Linde, 2006.

a proto její označení převzaly nově vznikající hraniční oblasti tohoto druhu. Mezi hlavní činnosti euroregiony patří:

- Zkvalitnění a koordinace přeshraniční spolupráce
- Reprezentace regionu
- Výměna informací
- Správa Fondu malých projektů/Dispozičního fondu
- Účast na tvorbě strategií rozvoje a programů EU.⁵¹

V České republice působí celkem třináct euroregionů, pokrývají čtyřicet okresů a tedy více jak polovinu území. Jejich konkrétní polohu zobrazuje Mapa č. 1.

Mapa č. 1: Euroregiony České republiky v roce 2002

Zdroj: Odbor veřejných databází (ČSÚ)⁵²

Přeshraniční spolupráce na česko-německé hranici je podporována celkem pěti euroregiony, které obléhají tuto hranici, euroregion Nisa, Labe, Krušnohoří, Egrēnsis a Šumava. Tyto euroregiony patří mezi nejstarší formy přeshraniční spolupráce v České republice, byly založeny v letech 1991 – 1993. Ostatní euroregiony vznikly o několik let později, a to v letech 1996 – 2000. Za nejstarší se považuje Euroregion Nisa, založený

⁵¹EUROREGION ŠUMAVA: Co je to euroregion. [online]. [cit. 2009-05-12]. URL: <http://www.euregio.cz/euregio/index.php?page=30&lag=&lang=cz&r=22>

⁵² ODBOR VEŘEJNÝCH DATABÁZÍ (ČSÚ): Euroregiony v České republice. 1. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2007. URL: <http://www.czso.cz/xl/edicniplan.nsf/p/13-5120-04>

21.12.1991. Tento euroregion je považován za nejaktivnější i vzhledem k jeho dlouhé tradici a podařilo se mu uskutečnit doposud nejvíce projektů zaměřených zejména na cestovní ruch, kulturu a také sport. Sdružuje zároveň nejvíce českých obcí ze všech euroregionů na česko-německé hranici (145 obcí v roce 2004). Je mezi nimi i jedna obec Středočeského kraje, a to Bělá pod Bezdězem. I když Středočeský kraj svým územím nespadá pod žádnou dotační oblast operačních programů přeshraniční spolupráce, některé obce tohoto kraje, ležící v blízkosti hranic s kraji, které spadají svým územím do příhraničních oblastí, se chtějí podílet na aktivitách euroregionů, proto jim bylo umožněno stát se jejich členy. Euroregion Nisa tvoří jeden přeshraniční celek s euroregionem na německé, ale i polské straně. Euroregion Šumava spolupracuje také se dvěma euroregiony, a to na německé a rakouské straně. Ostatní tři české euroregiony spolupracují pouze s německými partnery. Euroregion Šumava je rozlohou největší region na česko-německé hranici, jak znázorňuje Tabulka č. 5.

Tabulka č. 5: Euroregiony na česko-německé hranici 2004

Euroregion	Sídlo české části	Datum založení	Sousedící stát	Počet obcí Kraj	Rozloha km ² / Počet obyvatel
NEISSE-NISA-NYSA	Liberec	21.12.1991	Německo Polsko	145 Středočeský Ústecký Liberecký	2 703,24 km ² / 443 134 obyvatel
ELBE/LABE	Ústí nad Labem	24.6.1992	Německo	101 Ústecký	1 646,29 km ² / 384 679 obyvatel
KRUŠNOHOŘÍ/ERZGEBIRGE	Most	18.12.1992	Německo	73 Ústecký	1 523,17 km ² / 296 602 obyvatel
EUREGIO EGRENSIS	Karlovy Vary	3.2.1993	Německo	72 Plzeňský Karlovarský	2 149,97 km ² / 266 364 obyvatel
ŠUMAVA-BAYERISCHER WALD-MÜHLVIERTEL	Klatovy	20.9.1993	Německo Rakousko	92 Plzeňský Jihočeský	3 316,87 km ² / 160 281 obyvatel

Zdroj: Odbor veřejných databází (ČSÚ): Euroregiony v České republice 2004⁵³

⁵³ Odbor veřejných databází (ČSÚ): Euroregiony v České republice. 1. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2007. [online]. [cit. 2010-05-14]. URL: <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/p/1372-05>>

2.5. Využití předvstupních nástrojů v ČR

Příprava České republiky na vstup do Evropské unie, včetně přípravy na přistoupení k systému strukturálních fondů, probíhala řadu let. Základní rámec pro oblast hospodářské a sociální soudržnosti vytvořila Asociační dohoda mezi Českou republikou a Evropskou unií, kterou ČR podepsala v roce 1993 a nabyla platnosti 1.2.1995. V rámci předvstupního procesu musela ČR provést celou řadu opatření v oblasti legislativy, regionální politiky a statistiky, tvorby rozvojových dokumentů a hlavně musela zajistit funkční systém realizace a kontrolních mechanismů. Zásadní význam pomoci prostřednictvím předvstupních programů PHARE, ISPA a SAPARD mělo vedle poskytování finančních prostředků také to, že české orgány veřejné správy, které se měly na této pomoci podílet, si tak mohly osvojit metodické postupy platné v rámci Evropské unie a precizně se připravit na postupy spojené s využíváním strukturálních fondů.⁵⁴

2.5.1. PHARE (Poland and Hungary Aid of Restructuring of the Economies)

Program Phare určený původně pouze pro pomoc Polska a Maďarska, byl založen v roce 1989. Od roku 1990 je první finanční oporou České republiky poskytovanou Evropskou unií na socioekonomický rozvoj, stejně tak i pro ostatní země střední a východní Evropy usilující o vstup do EU představoval hlavní finanční nástroj pomoci. Pro Českou republiku tato pomoc představovala dosažení tří prioritních cílů: přijetí *acquis communautaire*⁵⁵, integrace ČR s infrastrukturou ostatních evropských států a posílení českého hospodářství při přípravě jeho integrace do vnitřního trhu EU.⁵⁶

Za dobu trvání programu Phare tak Česká republika získala přístup k celkem 1,034 mld. EUR. Program Phare se skládal ze tří programových celků:⁵⁷

- „Národní programy Phare – zahrnovaly zejména projekty zaměřené na přípravu ČR na členství v EU. Byly to především projekty pro českou státní správu, které napomáhaly přijímání *acquis communautaire*. Další velmi důležitou součástí Národního programu byly investiční projekty v oblasti hospodářské a sociální

⁵⁴ WOKOUN, R.: Strukturální fondy a obce I. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006. str. 52.

⁵⁵ Tento pojem zahrnuje společná práva a povinnosti, které zavazují členské státy společně v rámci EU, přičemž se neustále vyvíjí. Nezahrnuje jen právo Společenství v užším slova smyslu, ale také všechny akty přijaté v rámci druhého a třetího pilíře EU a společné cíle stanovené ve smlouvách. URL: <http://europa.eu/scadplus/glossary/community_acquis_en.htm>

⁵⁶ WOKOUN, R.: Strukturální fondy a obce I. 1 vyd. Praha: ASPI, 2006. str. 52 – 53.

⁵⁷ CRR ČR: Předvstupní programy. [online]. 2009. [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://www.crr.cz/index.php?lsei=59>>

soudržnosti, které sloužily k testování struktur pro následnou účast ve strukturálních fondech.

- Programy přeshraniční spolupráce (PHARE CBC) – byly přípravou na účast v Iniciativě Společenství INTERREG IIIA. Projekty v rámci těchto programů byly zpravidla investičního charakteru, realizovaly se v příhraničních regionech a měly povinný přeshraniční rozsah.
- Mnohonárodní programy Phare – sloužily zejména k dodatečné podpoře spolupráce a přípravy kandidátských zemí na vstup do EU a při jejich implementaci tyto země spolu navzájem spolupracovaly.“

PHARE CBC (Cross-border cooperation = přeshraniční spolupráce)

Tento subprogram se stal od roku 1994 hlavní finanční pomocí pro podporu regionálního rozvoje příhraničních regionů v České republice. V podstatě byl určen pro všechny země střední a východní Evropy, které hraničí s členským státem Evropské unie. Tento program soustředil své finanční prostředky zejména na rozvoj a zdokonalení základní technické infrastruktury a podporu hospodářského rozvoje včetně posilování konkurenceschopnosti českých podniků. Program Phare CBC byl deklarován tzv. finančními memorandy, které jsou uzavírány mezi Českou republikou a Evropskou unií. Vymezují konkrétní cíle programů pro dané období a danou pohraniční oblast, výši finančních prostředků včetně výše spolufinancování ze strany ČR, datum ukončení realizace programu a alokace apod. Program Phare CBC byl svým záměrem koordinován s jemu podobným programem Evropské unie, tedy INTERREG IIIA.⁵⁸

„Mezi obecné cíle programu Phare CBC patří:

- podpora hospodářského rozvoje příhraničních regionů posilováním stávajících struktur, posilování konkurenceschopnosti českých podniků a celkové oživování hospodářství na obou stranách hranic,
- překonávání problémů zatěžujících regiony na obou stranách hranice (např. znečišťování životního prostředí a nedostatečná infrastruktura),
- snižování periferního charakteru těchto oblastí a tím zvyšování životní úrovně obyvatel,
- prohlubování spolupráce mezi občany hraničních regionů.“⁵⁹

⁵⁸ CRR ČR: Předvstupní programy – CBC Phare. [online]. 2009. [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://www.crr.cz/index.php?lsei=59/65>>

⁵⁹ MMR: Strukturální fondy: CBC Phare. [online]. 2009. [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU/Historie-regionalni-politiky-EU-v-Ceske-republice/Predvstupni-nastroje/Phare/CBC-Phare>>

2.5.2. ISPA (Instrument of Structural Policies for Pre-Accession = Nástroj strukturální předvstupní politiky)

Tento program byl zahájen roku 2000. Primárně měl finančně podporovat vládní a soukromé projekty týkající se dopravní infrastruktury (zejména budování dálnic a železničních koridorů) a ochrany životního prostředí (finančně náročné projekty, jako je výstavba vodovodních sítí, čistírny odpadních vod, zpracování tuhých odpadů a ochrana před znečišťováním ovzduší.)⁶⁰

Hlavními prioritami určené pro kandidátské země byly:

- Seznámení se s politikou a procedurami Evropské unie
- Pomoc při zavedení environmentálních standardů EU v přístupujících zemích
- Rozšíření a spojení s dopravní sítí Evropské unie.

Celková suma této pomoci činila 1,1 bilionů EUR ročně pro všech 10 kandidátských zemí střední a východní Evropy do roku 2003.⁶¹

2.5.3. SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development = Zvláštní předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova)

„Program SAPARD byl určen pro deset kandidátských zemí a na základě návrhu EK napomáhá kandidátským zemím při řešení konkrétních úkolů při zavádění *acquis communautaire* vztahujícímu se ke společné zemědělské politice (SZP), strukturálním změnám v jednotlivých zemědělských sektorech a na venkově.

Program SAPARD má tyto cíle:

- Přispět k zavádění *acquis communautaire* v oblasti společné zemědělské politiky
- Řešit prioritní specifické problémy spojené s trvale udržitelnými změnami v sektoru zemědělství a ve venkovských oblastech kandidátských zemí.“⁶²

Česká republika, jakož i ostatní země, mohla z tohoto programu alokovat finanční prostředky až do roku 2006, Česká republika se stala prvním z nových členských států, který finančně ukončil program SAPARD ještě před rokem 2005. Celková finanční částka,

⁶⁰ KÖNIG, P. a kol.: Rozpočet a politiky Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 305 – 306.

⁶¹ CRR ČR: Předvstupní programy – ISPA. [online]. 2009. [cit. 2009-11-12]. URL: <<http://www.crr.cz/index.php?l=59/66/72>>

⁶² MMR: Strukturální fondy: SAPARD. [online]. 2009. [cit. 2009-11-11]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI/Dokumenty/Programovy-dokument-OP-Rozvoj-venkova-a-multifunkcni-1--UVOD/1-4--Vyuziti-predvstupnichnastroju-strukturalni-po/1-4-1--SAPARD>>

kterou Česká republika vyčerpala v rámci programu, činila 92,8 mil. EUR (2,9 mld. CZK).⁶³

⁶³ WOKOUN, R.: Strukturální fondy a obce I. 1 vyd. Praha: ASPI, 2006. str. 53 – 54.

3. Přeshraniční spolupráce v České republice po vstupu do Evropské unie

V této kapitole se budu věnovat nejprve Iniciativě Společenství INTERREG IIIA v rámci zkráceného programovaného období 2004 – 2006. V následujícím programovém období 2007 – 2013 je otázka přeshraniční spolupráce zahrnuta v Cíli 3 – Evropská územní spolupráce.

3.1. INTERREG IIIA: programovací období 2004 – 2006

Evropská komise schválila v roce 2000 pokračování již třetí etapy Iniciativy INTERREG IIIA (I3A) pro programovací období 2000 – 2006. Česká republika se do této iniciativy zapojila dnem vstupu do Evropské unie 1. května 2004, kdy se stala právoplatným členským státem a mohla tedy využít veškeré pomoci, kterou Evropská unie pro své členy nabízí. Iniciativa I3A je primárně určena na rozvoj přeshraniční spolupráce mezi členskými zeměmi. Hlavním cílem je posílit hospodářský a udržitelný rozvoj v příhraničních regionech a upevnit tak sociální, ekonomické a kulturní vazby sousedících států.

Oproti programu CBC Phare, který částečně předcházel této Iniciativě a kdy do dotační oblasti spadaly pouze pohraniční okresy, došlo k rozšíření dotačního území a tedy i ke zvýšení počtu potencionálních žadatelů. Finanční podpora operačních programů I3A byla totiž poskytována na úrovni krajů při hranicích (úroveň NUTS III) s výjimkou Prahy a Středočeského kraje. Další novinkou v programovacím období 2004 – 2006 je rozdělení česko–německého programu na dva dílčí: ČR – Svobodný stát Sasko a ČR – Svobodný stát Bavorsko. V roce 2000 došlo k postupnému sblížování předvstupního programu Phare CBC a Iniciativy I3A. Tento záměr ulehčil České republice po jejím vstupu do EU zapojení do programů Iniciativy I3A, a to se saskou, bavorskou a rakouskou stranou programu, kde spolupráce probíhala již od roku 2000. Česká republika u těchto tří operačních programů tedy plynule přešla z předvstupního programu Phare CBC do Iniciativy Společenství I3A a tyto tři programy mohly být vyhlášeny k 1. červenci roku 2004. Složitější situace pak nastala s vyhlášováním programů se sousedícími zeměmi, které se stejně jako ČR staly novými členy EU, tzn. se Slovenskou republikou a Polskou

republikou. Vzhledem k neexistujícím strukturám ve všech oblastech musel být vytvořen nový programový dokument včetně ustanovení příslušných implementačních struktur. K oficiálnímu vyhlášení těchto dvou programů došlo až o několik měsíců později, se Slovenskou republikou 28. října 2004 a s Polskou republikou až 28. února 2005. Co se týče struktury financování, tak maximální výše podpory z Evropského fondu pro regionální rozvoj činila 75 % z celkových způsobilých výdajů projektu a maximální podíl ze státního rozpočtu 5 %.⁶⁴

Pro programovací období 2004 – 2006 platí tzv. pravidlo n+2. Dle článku 93 nařízení 1083/2006 Evropská komise automaticky zruší každou část rozpočtového závazku na operační program, která nebyla použita na předběžné nebo průběžné platby nebo pro niž do 31. prosince druhého roku následujícího po roce, kdy byl přijat rozpočtový závazek na daný operační program, nebyla zaslána žádost o platbu. Pravidlo n+2 bude v České republice platit také v období 2011 – 2013. Pro období 2007 – 2010 je v platnosti pravidlo n+3. To znamená, že se lhůta prodlužuje do 31. prosince třetího roku následujícího po roce, kdy byl přijat roční rozpočtový závazek v období 2007 – 2010 zahrnutý v jejich operačních programech.

3.2. Cíl 3 – Evropská územní spolupráce: programovací období 2007 – 2013

V současném programovacím období spadá přeshraniční spolupráce pod samostatný cíl politiky hospodářské a sociální soudržnosti, a to Cíl 3 – Evropská územní spolupráce. Pod tento cíl však nespadá jen přeshraniční forma spolupráce, ale také meziregionální a nadnárodní spolupráce a navíc dva síťové programy: ESPON 2013 (Monitorovací síť pro evropské územní plánování) a INTERACT II (program pro výměnu zkušeností s přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spoluprací). V rámci tohoto Cíle 3 je realizováno pět bilaterálních operačních programů přeshraniční spolupráce (OP PS). Tyto programy v podstatě navazují na operace a struktury Iniciativy Společenství I3A. Pro každý z nich byl ustanoven Řídící orgán (ŘO), který je vždy umístěn v jedné z partnerských zemí. Pouze v jednom z nich je Řídícím orgánem orgán České republiky,

⁶⁴ MMR: Iniciativa Společenství INTERREG IIIA: Rekapitulace Iniciativy Společenství INTERREG IIIA v České republice v letech 2004-2006. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Tiskcentrum Praha s.r.o. str. 10.

a to Ministerstvo pro místní rozvoj v čele OP PS ČR – Polsko. V ostatních programech je MMR tzv. Národním orgánem, který za ně zodpovídá na českém území. Jedná se konkrétně o programy:

- ČR – Svobodný stát Sasko (ŘO – Saské státní ministerstvo hospodářství, práce a dopravy)
- ČR – Svobodný stát Bavorsko (ŘO – Bavorské státní ministerstvo hospodářství, infrastruktury, dopravy a technologie)
- ČR – Rakousko (ŘO – Úřad spolkové vlády Dolního Rakouska)
- ČR – Polská republika (ŘO – Ministerstvo pro místní rozvoj)
- ČR – Slovenská republika (ŘO – Ministerstvo výstavby a regionálního rozvoje).

Konkrétní priority podpory jsou vymezeny a popsány v příslušných dokumentech vztahující se ke každému operačnímu programu. Všechny programy však mají společný zájem, a to podporu hospodářského a sociálního rozvoje příhraničních regionů. Mezi konkrétní podporované aktivity například patří:

- Podpora podnikání, vědy a výzkumu
- Rozvoj lidských zdrojů
- Podpora cestovního ruchu a zachování tradic
- Rozvoj území a zlepšení životního prostředí
- Zlepšení dopravy a dostupnosti.⁶⁵

Jednou z hlavních novinek v novém programovacím období je zavedení tzv. principu vedoucího partnera (Lead partner princip – LP), který musí splňovat všechny projekty. Tento princip je založen na společné realizaci přeshraničních projektů a na předkládání společných žádostí. Na počátku realizace si partneři projektu zvolí svého vedoucího partnera, který pak zodpovídá za kompletní realizaci, administraci, organizaci a finanční stránku přeshraničního projektu, a to i za realizaci úkolů, které byly přerozděleny na ostatní projektové partnery. Tento princip určitě zvýší efektivitu přeshraniční spolupráce, podpoří záměr, aby projekty byly skutečně realizovány partnery z obou stran hranic a také se zjednoduší řetězec odpovědnosti, kdy v podstatě za projekt je vůči Řídícímu orgánu zodpovědný pouze vedoucí partner.⁶⁶

⁶⁵ MMR: Abeceda fondu Evropské unie 2007 – 2013. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj – Národní orgán pro koordinaci. 2007. str. 26. [cit. 2009-11-18]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Narodni-organ-pro-koordinaci/Dokumenty/Publikace/Publikace-Abeceda-fondu-EU-2007-2013>>

⁶⁶ MMR: Princip vedoucího partnera. [online]. 2008. [cit. 2009-11-18]. URL: <http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/3-1-1_princip.php>

Každý projekt také musí splňovat alespoň dvě ze čtyř kritérií, která stanovila Evropská komise. Tato kritéria musí být jasně definována hned na počátku každého přeshraničního projektu. Kritéria spočívají ve:

- společné přípravě projektu s partnerem z druhého státu
- společné realizaci projektu s partnerem z druhého státu
- společném personálu
- společném financování projektu oběma stranami.⁶⁷

Finanční zdroje Cíle 3 mají možnost čerpat především subjekty veřejného a neziskového sektoru, tzn. hlavně obce, kraje a jejich organizace, neziskové organizace a ostatní podobné právní formy. Územní jednotka NUTS III, tzn. úroveň krajů, je stejně jako v minulém období základní územní jednotkou pro čerpání v rámci OP PS. „Struktura financování z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) je pro období 2007 – 2013 následující:

- maximální podíl financování z ERDF (tj. dotace EU) – ve výši 85 % celkových způsobilých výdajů projektu
- podíl financování z národních zdrojů – ve výši 15 % celkových způsobilých výdajů projektu, přičemž maximální podíl financování ze státního rozpočtu je ve výši 5 % celkových způsobilých výdajů projektu.“⁶⁸

„Způsobilými výdaji se rozumí ty výdaje projektu či aktivit v rámci stanoveného období, které mohou být spolufinancovány ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, tj. ty, které jsou v souladu s příslušnými evropskými a národními předpisy a odpovídají zaměření operačních programů.“⁶⁹

Tabulka č. 6: Rozdělení krajů podle jednotlivých operačních programů Přeshraniční spolupráce

OP PS	Kraj (úroveň NUTS III)
ČR – Polsko	Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Olomoucký, Moravskoslezský
ČR – Slovensko	Jihomoravský, Zlínský, Moravskoslezský
ČR – Rakousko	Jihočeský, Vysočina, Jihomoravský
ČR – Bavorsko	Karlovarský, Plzeňský, Jihočeský
ČR – Sasko	Karlovarský, Ústecký, Liberecký

Zdroj: vlastní zpracování dle MMR⁷⁰

⁶⁷ MMR: Iniciativa Společenství INTERREG IIIA: Rekapitulace Iniciativy Společenství INTERREG IIIA v České republice v letech 2004-2006. 1.vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Tiskcentrum Praha s.r.o. str. 10.

⁶⁸ MMR: Iniciativa Společenství INTERREG IIIA: Rekapitulace Iniciativy Společenství INTERREG IIIA v České republice v letech 2004-2006. 1.vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Tiskcentrum Praha s.r.o. str. 14 – 15.

⁶⁹ MMR : Způsobilé výdaje. [online]. 2008. [cit. 2009-11-18]. URL: <http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/3-3_zpusobile.php>

⁷⁰ MMR: Iniciativa Společenství INTERREG IIIA: Rekapitulace Iniciativy Společenství INTERREG IIIA v České republice v letech 2004 – 2006. 1.vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Tiskcentrum Praha s.r.o. str. 14.

Dle Tabulky č. 6 má možnost kraj Moravskoslezský, Jihomoravský, Jihočeský, Karlovarský a Liberecký využít podpory vždy ze dvou operačních programů, jelikož geograficky leží na jejich dělicích hranicích. Stejně jako v minulém období nejsou operační programy realizovány v kraji Praha a Středočeském kraji.

Srovnání programovacího období 2004 – 2006 a 2007 – 2013

Hlavní rozdíl mezi těmito dvěma obdobími je ten, že problematika přeshraniční spolupráce, která v období 2004 – 2006 spadala pod Iniciativu Společenství INTERREG IIIA, je v současném programovacím období zařazena pod samostatný Cíl 3 Evropská územní spolupráce. Zařazením pod konkrétní cíl politiky HSS vzrostl význam operačních programů přeshraniční spolupráce. Tuto skutečnost potvrzuje i fakt, že v novém období došlo k navýšení finančních prostředků alokovaných na podporu příhraničních regionů.

Pro skutečné dodržování principu partnerství byla také zavedena 4 kritéria přeshraniční spolupráce, která zaručují spolupráci projektových partnerů a také princip vedoucího partnera, který je zodpovědný za celý projekt. Finanční stránka také nezůstala beze změn. Došlo ke zvýšení maximálního podílu příspěvku z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj, a to z původních 75 % na 85 % celkových způsobilých výdajů.

4. Česko-saská a česko-bavorská přeshraniční spolupráce:

Cíl 3

4.1. Historie, česko-německé vztahy⁷¹

Velmi úzké vztahy českého pohraničí na jedné straně a německého pohraničí na straně druhé měly často spoluurčující význam pro historický vývoj obou zemí. Zejména to platí pro některá období a oblasti, například politické vztahy ve středověku a kulturní kontakty či ekonomické vztahy v novověku. Od událostí roku 1938, kdy došlo k vojenskému obsazení českého pohraničí a následnému připojení k nacistickému Německu, začala vznikat asymetrie ve vývoji nejen česko-německého pohraničí. Tuto asymetrii ještě více zvětšil odsun etnických Němců s následnými procesy osidlování, odlišné politické systémy a důsledky zvláštních opatření režimu železné opony jako symbolu éry studené války.

V době, kdy končila druhá světová válka, procházely územím česko-německého pohraničí početné skupiny německého obyvatelstva východních zemí prchající před postupující sovětskou armádou, končily zde pochody smrti a transporty vězňů z koncentračních táborů na východě. V oblasti také operovaly oddíly partyzánů, v samém závěru válečných operací obsadila oblast americká armáda, jejíž legendární vstup do regionální metropole Plzně se v pozdějších letech snažila komunistická propaganda zkreslit, případně úplně umlčet.

Rozhodujícím momentem ve vývoji pohraničních oblastí českých zemí byla dohoda mocností spojenecké koalice o transferu etnických Němců. Tento drastický zásah do struktury osídlení pohraničních oblastí a jejich lokálních společenství se po roce 1989 stal opětovně předmětem česko-(sudeto)německého dialogu – zejména jeho průběh, příčiny a důsledky. V letech 1945-1947 bylo z pohraničí vysídleno či uprchlo 2,9 až 3 miliony osob německé národnosti a zanikly tak stovky malých sídel a samot. Proces osidlování začal téměř okamžitě s odchodem německých obyvatel a měl podobu náborové kampaně organizované státními orgány. Mezi novousedlíky patřili zejména Češi z vnitrozemí, Slováci, romské etnikum a dále reemigranti z Německa a Rakouska.

⁷¹ ŘEZNÍK, M.: Stručná historie států – Sasko. 1.vyd. Praha: Libri, 2005. str. 164 – 168.

BROŽ, M. – HOUŽVIČKA, V. – NOVOTNÝ, L.: Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí: sebedefinice a vzájemné vnímání Čechů a Němců v přímém sousedství. 1.vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky., 2007. str.19 – 39.

Konec čtyřicátých let přinesl do prostředí česko-bavorské hranice zcela novou situaci v podobě neprodyšné uzavřené hranice, kterou zřídily čs. orgány po převzetí moci v Československu Komunistickou stranou. V příhraničních regionech západních Čech a Bavorska docházelo k nárůstu periferního hraničního efektu vlivem přítomnosti železné opony. V tomto českém pohraničí byla záměrně likvidována veškerá aktivita zdejších obyvatel a přizpůsobena vojenským potřebám.

Jiná situace nastala v česko-saském pohraničí. Sasko bylo od roku 1945 obsazeno Sovětským svazem v rámci německé okupační zóny a v roce 1949 se stalo jednou ze zemí Německé demokratické republiky (NDR), tedy centralistického státu pod nadvládou Sovětského svazu. Tím pádem došlo k odlišnému budoucímu vývoji oproti Bavorsku, které bylo součástí demokratického Západu. Sasko se zcela v duchu ekonomických strategií východního bloku orientovalo na budování těžkého průmyslu, zejména hutí a strojírenství, a na těžbu hnědého uhlí, v jehož produkci zaujala jihovýchodní část NDR jedno z čelních světových míst. Vztahy v poválečných desetiletích byly v první řadě dány „přátelstvím a bratrskou spoluprací“ mezi Československem a NDR jako dvěma satelity sovětského bloku. K jejich nejčastějším formám a oblastem patřila obchodní výměna a ekonomická spolupráce mezi podniky v Československu a v okresech na území bývalého Saska v rámci RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci), kde svůj význam nadále plnily například lipské veletrhy. Sasko se na druhé straně také týkala například účast východoněmecké armády na invazi do Československa v roce 1968. Tedy jsou zde dva odlišné pohraniční vazby. Česko-bavorská spolupráce a vzájemné vztahy byly vlivem přítomnosti železné opony zmrazeny, naopak česko-saská spolupráce vzkvétala, ovšem pod nadvládou Sovětského svazu.

Pád komunistického režimu v listopadu 1989 otevřel prostor navazování mezilidských styků přes hranice a začaly se iniciovat různé formy přeshraniční spolupráce, velmi intenzivně právě na česko-německé hranici. Samotní němečtí obyvatelé, ale i obyvatelé českého pohraničí někdy rozlišují mezi východními a západními Němci. Zatímco v postojích k Bavorům jako k původním obyvatelům SRN převládá vesměs vstřícné vnímání (jsou označováni jako Wessi), naopak postoj vůči bývalým občanům NDR (označení Ossi či Sas) je někdy i negativní.

4.2. Charakteristika dotačních oblastí

Charakteristika situace v pohraničí je u každého operačního programu důležitá, protože je výchozím bodem pro určení budoucí strategie rozvoje a pro stanovení dotačních priorit a opatření. Na základě socioekonomických analýz stručně popíšu jednotlivé oblasti a srovnám některé charakteristiky českých a německých částí operačních programů. V další části se zaměřím už jen na charakteristiky českých částí a pokusím se popsat jejich odlišnosti. Abych získala systematický přehled o situaci a disparitách jednotlivých dotačních územích, popíšu jejich silné a slabé stránky.

4.2.1. Charakteristika česko-saské dotační oblasti ⁷²

Dotační území, ve kterém je program realizován, je v České republice vymezeno krajem Karlovarským, Ústeckým a Libereckým, které odpovídají úrovni NUTS III a v dostatečné míře pokrývají české pohraničí rozlohou 11 813 km². Na saské straně je vymezení území podstatně složitější. K 1.8.2008 tvoří vlastní dotační území pohraniční zemské okresy Vogtlandkreis, Erzgebirgskreis s obcemi bývalého okresu Aue-Schwarzenberg, Annaberg, Mittlerer Erzgebirgskreis, okres Mittelsachsen s obcemi bývalého okresu Freiberg, okres Sächsische Schweiz/Osterzgebirge, okres Bautzen s obcemi bývalého okresu Bautzen, okres Görlitz s obcemi bývalého okresu Löbau-Zittau. Součástí dotačního území jsou dále také oblasti vymezené dle pravidla flexibility (jak je vidět na Mapě č. 2).⁷³ Toto území patřilo do stávající dotační oblasti již v programu Iniciativy Společenství I3A a je tedy nedílnou součástí realizace přeshraniční spolupráce. Navíc rozloha saské části dotačního území na úrovni NUTS III je velmi omezená a proto přidružené oblasti tak zvětší možný potenciál pro nastávající spolupráci. Celková rozloha saské části dotačního území 14 843 km² přibližně odpovídá rozloze české části. Na přeshraniční spolupráci se také

⁷² MMR: Programový dokument Cíl 3 / Ziel 3 Programu na podporu přeshraniční spolupráce 2007 – 2013 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko v rámci Cíle „Evropská územní spolupráce“. [online]. [cit. 2010-02-14]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-na-podporu-preshranicni-spoluprace-2007---20/Dokumenty>>

⁷³ Možnost použít pravidlo flexibility vyplývá z čl. 21 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 a podle něj může na takto definované území připadnout maximálně 20 % celkových prostředků programu. Dle pravidla flexibility spadá do dotačního území okres Erzgebirgskreis s obcemi bývalého okresu Stollberg, okres Zwickau s obcemi bývalého okresu Zwickauer Land a městem Zwickau, okres Mittelsachsen s obcemi bývalého okresu Mittweida, okres Meissen s obcemi bývalého okresu Meissen, okres Bautzen s obcemi bývalého okresu Kamenz a městem Hoyerswerda, okres Görlitz s obcemi bývalého okresu Niederschlesischer Oberlausitzkreis a městem Görlitz, statutární města Chemnitz a Dresden, okres Saale-Orla-Kreis (Svobodný stát Durynsko) a Greiz (Svobodný stát Durynsko).

výrazně podílejí euroregiony Erzgebirge/Krušnohoří, Elbe/Labe, Neisse-Nisa-Nysa a Euregio Egrensis.

Mapa č. 2: Dotační území programu Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Sasko

Zdroj: CRR ČR⁷⁴

K 31.12.2004 žilo v celé dotační oblasti celkem 4,52 milionu obyvatel, z toho 1,55 milionu na české a 2,97 milionu na saské straně příhraniční oblasti. Průměrná hustota obyvatel saské části dotačního území činí 231 obyvatel na km² a je téměř dvakrát tak vyšší než v české části se 127 obyvateli na km². I když je převážná část dotačního území spíše venkovského charakteru s přibližně stejnou hustotou obyvatel, na saské části se nachází několik větších měst (např. Drážďany), které tuto průměrnou hodnotu zvyšují. Přesto že je tato oblast důležitým tranzitním uzlem a do budoucna se předpokládá nárůst jak osobní, tak nákladní dopravy, je kapacita i stav silniční sítě nedostačující.

Z hlediska životní úrovně a výkonnosti ekonomiky existují stále poměrně velké rozdíly mezi českou a saskou částí. Primární sektor se na tvorbě HDP obou oblastí podílí jen minimálně. Hlavní podíl na tvorbě HDP však patří sektoru služeb. Na české straně je nejvíce obyvatel zaměstnáno ve zpracovatelském průmyslu, obchodě a stavebnictví. Na

⁷⁴ CRR ČR: Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodná stát Sasko 2007 – 2013. [online]. Mapa dotovaného území. [cit. 2010-04-24]. URL: <<http://www.crr.cz/cs/programy-eu/obdobi-2007-2013/cil-3-evropska-uzemni-spoluprace/op-preshranicni-spoluprace/opps-cr-sasko/>>

saské straně je hlavním zaměstnavatelem sektor veřejných a soukromých služeb, obchodu, pohostinství a dopravy. Určitý potenciál pro spolupráci mezi českými a saskými podniky lze očekávat v průmyslu zpracování kovů, automobilovém průmyslu a strojírenství. Těžba kovů, konkrétně těžba cínu, je pro česko-saské pohraničí spojená s dlouhou tradicí. Na české straně pohraničí se tento kov těžil na úpatí Krušných hor a také ve Slavkovském lese. Invence propojení příhraniční ekonomiky je patrnější ze strany saských firem, které investují a udržují obchodní vztahy v České republice mnohem více.

Dlouhodobým strukturálním problémem celého dotačního území se jeví vysoká nezaměstnanost. Průměrná míra nezaměstnanosti na české straně činila v roce 2005 zhruba 11,1 %, na saské straně dokonce některé regiony vykazují až 20 % nezaměstnanost. I když na podporu zaměstnanosti v saské části bylo vynaloženo již mnoho finančních prostředků, stále se ji nedaří zvýšit. Situace životního prostředí a krajiny je v tomto dotačním území stále často řešenou otázkou. Výrazně k tomu přispívají stále nedořešené následky těžby v minulých staletích, vyšší koncentrace tepelných elektráren a stoupající trend dopravy. Přesto česko-saská dotační oblast disponuje atraktivní přírodní a kulturní krajinou a vysokým počtem chráněných velkoplošných i maloplošných území představující významný faktor cestovního ruchu. Největší podíl návštěvnosti zaujímají lázeňská města v Karlovarském kraji s dlouhou tradicí a mezinárodním významem.

4.2.2. Charakteristika česko-bavorské dotační oblasti⁷⁵

Podporované území je opět vymezeno dle NUTS III a v České republice pod něj spadají příhraniční kraje Karlovarský, Plzeňský a Jihočeský s celkovou rozlohou 20 933 km². Bavorskou část s rozlohou 18 244 km² tvoří okresy Cham, Freyung-Grafenau, Hof, Neustadt an der Waldnaab, Regen, Schwandorf, Tirschenreuth a Wunsiedel im Fichtelgebirge a nezávislá města Hof a Weiden v Oberpfalz. Dle pravidla flexibility sem dále patří okresy Amberg-Sulzbach, Bayreuth, Deggendorf, Kronach, Kulmbach, Passau, Regensburg a Straubing-Boger a nezávislá města Amberg, Bayreuth, Passau, Regensburg a Straubing. I v těchto přidružených oblastech se realizovala přeshraniční spolupráce v minulém programovacím období 2000 – 2006 a díky nim se vytvořila vyvážená česko-

⁷⁵ MMR ČR: Programový dokument Cíl 3 – program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013 včetně přílohy 1. [online]. [cit. 2010-02-16]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty>>

bavorská oblast Cíle 3. Česko-bavorské pohraničí zahrnuje území dvou euroregionů Šumava/Bayerischer Wald/Mühlviertel a Euregio Egrensis.

Mapa č. 3: Dotační území programu Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Bavorsko

Zdroj: CRR ČR⁷⁶

Počet obyvatel v celém dotačním území činil k 30.6.2005 celkem 3,67 milionu. Počet obyvatel na české straně činil 1,48 milionu a v saské části žilo 2,19 milionu obyvatel. Ve sledovaném území činí průměrná hustota 94 obyvatel na km². Ovšem česká a bavorská část se touto hodnotou od sebe liší. Všechny tři české kraje mají v průměru nižší hustotu zalidnění než bavorská oblast. Stále existují poměrně výrazné rozdíly ve výkonnosti české ekonomiky i životní úrovni obyvatel oproti bavorské straně a bude trvat ještě několik let, než dojde k vyrovnání těchto hodnot. Pozitivním jevem pro českou ekonomiku je však růst HDP v průměru o 4 %, příliv zahraničních investic, který je nejsilnější v Plzeňském kraji, a aktivní saldo obchodní bilance. Oproti české straně vykazuje celá bavorská oblast nižší dynamiku růstu HDP, přičemž některé okresy na severu bavorské oblasti sousedící s Karlovarským krajem vykazují i záporné hodnoty růstu. Přesto je bavorská část vyspělá a

⁷⁶ CRR ČR: Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013. [online]. Mapa dotovaného území.. [cit. 2010-02-16]. URL: <<http://www.crr.cz/cs/programy-eu/obdobi-2007-2013/cil-3-evropska-uzemni-spoluprace/op-preshranici-spoluprace/opps-cr-bavorsko/>>

průměrná hodnota HDP na obyvatele je nad průměrem EU. Nicméně je nutné podotknout, že na této hodnotě mají největší podíl nezávislá města (například Passau či Regensburg) a naopak některé okresy vykazují podprůměrné hodnoty jako české kraje.

Odlišná je také struktura ekonomiky, a to jak mezi českou a bavorskou oblastí, tak i uvnitř okresů a krajů těchto oblastí. Primární sektor hraje stále důležitou roli v Jihočeském kraji a v některých venkovských okresech Plzeňského kraje, stejně tak i v některých venkovských oblastech bavorské oblasti, kde hodnoty průměrné zaměstnanosti v primárním sektoru leží nad republikovým průměrem. V českých krajích je poměrně velké zastoupení tradičních průmyslových odvětvích (potravinářský a energetický průmysl, těžba surovin, strojírenství, sklářský a keramický průmysl), které musely projít někde úspěšnou někde neúspěšnou restrukturalizací. V posledních letech se také výrazně zvýšil export, zejména v Plzeňském kraji. Hlavní exportní destinací je Německo. Průmysl je také hodně významný a důležitý v bavorské části. V některých okresech je zaměstnanost v průmyslu vysoce nad průměrem celého Bavorska a dosahuje až 45 %. Tradiční zastoupení zde má automobilový průmysl, elektrotechnika, zpracování kovů, sklářský a keramický průmysl. Terciální sektor v posledních letech také dynamicky roste. Lázeňství a wellness patří mezi hlavní vyhledávané aktivity v cestovním ruchu, který je výrazně podpořen velkou rozmanitostí přírodních hodnot a kulturní krajiny. Nejnavštěvovanější jsou lázně Karlovy Vary, Mariánské a Františkovy lázně, které tvoří tzv. Západočeský lázeňský trojúhelník. Zejména jižní část česko-bavorského území pokrývá řada přírodních parků a chráněných krajinných oblastí, z nichž nejdůležitější je národní park Šumava/Bavorský les.

Průměrná míra nezaměstnanosti české části je 7,8 %. Bavorská oblast je na tom oproti české části hůř, průměrná míra nezaměstnanosti se pohybovala v roce 2005 kolem 10 % některé venkovské regiony zaznamenaly hodnotu až kolem 15 %. Česko-bavorská oblast je stejně jako česko-saská oblast tranzitním místem ve směru východ-západ a do budoucna se počítá s rostoucím trendem dopravního zatížení. Životní prostředí je nejvíce zatíženo v Karlovarském kraji vlivem těžby hnědého uhlí a okolí Plzně vlivem těžkého průmyslu. Emisní zátěže zde stále přetrvávají na vysokých hodnotách.

4.2.3. Zhodnocení a porovnání charakteristik českých částí dotačních oblastí

Na úvod této kapitoly bych chtěla zdůraznit, že následující analýza a komparace se bude týkat pouze českých částí obou česko-německých programů. Výchozím materiálem pro srovnání obou dotačních částí byly socioekonomické analýzy příslušných programových

dokumentů. Zde se ale míra kvality jejich zpracování podle mého názoru výrazně liší. Socioekonomická analýza česko-bavorského dotačního území je popsána v samostatném dodatku programového dokumentu poměrně podrobně. Obsahuje mnoho tabulek se statistickými údaji za jednotlivé kraje či regiony obou států, za jednotlivá dotační území i celé státy včetně číselných řad a poskytuje tak výstižný obraz situace ve sledovaném pohraničí. Obsahuje podrobný popis všech faktorů regionálních rozvoje. Socioekonomická analýza česko-saského území je součástí úvodu programového dokumentu a dle mého mínění je velmi stručná. Jednotlivé faktory regionálního rozvoje jsou popsány velmi jednoduše a pouze textem s několika málo statistickými údaji. Vzhledem k absenci jakýchkoliv tabulek (obsahující zdroje dat) tak není jasné, na základě jakého materiálu jsou daná čísla v textu prezentována. Další nedostatek, a to i částečně u analýzy česko-bavorského území, vidím v širokém časovém rozpětí prezentovaných dat. Například údaje v textu pro rozlohu a počet obyvatel jsou z roku 2004, zatímco makroekonomický ukazatel HDP na 1 obyvatele je v textu prezentován z roku 2002 a míra nezaměstnanosti z roku 2005. Myslím, že není adekvátní základní ukazatele pro danou oblast prezentovat v časovém rozsahu čtyř či pěti let, když si vezmeme v úvahu, že některé z nich se mohou za danou dobu poměrně výrazně změnit a analýza tím pak ztrácí smysluplnou vypovídací hodnotu. Nemyslím si, že by důvodem byla absence těchto statistických údajů v jednotlivých letech.

Na základě těchto nedostatků jsem si vytvořila vlastní Tabulku č. 7 obsahující základní ukazatele obou dotačních území, jejichž data jsem získala z krajských ročenek 2006 Českého statistického úřadu, ve kterých se všechna data vztahují k 31.12.2005. Jen tak jsem mohla relevantně srovnávat jednotlivá území a jejich části. Po porovnání mých údajů s některými údaji v programovém dokumentu jsem však narazila na další nedostatek, který se týkal údajů rozlohy jednotlivých českých částí operačních programů, a to zejména česko-saského území, které tvoří celkem tři české kraje. Po sečtení mnou zjištěných údajů za jednotlivé kraje na základě statistických ročenek krajů 2006 mi vyšla celková rozloha české části česko-saského programu celkem 11 813 km² a tato hodnota je ve srovnání s hodnotou uvedenou v programovém dokumentu (13 191 km²) menší o 1 378 km². Jak jsem zjistila, uvedená hodnota rozlohy v programovém dokumentu vychází se statistických ročenek krajů 2005, které se v hodnotách ukazatele rozlohy nijak neliší od roku 2006. Tím pádem mohu konstatovat, že v programovém dokumentu je uvedena chybná rozloha dotačního území. Následné srovnání charakteristik obou českých dotačních území bude vycházet z mnou ověřených výstupních dat.

Porovnání obou českých dotačních oblastí poměrně ztěžuje jejich vnitřní heterogenita, která je dána odlišnou mírou perifernosti jednotlivých regionů a okresů v rámci oblastí a odlišným socioekonomickým vývojem. Navíc Karlovarský kraj, jehož území patří do obou dotačních oblastí, významně determinuje charakteristiku obou dotačních území svými spíše zápornými charakteristikami (např. HDP na obyvatele, nezaměstnanost...). Přesto se pokusím zobecnit jednotlivé diferenciační procesy a charakterizovat silné a slabé stránky jednotlivých hraničních úseků ČR.

Tabulka č. 7: Charakteristika českých dotačních území česko-saského a česko-bavorského programu k 31.12.2005

Kraj, území	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel	Hustota zalidnění (obyv./km ²)	Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele		Vývoj HDP (stálé ceny 2000 min.rok=100)	Míra registrované nezaměstnanosti (v %)
				Průměr (ČR=100)	v PPS ¹⁾ (EU 25 = 100)		
Česko-saské území	11 813	1 556 478	127	X	X	X	11,1
Karlovarský	3 315	304 274	92	77,7	57,2	104,0	10,3
Ústecký	5 335	823 173	154	81,1	59,7	104,4	15,4
Liberecký	3 163	429 031	136	80,0	59,0	108,3	7,7
Česko-bavorské území	20 933	1 483 568	76	X	X	X	7,8
Karlovarský	3 315	304 274	92	77,7	57,2	104,0	10,3
Plzeňský	7 561	551 528	73	95,9	70,6	106,5	6,5
Jihočeský	10 057	627 766	62	89,1	65,6	106,5	6,7
Česká republika	78 866	10 251 079	130	100	74,0	106,1	8,9
Okresy Karlovarského kraje : Cheb, Sokolov, Karlovy Vary							
Okresy Ústeckého kraje : Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem, Děčín, Louny, Litoměřice							
Okresy Libereckého kraje : Česká Lípa, Liberec, Jablonec nad Nisou, Semily							
Okresy Plzeňského kraje : Tachov, Plzeň – sever, Plzeň – město, Plzeň – jih, Rokycany, Domažlice, Klatovy							
Okresy Jihočeského kraje : Strakonice, Písek, Tábor, Prácheň, České Budějovice, Jindřichův Hradec, Český Krumlov							

¹⁾ PPS = standard kupní síly

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČSÚ⁷⁷⁾

Z hlediska hodnocení regionální struktury obou českých celků lze říci, že v příhraničí s Bavorskem dominují tři centra mezuregionálního významu, a to krajská města Plzeň, České Budějovice a ve slabší míře Karlovy Vary. Nejsilnější postavení má město Plzeň, čtvrté největší město České republiky s aspirací na regionální metropoli. Na tato centra je integračními vztahy napojeno jejich spádové území, které tvoří zejména obce s nízkým počtem obyvatel od sebe poměrně hodně vzdálené. Hustota sídel je velmi nízká v regionech přímo přiléhajících k bavorské hranici. Naopak české pohraničí sousedící se Saskem je tvořeno spíše středně velkými centry s vyšší mírou koncentrace. Jsou to Karlovy Vary, aglomerace Chomutov – Most – Teplice – Ústí nad Labem – Děčín,

⁷⁷⁾ ČSÚ: Krajské ročenky 2006. [online]. [cit. 2010-05-06]. URL: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/krajske_rocenky>

Liberec – Jablonec nad Nisou a s také města Cheb, Sokolov a Česká Lípa. Naopak nižší hustota sídel je v okrajových částech Karlovarského kraje a v okrese Česká Lípa.

Rozloha 20 933 km² české části česko-bavorského území je téměř dvakrát větší než česká část česko-saského území, ovšem co do počtu obyvatel se tato území s přibližně 1,5 milionu obyvatel neliší. Tím pádem hustota zalidnění českého pohraničí sousedící se Saskem je téměř dvojnásobně vyšší (127 obyvatel/km²) a blíží se republikovému průměru. V rámci česko-saského území dominuje co do rozlohy i počtu obyvatel Ústecký kraj, hodnota počtu obyvatel (823 173) je téměř dvojnásobná ve srovnání se dvěma zbývajících kraji, a to zejména díky aglomeraci Chomutov – Most – Teplice - Ústí nad Labem - Děčín. V česko-bavorské oblasti zaujímá první místo v obou zmíněných charakteristikách kraj Jihočeský, a to zejména s počtem 10 057 obyvatel. Naopak nejmenšími hodnotami disponuje kraj Karlovarský a Liberecký. Nízkou hustotu zalidnění 76 obyvatel/km² česko-bavorského území determinují zejména okresy, které bezprostředně sousedí s Bavorskem – okres Tachov (Plzeňský kraj) a okres Prachatice (Jihočeský kraj) s hodnotou pouhých 35 obyvatel/km².

Celková ekonomická výkonnost obou českých příhraničních oblastí ještě nedosahuje úrovně oblastí na druhé straně hranice, nicméně postupem času dochází k vyrovnávání hospodářského rozvoje. Tento fakt dokazuje zvyšující se dynamika růstu jednotlivých území. Liberecký kraj spadající do česko-saského území dosáhl v roce 2005 oproti minulému roku přírůstek HDP až 8 %. Jen o 2 % nižší přírůstek dosáhly kraj Plzeňský a Jihočeský v rámci česko-bavorského programu. Obecně se česká ekonomika může pochlubit v roce 2005 jednou z nejvyšších měr růstu v rámci EU, a to zejména díky rostoucímu exportu.⁷⁸ V roce 2005 se hodnota HDP na 1 obyvatele nejvíce přiblížila průměru České republiky v Plzeňském kraji (téměř 96 %) a Jihočeském kraji (89 %). Naopak kraje česko-saského území vykazují nižší hodnoty, a to kolem 80 % průměru ČR. Pro porovnávání podílu HDP na obyvatele s průměrem EU (EU = 25 členských zemí) se hodnota vyjadřuje ve standardu kupní síly PPS (purchasing power standard). „PPS je uměle vytvořená měnová jednotka používaná při mezinárodních srovnáních k vyjádření objemu ekonomických souhrnných ukazatelů. Údaj lze získat z hodnoty vyjádřené v národní měně vydělenou příslušnou paritou kupní síly PPP (purchasing power parity), která zjednodušeně představuje poměr cen v národních měnách za stejné výrobky a

⁷⁸ MMR ČR: Programový dokument Cíl 3 – program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013 včetně přílohy 1. [online]. [cit. 2010-02-16]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty>>

služby v různých zemích. Tím pádem kupní síla 1 PPS odpovídá průměru kupní síly 1 eura v zemích EU25.⁷⁹ K 31.12.2005 činil podíl HDP na obyvatele v krajích česko-saského území přibližně 59 % průměru EU, příznivější situace je v krajích česko-bavorského programu, zejména pak v Plzeňském kraji, který dosáhl podílu HDP na obyvatele 70,4 % průměru EU a nejvíce se blíží hodnotě ČR (74 % průměru EU).

S negativním trendem vyšší míry nezaměstnanosti se potýkají zejména kraje česko-saského území, kde registrovaná míra nezaměstnanosti v Ústeckém kraji dosáhla hodnoty 15 % a v Karlovarském kraji přes 10 %. Obecně lze říci, že Ústecký kraj měl v roce 2005 jednu z nejvyšší registrovaných měr nezaměstnanosti v České republice. Celková míra nezaměstnanosti české části česko-saského území s hodnotou 11 % leží nad republikovým průměrem 8,8 %. Kraj Plzeňský a Jihočeský vykazují míru registrované nezaměstnanosti pouze kolem 7 % a snižují tak celkovou míru nezaměstnanosti české části česko-bavorského programu (7,8 %) o 1 % pod republikový průměr.

Na základě výše uvedeného srovnání českých částí obou dotačních programů lze konstatovat, že celková úroveň rozvoje českého pohraničí se Saskem je nižší než úroveň rozvoje pohraničí s Bavorskem. Důvodem je přítomnost dvou slabších krajů, a to Ústeckého a Karlovarského. Rozlohou menší Liberecký kraj v česko-saském území s průměrným rozvojem tak nekompenzuje záporné charakteristiky jednotlivých ukazatelů předchozích krajů. Naopak kraje Plzeňský a Jihočeský česko-bavorského programu vykazují převážně příznivé hodnoty rozvoje a převažují tak záporné hodnoty Karlovarského kraje, jako společného území pro obě dotační území. Tabulka č. 8 zobrazuje silné a slabé stránky českých částí česko-saského a česko-bavorského operačního programu.

⁷⁹ ČSÚ: Evropský srovnávací program. [online]. 2010. [cit. 2010-05-08]. URL: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropsky_srovnacni_program >

Tabulka č. 8: Silné a slabé stránky česko-saského a česko-bavorského pohraničí

Česko-saské pohraničí		Česko-bavorské pohraničí	
Silné stránky +	• Vysoká hustota zalidnění • Příznivá demografická struktura • Diverzifikovaná struktura průmyslu • Rozvinutá spolupráce euroregionů • Výhodné podmínky pro cestovní ruch • Vyšší zájem místních a regionálních aktérů o přeshraniční spolupráci		• Výborná dopravní poloha, dobrá propustnost hranice • Příznivý stav životního prostředí • Nízká míra nezaměstnanosti • Příznivá věková struktura obyvatelstva • Progresivně se rozvíjející regiony • Stabilizovaná základna MSP, příliv zahraničních investic
Slabé stránky -	• Vysoká míra nezaměstnanosti • Narušení životního prostředí • Nízká vzdělanostní úroveň • Nízká intenzita soukromého podnikání • Nevyužité průmyslové a zemědělské areály • Vyšší výskyt socio-patologických jevů (kriminalita, prostituce, korupce...) • Nedostatky v infrastruktuře		• Vylidňování prostoru přirozenou měnou i migrací • Špatné předpoklady pro zemědělství • Regionální disparity (město x venkov) • Špatná vzdělanostní struktura • Nižší úroveň mezd • Absence napojení některých částí na dálniční síť

Vlastní zpracování na základě JEŘÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. a kol.⁸⁰

4.3. Základní programové dokumenty a informační zdroje česko-saské a česko-bavorské přeshraniční spolupráce Cíle 3

Kromě základních předpisů ES, které obecně upravují poskytování podpory ze strukturálních fondů, kromě platné legislativy České republiky (pro české orgány, žadatele a příjemce) a Svobodných států Sasko a Bavorska se oba programy přeshraniční spolupráce řídí základními společnými programovými dokumenty, které jsou podstatné pro řízení programu. Tyto dokumenty byli vytvořeny vždy představiteli obou partnerských států a každý program má své vlastní specifické dokumenty.

U česko-saské přeshraniční spolupráce se jedná o tyto hlavní dokumenty:

- „Společný Programový dokument (Operační program CCI-Code: 2007CB163PO017)
- Společný Realizační dokument
- Popis řídicího a kontrolního systému
- Komunikační plán programu

Pro české kooperační partnery jsou navíc platné následující dokumenty:

- Příručka pro české kooperační partnery – podávání žádostí
- Příručka pro české kooperační programy – realizace programu.⁸¹

⁸⁰ JEŘÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. a kol.: České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. str. 121.

Česko-bavorská přeshraniční spolupráce je upravena těmito relevantními dokumenty:

- „ Cíl 3 – program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013
- Memorandum o porozumění vymezující vztahy obou partnerských států při implementaci Programu přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013
- Popis Řídícího a kontrolního systému Programu dle čl. 71 nařízení č. 1083/2006
- Komunikační plán programu přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013

Na české straně dále:

- Příručka pro české žadatele
- Příručka pro české příjemce dotace.“⁸²

S výjimkou česko-bavorského operačního programu mají zbylé čtyři operační programy přeshraniční spolupráce oficiální webové stránky, které dle vlastního zhodnocení obsahují kvalitní a aktuální informace o průběhu přeshraničních aktivit včetně výše zmíněných dokumentů a užitečných odkazů. Dle pana Ing. Fialy, gestora OP PS ČR – Bavorsko, je důvodem absence webových stránek tohoto programu nízká kapacita administrativních pracovníků, kteří by se na této aktivitě mohli podílet.

4.4. Implementační struktura⁸³

Za účelem zajištění celkové implementace obou česko-německých programů bylo nutné zřídit několik organizačních struktur, které by zodpovídaly za kompletní proces řízení a

⁸¹ MMR: Příručka pro české kooperační partnery – realizace projektu. Program Cíl 3/Ziel 3 na podporu přeshraniční spolupráce 2007 – 2013 mezi Svobodným státem Sasko a Českou republikou. [online]. Vydání 1. [cit. 2010-02-17]. URL: <<http://www.ziel3-cil3.eu/cs/foerdergrundlagen/rechtsgrundlagen/national/index.html>>

⁸² MMR: Příručka pro české žadatele pro program přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013. [online]. Vydání 3. [cit. 2010-02-18]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty>>

⁸³ MMR: Implementační struktury Programu Cíle 3 na podporu přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko 2007 – 2013. [online] [cit. 2010-02-18]. URL: <<http://www.ziel3-cil3.eu/cs/foerdergrundlagen/verwaltungsstrukturen/index.html>>
MMR: Příručka pro české žadatele pro program přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013. [online]. Vydání 3. [cit. 2010-02-18]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty>>

provádění jednotlivých programů. Tyto orgány byly vytvořeny či pověřeny zodpovědností na základě dohod obou národních stran ještě před samotným zahájením programů.

Na základě čl. 14 nařízení (ES) 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj jsou pro správu programů zřízeny následující orgány:

- *Řídící orgán (ŘO)* – je kontaktním partnerem pro Evropskou komisi. Nese celkovou zodpovědnost za efektivní, účinnou a řádnou realizaci jednotlivých programů Cíle 3. Řídící orgán česko-saského programu sídlí při Saském státním ministerstvu hospodářství, práce a dopravy v Drážďanech. Řídícím orgánem česko-bavorského programu bylo stanoveno Bavorské státní ministerstvo hospodářství, infrastruktury, dopravy a technologií v Mnichově.
- *Národní orgán (NO)* – je pro českou část obou dotačních území Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Národní orgán podporuje ŘO při koordinaci aktivit v České republice.
- *Společný technický sekretariát (JTS – Joint Technical Sekretariat)* – přísluší mu praktická realizace programu a je proto centrálním kontaktním místem pro zájemce, žadatele a příjemce dotace. Pracuje z pověření a v úzké koordinaci s Řídícím orgánem a v kooperaci se všemi dalšími subjekty, které se podílejí na implementaci programů. Ve Společném technickém sekretariátu pracují společně čeští i němečtí pracovníci. JTS pro česko-saský program je při Saské rozvojové bance – dotační bance (Sächsische Aufbaubank – Förderbank) v Drážďanech. Sídlem JTS česko-bavorského programu je Bayreuth.
- *Krajské úřady* – fungují v rámci programů Cíle 3 jako regionální subjekty na české straně dotačního území. Jejich hlavním úkolem je zejména publicita a poskytování informací o programu včetně konzultací, přijímání projektových žádostí českých lead partnerů, podpora JTS při odborném posouzení a hodnocení kvality českých částí projektů a hodnocení přeshraničního dopadu projektů. Regionálními subjekty dotačního území ČR – Sasko jsou krajské úřady Libereckého, Ústeckého a Karlovarského kraje. Poslední zmíněný kraj je zároveň regionálním subjektem dotačního území ČR – Bavorsko společně s krajskými úřady Plzeňského a Jihočeského kraje.
- *Kontrolor podle čl. 16⁸⁴* – má za úkol přezkontrolovat řádnost a zákonnost výdajů doložených pomocí faktur či srovnatelných podkladů realizovaných koordinacími

⁸⁴ Čl. 16 nařízení (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o zrušení nařízení (ES) č. 1783/1999.

partnery. V České republice funkci kontrolora vykonává Centrum pro regionální rozvoj (CRR ČR), resp. pro česko-saský program pobočka v Chomutově a Hradci Králové s pracovištěm v Liberci a pro česko-bavorský program pobočka v Chomutově a Písku.

- *Certifikační orgán* – zodpovídá za celkové financování programu, podává žádosti a přijímá platby od Evropské komise a zpracovává výkazy výdajů vůči Evropské komisi. U obou česko-německých programů mají společné sídlo s Řídicím orgánem.

4.5. Priority a oblasti podpory

Na základě socioekonomické analýzy, analýzy silných a slabých stránek, příležitostí a ohrožení, střednědobého hodnocení podpory programu Iniciativy Společenství I3A a ex-ante hodnocení byly pro oba česko-německé programy stanoveny rozvojové strategie. „Strategie musí být v souladu se Sdělením Komise Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti: Strategické obecné zásady Společenství 2007 – 2013. Přitom je třeba vzít v úvahu

- Lisabonskou strategii, která je zaměřena na zlepšení konkurenceschopnosti podporou růstu, zaměstnanosti a sociální soudržnosti a
- Göteborgskou strategii, která je zaměřena na trvale udržitelný rozvoj.

Strategie musí být dále v souladu se strategiemi a prioritami národních strategických referenčních rámců (Národní strategický referenční rámec Spolkové republiky Německo a Národní strategický referenční rámec České republiky).⁸⁵

Pro větší přehlednost a kvalitnější srovnání prioritních os a oblastí podpory česko-německých programů slouží Tabulka č. 9. Jednotlivé oblasti podpory jsou charakterizovány vždy pouze názvem základního faktoru rozvoje, kterého se daná oblast týká, jelikož názvy oblastí podpor zejména česko-saského programu jsou příliš obsáhlé. Všechny prioritní osy budou detailně specifikovány. Každý předložený projekt programu přeshraniční spolupráce je zařazen pod konkrétní prioritní osu i oblast podpory na základě svého charakteru a musí naplňovat jejich cíl.

⁸⁵ MMR: Programový dokument Cíl 3 – program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013. [online]. [cit. 2010-02-16]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty>>

Tabulka č. 9: Srovnání prioritních os a oblastí podpory česko-saského a česko-bavorského operačního programu Cíle 3

ČESKO-SASKÝ OPERAČNÍ PROGRAM						ČESKO-BAVORSKÝ OPERAČNÍ PROGRAM			
PO1 47%	Rozvoj rámcových společenských podmínek	PO2 30%	Hospodářství a cestovní ruch	PO3 17%	Životní prostředí	PO1 63%	Hospodářský rozvoj, lidské zdroje, sítě	PO2 37%	Rozvoj území, životní prostředí
1.1.	Infrastruktura (dopravní, komunikační a informační, sociální)	2.1.	Hospodářská spolupráce	3.1.	Životní prostředí	1.1. 5%	Hospodářská spolupráce	2.1. 14%	Životní prostředí
1.2.	Lidské zdroje, sociokulturní rozvoj, partnerská spolupráce	2.2.	Cestovní ruch	3.2.	Životní prostředí	1.2. 24%	Cestovní ruch	2.2. 8%	Územní plánování
1.3.	Bezpečnost, záchranné služby					1.3. 3%	Profesní vzdělávání a trh práce	2.3. 14%	Doprava
1.4.	Společný fond malých projektů					1.4. 14%	Všeobecné vzdělávání, věda, výzkum, kultura, zdravotnictví, sociální péče	2.4. 1%	Komunikační a informační systém
6% Technická pomoc						1.5. 11%	Sítě		
						1.6. 6%	Technická pomoc		

Zdroj: vlastní zpracování

Struktura prioritních os dvou česko-německých programů je v tomto programovacím období poměrně odlišná na rozdíl od předchozího období, kdy se priority a opatření obou programů téměř shodovaly (viz kapitola 5.1.). Procentní vyjádření finančních prostředků určených pro jednotlivé oblasti podpory česko-saského programu nejsou k dispozici. Ze tří prioritních os česko-saského programu bude nejvíce finančních prostředků alokováno na prioritní osu 1 (47 %), která je dále rozčleněna do čtyř oblastí podpory, a to z toho důvodu, že se jedná většinou o infrastrukturní oblasti, které vyžadují velký finanční objem. Na prioritní osu 2, která se dále dělí na již jen 2 oblasti podpory týkající se hospodářské spolupráce a cestovního ruchu, se předpokládá nižší potřeba finančních prostředků, a to ve výši 30 %. Na dvě oblasti podpory vyčleněné v rámci prioritní osy 3 Životní prostředí se odhaduje potřeba 17 % z celkových finančních prostředků. Pro výdaje v rámci Technické pomoci se předpokládá využití 6 % finančních prostředků.

V rámci prioritní osy 1 programu ČR – Bavorsko bude nejvíce podpořena oblast podpory cestovního ruchu (24 %) a všeobecného vzdělávání, vědy a výzkumu (14 %). Dále bude podpořena shodně 14 % finančních prostředků také oblasti podpory Doprava a Životní prostředí druhé prioritní osy.

4.5.1. Priority a oblasti podpory česko-saského programu Cíle 3

Česko-saský program přeshraniční spolupráce vychází z nadřazeného cíle „Vytvoření a realizace přeshraničních hospodářských struktur, kulturních, sociálních a ekologických aktivit prostřednictvím společných strategií podporujících udržitelný rozvoj území“, jehož plnění by mělo přispět k vyšší konkurenceschopnosti regionu v celoevropském kontextu.

Prioritní osa 1 – Rozvoj rámcových společenských podmínek v dotačním území

Prioritní osa 1 je dále rozvedena do čtyř oblastí podpory z důvodu svého zásadního významu. „Ze socioekonomické analýzy vyplynulo, že je vzhledem ke zvolené strategii nutné zohlednit především demografický vývoj a budoucí potřeby obyvatelstva.

- Jako nezbytná se ukazuje výstavba a rozvoj přeshraniční sociální infrastruktury. Kromě toho je nutno dále zlepšovat propustnost hranice a dotačního území. Dopravní infrastrukturu je nutno uspořádat tak, aby odpovídala budoucím požadavkům, které vyplývají ze zvýšeného objemu osobní a nákladní dopravy.
- V souvislosti s demografickým rozvojem je nutno působit proti trendu, kdy dobře vzdělaní mladí lidé ve stále větší míře odcházejí do ekonomicky silnějších regionů a podporovat tak aktivity v oblasti školství. Je také nutno odbourat existující jazykové bariéry. Kromě toho jsou rovněž předpokládány projekty pro zachování společného kulturního dědictví. Za účelem rozvoje partnerské spolupráce bude podporována intenzivní kooperace mezi lokálními a regionálními aktéry.
- Dále je zapotřebí snížit deficity v oblasti bezpečnosti, záchranářství, předcházení environmentálním a technologickým rizikům a požární ochrany.
- Společný fond malých projektů jako čtvrtá oblast podpory byl ustanoven za účelem zkvalitnění a prohloubení komunikace mezi dotačními oblastmi na místní a regionální úrovni. Odpovědnost za celkovou realizaci a administraci byla svěřena česko-saským euroregionům a mají být podporovány malé projekty s účastí ERDF maximálně do 22 500 EUR na projekt. Projekty podporují a zintenzivňují přeshraniční výměnu informací, komunikaci a kooperaci mezi občany, sdruženími a úřady ve společném dotačním území a posilují identifikaci obyvatelstva se svým životním prostorem.“⁸⁶

⁸⁶ MMR: Programový dokument Cíl 3 / Ziel 3 Programu na podporu přeshraniční spolupráce 2007 – 2013 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko v rámci Cíle „Evropská územní spolupráce“. [online]. [cit. 2010-02-14]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-na-podporu-preshranicni-spoluprace-2007---20/Dokumenty>>

Prioritní osa 2 – Rozvoj hospodářství a cestovního ruchu

Prioritní osa 2 je dále podložena již pouze dvěma oblastmi podpory.

- „Zde je nutno zejména odbourat bariéry v přístupu na trh malých a středních podniků, mající své sídlo ve společném dotačním území a které ve srovnání s většími podniky mají významně nižší zdroje pro získání trhů. Jde hlavně o to poskytnout pomoc při přístupu k informacím o trhu nebo v oblasti právního poradenství. Mají být vyvíjeny společné marketingové strategie.
- V oblasti cestovního ruchu je zapotřebí dále rozvíjet infrastrukturu. S ohledem na demografických vývoj je nutno předpokládat i přeshraniční rozvoj lázeňství.“⁸⁷

Prioritní osa 3 – Zlepšení situace přírody a životního prostředí

„Jako rámcové body dvou oblastí podpory poslední prioritní osy byly identifikovány oblasti ochrany klimatu, lesa a přírody, péče o krajinu a odpadového hospodářství. Kromě toho existuje vysoký potenciál nutného zlepšení v oblastech protipovodňové ochrany, vodního hospodářství, vodních staveb a ochrany vod.“⁸⁸

Technická pomoc

„Aktivity v rámci Technické pomoci mají přispět k zajištění a posílení efektivnosti programu. Tyto aktivity jsou mimo jiné nutné pro zajištění úspěšné realizace programu a efektivního využití prostředků EU prostřednictvím účinného monitoringu a kontroly programu.“⁸⁹

4.5.2. Priority a oblasti podpory česko-bavorského programu Cíle 3

„Další rozvoj česko-bavorského pohraničí jako společného a perspektivního životního, přírodního a hospodářského prostoru, posílení konkurenceschopnosti česko-bavorské

⁸⁷ MMR: Programový dokument Cíl 3 / Ziel 3 Programu na podporu přeshraniční spolupráce 2007 – 2013 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko v rámci Cíle „Evropská územní spolupráce“. [online]. [cit. 2010-02-14]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-na-podporu-preshranicni-spoluprace-2007---20/Dokumenty>>

⁸⁸ MMR: Programový dokument Cíl 3 / Ziel 3 Programu na podporu přeshraniční spolupráce 2007 – 2013 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko v rámci Cíle „Evropská územní spolupráce“. [online]. [cit. 2010-02-14]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-na-podporu-preshranicni-spoluprace-2007---20/Dokumenty>>

⁸⁹ MMR: Programový dokument Cíl 3 / Ziel 3 Programu na podporu přeshraniční spolupráce 2007 – 2013 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko v rámci Cíle „Evropská územní spolupráce“. [online]. [cit. 2010-02-14]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-na-podporu-preshranicni-spoluprace-2007---20/Dokumenty>>

pohraniční oblasti a zlepšení udržitelnosti životních podmínek pro její obyvatele“ byl stanoven jako základní strategický cíl operačního programu Cíle 3 ČR – Bavorsko.⁹⁰

Prioritní osa 1 – Hospodářský rozvoj, lidské zdroje a sítě

Prioritní osa 1 je dále rozčleněna do šesti oblastí podpor.

- „Je třeba využít rozvojový potenciál a podporou přeshraniční hospodářské spolupráce a hospodářského rozvoje posílit konkurenceschopnost česko-bavorské příhraniční oblasti. Podpora přeshraniční spolupráce mezi institucemi působícími v oblasti hospodářského rozvoje a podpora inovací a technologií, výměny informací a know-how, jakož i podpora přeshraničních aktivit na posílení malých a středních podnikatelů může přispět k odbourávání překážek a k posílení podnikání.
- Je také potřeba zlepšit a rozšířit nejen kvalitu cestovního ruchu, ale také počet turistických nabídek a produktů. Současně je nutné posílit postavení cestovního ruchu v příhraniční oblasti (např. v oblasti propagace regionu, zkvalitnění turistické infrastruktury).
- Je třeba v rámci podpory přeshraniční spolupráce na trhu práce a v oblasti profesního vzdělávání přispět k vytvoření dobře fungujícího a výkonného trhu práce (např. podporou přeshraničního profesního vzdělávání, podporou spolupráce aktérů a institucí působících na trhu práce a ve sféře profesního vzdělávání).
- Další významnou oblastí podpory je oblast výchovy a všeobecného vzdělání, vědy, výzkumu, vývoje a technologií (např. jazykové vzdělávání, vytváření vícejazyčných učebních materiálů, výměny žáků, studentů, vědeckých pracovníků). Je také potřeba podporovat přeshraniční infrastrukturu v oblasti kultury, zdravotnictví (výstavba muzeí, informačních a kulturních středisek apod.).
- Záměrem páté oblasti podpory Sítě je podpora přeshraniční spolupráce mezi institucemi, jakož i spolupráce mezi institucemi a dalšími aktéry, vytváření tématických sítí a společných regionálních rozvojových organizací a budování a podpora dalšího rozvoje institucionálních přeshraničních organizací (například euroregionů). Součástí je také dispoziční fond k podpoře malých projektů – rovněž typu people-to-people projekty napříč všemi prioritními osami, zejména přinášejících prohloubení přeshraničních kontaktů.

⁹⁰ MMR: Programový dokument Cíl 3 – program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013. [online]. [cit. 2010-02-16]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-2007-2013/Dokumenty>>

- Finanční prostředky určené pro Technickou pomoc by měly sloužit k přípravě, řízení, monitorování, hodnocení, informování a kontrole česko-bavorského programu Cíle 3.“⁹¹

Prioritní osa 2 – Rozvoj území a životního prostředí

Prioritní osa 2 je dále rozčleněna na 4 oblasti podpory.

- „Je třeba podporovat přeshraniční spolupráci v oblasti ochrany přírody a životního prostředí, protipovodňových opatření, opatření podporujících zřizování a další rozvoj chráněných území. Důležitá je také výstavba systémů a zařízení k čištění a odstraňování starých zátěží a znovuzачlenění nevyužívaných ploch k hospodářskému využití.
- Podpora přeshraničního územního plánování a regionálního rozvoje včetně zpracování studií a koncepcí jakož i vytváření informačních systémů.
- Projekty podporující výstavbu a zlepšení přeshraniční dopravní infrastruktury (silnice, železnice, veřejná hromadná doprava, letecká doprava) většinou vyžadují větší finanční objem. Je také třeba podporovat ekologické formy dopravy, rozvoj a zlepšení přeshraničních dopravních systémů.
- Do čtvrté oblasti podpory patří projekty podporující výstavbu a zlepšení přeshraničních komunikačních a informačních systémů a technologií (např. přeshraničních informačních systémů pro krizový management na krajské a místní úrovni).“⁹²

4.6. Analýza projektů česko-německých programů Cíle 3

Tato podkapitola bude věnována analýze schválených projektů operačních programů Cíle 3 ČR – Sasko a ČR – Bavorsko. Vzhledem k tomu, že se v současné době nacházíme přibližně v polovině programovacího období 2007 – 2013, nelze objektivně srovnávat strukturu a počet schválených projektů dvou česko-německých programů. Každý operační program se realizuje jiným tempem a liší se také počet dosud konajících se zasedání

⁹¹ MMR: Programový dokument Cíl 3 – program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013. [online]. [cit. 2010-02-16]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty>>

⁹² MMR ČR: Programový dokument Cíl 3 – program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013. [online]. [cit. 2010-02-16]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty>>

Monitorovacích výborů, na nichž bylo schválen různý počet projektů. Nicméně pro objektivnější srovnání budou analyzovány schválené projekty do 31.12.2009.

Pro srovnání alokace finančních prostředků z ERDF mezi jednotlivé operační programy slouží Tabulka č. 10, ze které je patrné, že největší finanční podpora Společenství byla poskytnuta česko-polskému programu, a to téměř 220 mil. EUR. Druhé místo v počtu přidělených prostředků Společenství zaujímá česko-saský program s více než 207 mil. EUR. Z hlediska srovnání alokací dvou česko-německých programů lze konstatovat nepoměr poskytnutých finančních prostředků Společenství, kdy na česko-bavorský program bylo alokováno o necelých 92 mil. EUR méně. Každý členský stát totiž dostane od Evropské unie finanční prostředky pro naplňování cílů politiky HSS na určité programovací období, a to na základě několika kritérií (počet obyvatel, délka hranice, HDP na 1 obyvatele atd.). Pak záleží na členském státě, jak tuto finanční podporu rozdělí mezi tyto cíle a operační programy. Svobodný stát Bavorsko dostal méně unijských prostředků z celkového rozpočtu Německa na realizaci Cíle 3 než Svobodný stát Sasko. Dále pak záleží, jak jsou tyto prostředky rozděleny mezi OP PS se sousedícími státy. Svobodný stát Sasko například rozdělil finanční prostředky určené na OP PS mezi ČR a Polsko v poměru 80:20.

Tabulka č. 10: Společná indikativní finanční tabulka operačních programů přeshraniční spolupráce pro období 2007 – 2013 v EUR

Operační programy Cíle 3	Finanční prostředky Společenství	Národní prostředky	Celkem finanční prostředky	Míra spolufinancování
ČR – Sasko	207 396 944	36 599 462	243 996 406	85 %
ČR – Bavorsko	115 510 449	20 384 198	135 894 647	85 %
ČR – Polsko	219 459 344	38 728 123	258 187 467	85 %
ČR – Slovensko	92 740 141	16 365 908	109 106 049	85 %
ČR – Rakousko	107 435 393	18 959 187	126 394 580	85 %
Celkem	742 542 271	131 036 878	873 579 149	-

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z programových dokumentů operačních programů

Je však možné, že některé operační programy přeshraniční spolupráce budou ještě posíleny ze strany Společenství, a to díky úsilí a vyjednávacím schopnostem zástupců Ministerstva financí České republiky, jelikož ČR získá dodatečných 6 mld. CZK (237 mil. EUR) ze strukturálních fondů Evropské unie. „Přidělení nových prostředků je kompenzací za podhodnocené odhady, které byly v roce 2005 použity Evropskou komisí při stanovení alokace pro ČR. Při výpočtu celkového objemu alokace finančních prostředků ze strukturálních fondů pro jednotlivé státy vycházela Evropská komise mj. z míry

hospodářského růstu. V případě ČR však byly použité odhady výrazně nižší než očekávané odhady MF ČR a než nakonec skutečný růst v letech 2007 – 2009 (rozdíl činil 7,5 procentního bodu). Pokud by ČR na podhodnocený růst dlouhodobě neupozorňovala, žádné další prostředky by nezískala. Zástupcům ministerstva financí se podařilo právně zakotvit, že odhady budou v polovině období porovnány se skutečností a v případě výraznějšího rozdílu bude alokace navýšena. Dodatečné prostředky budou rovnoměrně rozděleny mezi roky 2011, 2012 a 2013. O tom, které operační programy budou posíleny a kolik z celkové částky obdrží, rozhodne v nejbližší době vláda. Vedle ČR obdrží dodatečné peníze ze strukturálních fondů také Polsko a Slovensko, u nichž nastal stejný případ podhodnocení hospodářského růstu.“⁹³

4.6.1. Analýza projektů OP PS ČR-Sasko Cíle 3

Tabulka č. 11 shrnuje stav počtu projektů dle jednotlivých prioritních os a oblastí podpory do roku 2009.

Tabulka č. 11: Stav počtu projektů dle prioritních os a oblastí podpory OP PS ČR – Sasko k 31.12.2009

Prioritní osy a oblastí podpory	Podané projektové žádosti (evidované projekty)	Schválené projekty	Finanční prostředky Společenství		Celková alokace podpory Společenství EUR b
			EUR a	Podíl na celkové alokaci podpory Společenství a/b	
1.1.	15	9	21 884 354,55	-	-
1.2.	74	26	16 636 216,80	-	-
1.3.	22	12	10 024 714,49	-	-
1.4.	4	4	7 769 749,81	-	-
1	115	51	56 315 035,65	58,2 %	96 630 626
2.1.	11	4	2 887 667,03	-	-
2.2.	17	6	3 671 272,40	-	-
2	28	10	6 558 939,43	10,5 %	62 219 083
3.1.	30	9	4 890 599,36	-	-
3.2.	6	1	1 224 850	-	-
3	36	10	6 115 449,36	16,9 %	36 103 419
Celkem	179	71	68 989 424,44	33,2 %	207 396 944

Zdroj: SAB Drážďany, na základě protokolu ze zasedání MV

⁹³ MF ČR: Strukturální fondy a Fond soudržnosti. [online]. [cit. 2010-05-06]. URL: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_fondy_54806.html>

K 31.12.2009 předložili žadatelé operačního programu ČR – Sasko celkem 179 projektových žádostí. Monitorovací výbor k tomuto datu schválil 71 projektů. Přesný počet projektů v jednotlivých fázích lze určovat k určitému datu víceméně orientačně, jelikož programovací období 2007–2013 není uzavřeno a projektové žádosti mohou být předkládány průběžně a navíc některé projekty mohou být pozastaveny a po přepracování mohou být dále projednávány v rámci oběžné procedury nebo na dalším zasedání Monitorovacího výboru.

V rámci Prioritní osy 1 Rozvoj rámcových společenských podmínek byl podán a zároveň i schválen do konce roku 2009 největší počet projektů. Přibližně polovina z 51 schválených projektů této osy připadá na oblast podpory 1.2. Lidské zdroje, sociokulturní rozvoj a partnerská spolupráce (26 projektů). Jedná se o projekty, u nichž se alokace finančních prostředků z ERDF pohybuje v rozmezí od 100 tis. EUR až po 2 mil. EUR na jeden projekt (celkem 16 mil. EUR). Při srovnání alokace této oblasti podpory 1.2. s oblastí podpory 1.1. Infrastruktura jsem narazila na zajímavou věc, že v podstatě doposud vynaložené finanční prostředky z ERDF na 26 projektů oblasti podpory 1.2. se rovnají vynaloženým prostředkům z ERDF na pouhý 1 projekt „Výstavba silničního spojení Adorf-Aš“ spadající do oblasti 1.1. Samozřejmě to není nic neobvyklého, jelikož se předpokládá, že infrastrukturní projekty absorbují hodně finančních prostředků. Na projekty prioritní osy 1 bylo tedy alokováno již téměř 60 % celkových disponibilních prostředků ERDF alokovaných na tuto prioritní osu. V rámci prioritních os 2 a 3 bylo shodně schváleno prozatím jen 10 projektů, na které byla alokována částka přes 6 mil. EUR z ERDF. Pouze 1 projekt byl dosud schválen v rámci oblasti podpory 3.2. Protipovodňová ochrana, vodní hospodářství. Celkově bylo na všechny 3 prioritní osy česko-saského operačního programu do konce roku 2009 navázáno 33 % finančních prostředků alokovaných na tento operační program.

Tabulka č. 12: Schválené projekty dle jednotlivých zasedání Monitorovacího výboru operačního programu ČR – Sasko k 31.12.2010

Datum zasedání Monitorovacího výboru	Počet schválených projektů	Finanční prostředky Společenství EUR	Státní rozpočet ČR EUR	Zemské prostředky Sasko EUR	Plánované celkové výdaje EUR
9.12.2008	17	19 226 351,23	431 457,80	341 640,10	22 825 249,51
24.2.2009	17	10 387 750,47	225 387,47	458 892,48	12 304 665,75
26.5.2009	15	23 389 443,10	651 170,96	1 145 292,47	27 642 035,60
24.6.2009	5	4 263 053,83	120 264,65	53 307,70	5 015 358,45
8.9.2009	11	7 257 920,03	185 704,78	147 594,27	8 600 440,70
3.11.2009	6	4 464 905,78	90 998,20	0,00	5 253 473,53
Celkem	71	68 989 424,44	1 704 983,86	2 146 727,02	81 641 223,54

Zdroj: : SAB Drážďany, na základě protokolu ze zasedání MV

71 projektů se podařilo schválit na celkem šesti zasedáních Monitorovacího výboru operačního programu ČR – Sasko, konajících se přibližně v rozmezí jednoho roku. Na tyto projekty bylo vyčerpáno téměř 70 mil. EUR z ERDF. Jak lze pozorovat z Tabulky č. 12 na prvních třech zasedáních konaných v první 1/2 roku 2009 bylo schváleno 49 projektů. V 2. 1/2 roku 2009 se četnost schválených projektů na jednotlivých zasedáních snížila. Nejvíce celkových finančních prostředků Společenství (23 mil. EUR) se alokovalo na zasedání MV, které se konalo 26.5.2009 v Heřmanicích pod Ještědí. Zde byl také schválen doposud nejvíce finančně náročný infrastrukturní projekt „Výstavba silničního spojení Adorf-Aš“, pro který se podařilo z prostředků společenství vyčlenit téměř 14 mil. EUR, a také doposud nejméně finančně náročný projekt „Přátelství bez hranic“, na který bylo z ERDF alokováno necelých 34 tis. EUR. Celkové plánované výdaje česko-saského operačního programu k 31.12.2010 činí téměř 82 mil. EUR.

4.6.2. Analýza projektů OP PS ČR – Bavorsko Cíle 3

Bohužel žádný z údajů Tabulky č.13 není evidován na úrovni oblastí podpory, údaje potřebné pro analýzu projektů jsou k dispozici pouze na úrovni prioritních os.

Tabulka č. 13: Stav počtu projektů dle prioritních os OP PS ČR – Bavorsko k 31.12.2009

Prioritní osy a oblastí podpory	Podané projektové žádosti (evidované projekty)	Schválené projekty	Finanční prostředky Společenství		Celková alokace podpory Společenství EUR b
			EUR A	Podíl na celkové alokaci podpory Společenství a/b	
1	128	108	65 785 854,56	91,09 %	72 222 559,00
2	57	30	19 323 956,60	44,64 %	43 287 890,00
Celkem	185	138	85 109 811,16	73,68 %	115 510 449,00

Zdroj: Údaje poskytnuté Ing. Fialou

Podaných projektových žádostí žadatelů operačního programu ČR – Bavorsko bylo zaevidováno celkem 185, z nichž 138 projektů schválil během 4 doposud konaných zasedáních Monitorovací výbor. Na česko-bavorský program bylo již alokováno více jak 85 mil. EUR z prostředků Společenství, což představuje necelých 74 %, tudíž zbývá vyčerpat již jen 26 %. Ve skupině schválených projektů převažují projekty prioritní osy 1 Hospodářský rozvoj, lidské zdroje a sítě (108 projektů). Tyto projekty představují necelých 92 % prostředků alokovaných z finančních zdrojů Společenství na prioritní osu 1. Přibližně 55 % finančních prostředků z ERDF je ještě k dispozici pro budoucí schválené projekty

prioritní osy 2 Rozvoj území a životního prostředí, pod kterou spadá zatím jen 30 schválených projektů.

Bohužel se mi nepodařilo sehnat data pro analýzu počtu projektů schválených na jednotlivých zasedáních Monitorovacího výboru. Pouze se mi podařilo zjistit, že se konala celkem 4 zasedání, a to v Prachaticích (25. – 26.6.2008), ve Frauenau (15.10.2008), v Lokti (18. – 19.3.2009) a poslední v roce 2009 se konalo v Selbu (8. – 9.12.2009). Jak již bylo zmíněno, operační program ČR – Bavorsko nemá oficiální webové stránky, na kterých by se tyto informace bez větších obtíží daly sehnat. Jediné aktuální informace lze získat z webových stránek www.strukturalni-fondy.cz, kde ale tyto informace nepovažuji za relevantní, jelikož v sekci aktuality jsem již několikrát našla naprosto odlišné informace a data týkající se stejné problematiky (např. téměř za sebou jsou zde zveřejněny dvě informace o konání zasedání ve Frauenau, v jedné zprávě se píše, že bylo schváleno celkem 25 projektů za 13,4 mil. EUR z ERDF a hned v druhé zprávě je uvedeno 28 projektů za 14,125 mil. EUR z ERDF).

Pokud srovnáme schválené projekty obou česko-německých operačních programů, tak aktivnější byl Monitorovací výbor česko-bavorského programu, který schválil téměř dvojnásobný počet předložených projektů než Monitorovací výbor česko-saského programu. V žádném případě nižší počet schválených projektů OP ČR – Sasko nelze hodnotit negativně. „Důvodem je delší doba nutná k posouzení předložených žádostí včetně jejich doplňování, a to zejména u žadatelů Svobodného státu Sasko, kde se k žádostem vyjadřuje celá řada příslušných ministerstev a většinou není stanoven termín, do kterého mají vydat svá stanoviska k projednávané žádosti. K Monitorovacímu výboru se tak dostávají jen velmi dobře připravené žádosti, kde Výborem již zpravidla nejsou stanovovány žádné dodatečné podmínky, které by prodlužovaly termíny uzavření smluv.“⁹⁴

⁹⁴ dle rozhovoru s panem Ing. Židem, Odbor evropské územní spolupráce Ministerstva pro místní rozvoj ČR

5. Česko-saská a česko-bavorská přeshraniční spolupráce:

INTERREG IIIA 2004 – 2006

V této kapitole se zaměřím zejména na praktickou část, a to na analýzu finančně uzavřených projektů obou česko-německých operačních programů Iniciativy Společenství I3A. Záměrně se zabývám minulým programovacím obdobím 2004 – 2006 až nyní, tedy po analýze současného období 2007 – 2013, i když by to logicky mělo být v obráceném pořadí. Je to z toho důvodu, že jsem chtěla více do hloubky popsat současné programovací období z hlediska implementační struktury, programových dokumentů apod., protože by bylo dle mého názoru neaktuální rozebírat tato témata platná v letech 2004 – 2006. Navíc spousta témat by se opakovala, jelikož ne všude došlo ke změnám mezi obdobími a minulé programovací období je z hlediska realizace projektů uzavřeno na rozdíl od současného období, budu se tedy spíše soustředit na praktickou analýzu projektů. Určité hlavní rozdíly mezi dvěma programovacími obdobími 2004 – 2006 a 2007 – 2013 byly již zmíněny v třetí kapitole.

5.1. Charakteristika dotačních území, priority a opatření

Z hlediska rozlohy se česko-saské území neliší mezi minulým a současným programovacím obdobím, pouze ve Svobodném státě Sasko vstoupila v průběhu roku 2008 správní a funkční reforma, která ale neměla vliv na rozlohu saského území. Rozdíl však nastal u rozlohy české části česko-bavorského operačního programu. Do české části dotačního území Iniciativy I3A nepatřily okresy Tábor a Jindřichův Hradec (Jihočeský kraj) a tedy české dotační území bylo přibližně o 3 200 km² menší než je v současném programovacím období. Počet obyvatel obou česko-německých dotačních oblastí byl v minulém programovacím období nepatrně vyšší, což jen potvrzuje současný trend vylidňování prostoru přirozenou měnou i migrací, a to zejména venkovských německých regionů s vysokou mírou nezaměstnanosti. Z hlediska ostatních makroekonomických ukazatelů nelze identifikovat větší rozdíly mezi minulým zkráceným a současným obdobím, vyšší míra nezaměstnanosti v některých příhraničních regionech přetrvává již několik let, stejně tak pozitivní trend hospodářského růstu obou dotačních území.

Oba programy Iniciativy Společenství I3A byly rozčleněny shodně do čtyř velmi podobných priorit, jak znázorňuje Tabulka č. 14. Priority Hospodářský rozvoj, Infrastruktura, Rozvoj území a životního prostředí se dokonce vyznačovaly i shodnými opatřeními. Poslední čtvrtá priorita česko-saského programu obsahovala navíc opatření 4.4. Bezpečnost, v rámci kterého byl nakonec realizován pouze jeden projekt. Součástí opatření 4.3. obou česko-německých operačních programů byl i Fond malých projektů/Dispoziční fond, jejichž správci byly už tehdy příslušné euroregiony. „U nově vzniklých programů (tzn. se Slovenskou republikou a Polskou republikou) byla ze strany Evropské komise poskytnuta zálohová platba, kterou bylo možno v rámci plnění pravidla n+2 odečíst od alokace na daný rok. Menší komplikace se mohly předpokládat u zbývajících programů, u nichž Evropská komise zálohovou platbu neuvolnila. Nicméně u obou česko-německých programů díky vhodné struktuře schválených projektů nenastaly žádné komplikace a toto pravidlo bylo za českou část splněno.“⁹⁵

Tabulka č. 14: Srovnání priorit a jejich opatření česko-saského a česko-bavorského operačního programu Iniciativy Společenství INTERREG III A

ČESKO-SASKÝ OPERAČNÍ PROGRAM			ČESKO-BAVORSKÝ OPERAČNÍ PROGRAM		
P1	Hospodářský rozvoj a kooperace podniků	1.1. Hospodářský rozvoj	P1	Hospodářský rozvoj	1.1. Hospodářská spolupráce a rozvoj ekonomického prostoru
		1.2. Cestovní ruch			1.2. Cestovní ruch, volný čas, rekreace
P2	Infrastruktura	2.1. Dopravní infrastruktura	P2	Infrastruktura	2.1. Doprava
		2.2. Ostatní infrastruktura			2.2. Ostatní infrastruktura
P3	Rozvoj území a životního prostředí	3.1. Životní prostředí	P3	Rozvoj území a životního prostředí	3.1. Ochrana přírody a životního prostředí
		3.2. Rozvoj venkova			3.2. Územní plánování a rozvoj venkovského prostoru
P4	Lidské zdroje a sítě	4.1. Vzdělávání a kvalifikace	P4	Lidské zdroje a sítě	4.1. Profesní vzdělávání a trh práce
		4.2. Sociokulturní rozvoj			4.2. Všeobecné vzdělávání, věda, výzkum, kultura, zdraví a civilní ochrana
		4.3. Spolupráce			4.3. Síť (včetně Dispozičního fondu)
		4.4. Bezpečnost			
Technická pomoc			Technická pomoc		

Zdroj: vlastní zpracování

⁹⁵ MMR ČR: Iniciativa Společenství INTERREG IIIA: Rekapitulace Iniciativy Společenství INTERREG IIIA v České republice v letech 2004-2006. 1.vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Tiskcentrum Praha s.r.o. str. 11.

5.2. Analýza realizovaných projektů operačních programů ČR-Sasko a ČR-Bavorsko Iniciativy Společenství INTERREG III A

Pro komplexní přehled uvedu na počátku této analytické části srovnání OP PS ČR – Sasko a ČR – Bavorsko. Pro porovnání byla zvolena data souboru „SF188 Sestava pro certifikaci“ informačního systému MSSF – CENTRAL, která byla vytvořena pro Platební orgán za jednotlivé operační programy. Jako období certifikace bylo zvoleno pro OP PS ČR-Sasko 1.5.2004 – 20.8.2009 a pro OP PS ČR-Bavorsko časové rozmezí 1.5.2009 – 26.11.2009, tedy o tři měsíce déle. Jako kritérium porovnání v Tabulce č. 15 slouží způsobilé výdaje zařazené k certifikaci alokované EU (způsobilé výdaje EU) i ČR (způsobilé národní veřejné výdaje).

Tabulka č. 15: Výdaje zařazené k certifikaci: OP PS ČR-Sasko a ČR-Bavorsko Iniciativy Společenství INTERREG IIIA

Operační program	Způsobilé výdaje EU		Způsobilé národní veřejné výdaje				Celkem veřejné způsobilé výdaje	
	mil. EUR	mil. CZK	Výdaje SR		Celkem		mil. EUR	mil. CZK
			mil. EUR	mil. CZK	mil. EUR	mil. CZK		
ČR – Sasko	13,31	369,25	0,74	20,51	5,78	158,68	19,09	527,93
ČR – Bavorsko	9,00	247,36	0,46	12,65	3,78	103,95	12,78	351,32

Zdroj: MSSF-CENTRAL: SF188 Sestava pro certifikaci

Na program přeshraniční spolupráce ČR-Sasko byla původně alokována z finančních zdrojů Společenství pouze částka 9,9 mil. EUR. Nicméně se podařilo tuto alokovanou částku navýšit, a to o 3,1 mil. EUR. Tato částka byla původně určena pro saskou část programu, avšak v roce 2008 se na saské straně ukázalo, že v dané prioritě již neexistuje dostatečná poptávka k navázání této částky, a proto byla tato částka ŘO dána k dispozici české straně. V únoru 2008 byla zveřejněna mimořádná výzva, v rámci níž bylo podáno 7 infrastrukturních projektů a dále mohl být realizován 1 již dříve schválený projekt, který byl schválen s podmínkou disponibility finančních prostředků. Tyto dodatečné projekty byly schváleny v dubnu 2008, zrealizovány do října 2008 a 5 z nich se dokonce podařilo proplatit do 10 měsíců od podání projektové žádosti, tj. od února 2008.

Tabulka č. 16: Upravené čerpání česko-saského operačního programu a přezávazkování obou česko-německých programů

Certifikace	Skutečně vyčerpané prostředky		Schválená alokace + dodatečné prostředky EUR	Přezávazkování EUR
	EUR	CZK		
	(a)		(b)	(b - a)
ČR-Sasko				
k 30.9.2008	9 712 389,15	268 325 642,04	9 900 000,00	
k 30.4.2009	3 597 555,44	100 923 902,77	3 136 240,00	
Celkem	13 309 944,59	369 249 544,81	13 036 240,00	-273 704,59
ČR-Bavorsko				
Celkem	9 003 548,79	247 363 913,11	8 600 000,00	-403 548,79

Zdroj: MSSF – Central a interní údaje Ing. Žida

U obou česko-německých operačních programů došlo k překročení schválené alokace z fondu ERDF, a to vlivem pohybu kurzu CZK vůči EUR během programovacího období. V jeho průběhu docházelo k posilování koruny vůči euru, čímž se snížil kurz CZK/EUR. Při pozdější certifikaci (certifikuje se vždy částka v EUR) výdajů však byly jednotlivé žádosti o platbu zaúčtovány aktuálním měsíčním kurzem, který stanovuje Evropská centrální banka. Za situace, kdy při schvalování projektů se použil jiný kurz (vyšší), koruna totiž až na krátké období kontinuálně posilovala, došlo za předpokladu plného čerpání korunového rozpočtu projektu (Rozhodnutí k projektům byla vydávána v Kč) k vyšším finančním (eurovým) nárokům na projekt. Příjemcům dotace však byla vyplácena suma v Kč (dle Rozhodnutí), avšak vůči EK po certifikaci výdajů se žádalo v EUR, a tak došlo k situaci, kdy se do státního rozpočtu ČR po přepočtu plateb v EUR, které zašle EK na účet Národního fondu, vrátí méně peněz, než kolik bylo v Kč vyplaceno příjemcům, a tak dochází k tzv. přezávazkování poskytovatele dotace a k tlaku na výdajovou stránku státního rozpočtu ČR. U obou programů však může dojít k situaci, kdy bavorská či saská strana plně nevyčerpá svůj podíl (alokaci), a pak mohou být vůči EK uplatněny i další certifikované prostředky české strany nad rámec české alokace. EK vyplatí maximálně finanční prostředky do výše alokace programu a jestli bude zachováno původní indikativní rozdělení mezi státy, není pro EK podstatné.⁹⁶

5.2.1. Analýza počtu schválených projektů dle krajů

Do této analýzy byly započítány v rámci opatření 4.3. programu ČR – Sasko i ČR – Bavorsko pouze projekty Administrace Fondu malých projektů/Dispozičního fondu,

⁹⁶ dle Ing. Žida, gestor programu OP PS ČR – Sasko, Odbor evropské územní spolupráce Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

nikoliv projekty euroregionů určené k realizaci projektů žadateli v rámci výzev, které euroregiony vyhlášovaly v rámci implementace Fondu malých projektů/Dispozičního fondu.

Tabulka č. 17: Počet schválených projektů dle krajů a opatření

Opatření ČR – Sasko	1.1.	1.2.	2.1.	2.2.	3.1.	3.2.	4.1	4.2.	4.3.	4.4.	Celkem
Karlovarský	2	5	7	5	2	3	0	1	1	1	27
Ústecký	4	5	4	1	4	4	4	4	2	0	32
Liberecký	4	6	5	0	1	2	1	0	1	0	20
ČR – Sasko Celkem	10	16	16	6	7	9	5	5	4	1	79
Opatření ČR – Bavorsko	1.1.	1.2.	2.1.	2.2.	3.1.	3.2.	4.1	4.2.	4.3.		Celkem
Karlovarský	0	11	1	0	2	0	1	2	1		18
Plzeňský	4	25	4	3	3	8	2	6	1		56
Jihočeský	2	12	1	0	4	0	1	0	0		20
Česko – Bavorsko Celkem	6	48	6	3	9	8	4	8	2		94
Opatření ČR – Sasko 1.1. Hospodářský rozvoj 1.2. Cestovní ruch 2.1. Dopravní infrastruktura 2.2. Ostatní infrastruktura 3.1. Životní prostředí 3.2. Rozvoj venkova 4.1. Vzdělávání a kvalifikace 4.2. Sociokulturní rozvoj 4.4. Bezpečnost					Opatření ČR – Bavorsko 1.1. Hospodářská spolupráce a rozvoj ek. prostoru 1.2. Cestovní ruch, volný čas a rekreace 2.1. Doprava 2.2. Ostatní infrastruktura 3.1. Ochrana přírody a životního prostředí 3.2. Územní plánování a rozvoj venkovského prostoru 4.1. Profesní vzdělávání a trh práce 4.2. Všeobecné vzdělávání, věda, výzkum, kultura, zdraví a civilní ochrana						

Zdroj: MSSF – CENTRAL: SF188 Sestava pro certifikaci

Ve zkráceném programovacím období bylo schváleno celkem 79 projektů operačního programu ČR – Sasko (viz Tabulka č. 17). Nejvíce projektů bylo podpořeno v oblasti cestovního ruchu a dopravní infrastruktury (shodně 16 projektů). Naopak pouze jeden projekt (a to v Karlovarském kraji) se realizoval prostřednictvím opatření Bezpečnost a byly jím byly vyčerpány všechny prostředky alokované na toto opatření. Celkem 8 projektů opatřeních týkajících se vzdělávání a sociokulturního rozvoje bylo schváleno žadatelům Ústeckého kraje, žadatelé ostatních dvou krajů OP PS ČR – Sasko se v těchto opatřeních příliš nerealizovali.

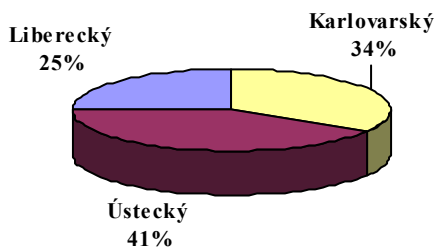
Z 94 projektů schválených žadatelům OP PS ČR – Bavorsko dominují projekty opatření 1.2. Cestovní ruch, volný čas a rekreace (celkem 48 projektů, tedy více než polovina). Nejvíce těchto projektů se realizovalo na území Plzeňského kraje (25 projektů). Schválených projektů zařazených do ostatních opatření již tolik není, přibližně po 8 projektech byly podpořeny oblasti životního prostředí, územního plánování a všeobecného

vzdělávání. Naopak pouze 6 projektů sloužilo na podporu dopravní infrastruktury česko-bavorského dotačního území. Pouze žadatelům Plzeňského kraje se podařilo zrealizovat své projekty ve všech opatřeních OP PS ČR – Bavorsko.

Lze tedy konstatovat, že v letech 2004 – 2006 byly v rámci obou česko-německých operačních programů přeshraniční spolupráce Iniciativy Společenství I3A nejvíce podpořeny projekty cestovního ruchu, a to zejména na česko-bavorském území. Naopak více infrastrukturních projektů bylo schváleno na území ČR – Sasko. Myslím, že úroveň dopravní infrastruktury je v obou příhraničních oblastech nedostatečná a mohla by být do budoucna podpořena více projekty. Jak jsem už jednou zmiňovala, jedná se však o projekty s vyšší finanční absorpcí a samozřejmě finanční prostředky Společenství i České republiky jsou omezené.

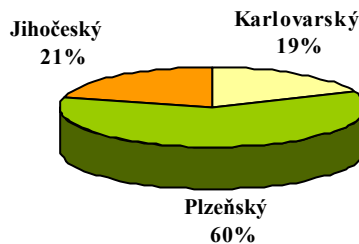
Z grafů č.1 a č.2 je jasně patrné, které kraje nejvíce dominují co do počtu realizovaných projektů.

Graf č. 1 ČR – Sasko: míra počtu realizovaných projektů dle krajů

■ Karlovarský ■ Ústecký ■ Liberecký

Graf č. 2 ČR – Bavorsko: míra počtu realizovaných projektů dle krajů

■ Karlovarský ■ Plzeňský ■ Jihočeský

V krajích OP PS ČR – Sasko je počet realizovaných projektů poměrně vyrovnaný, nejvíce projektů uskutečnili žadatelé Ústeckého kraje, který je však rozlohou i počtem obyvatel největší. O 7 % méně projektů bylo schváleno pro území Karlovarského kraje a nejméně pro území Libereckého kraje.

Naopak v rámci OP PS ČR – Bavorsko dominuje co do počtu uskutečněných projektů kraj Plzeňský, kde bylo realizováno 60 % projektů, i když není svou rozlohou ani počtem

obyvatel největší. Zbýlých 40 % projektů je přibližně rovnoměrně rozděleno mezi kraj Karlovarský a Jihočeský.

Pokud bychom zhodnotili počet projektů Karlovarského kraje, jehož území spadá do obou česko-německých operačních programů, tak celkem bylo zrealizováno 45 projektů. Pouze o 9 projektů více bylo schváleno v OP PS ČR – Sasko, kde se uskutečnily zejména infrastrukturní projekty. V rámci OP PS ČR – Bavorsko dominovaly projekty spojené s cestovním ruchem.

Tabulka č. 18 ukazuje, že z finančního hlediska nejvíce prostředků z ERDF alokovaných pro česko-saský program využili žadatelé Karlovarského kraje (120,02 mil. CZK). Převážná část těchto prostředků byla použita na zlepšení dopravní infrastruktury (opatření 2.1.). Druhé místo v alokaci evropských prostředků zaujímá kraj Liberecký, rovněž tyto prostředky byly použity na rozvoj dopravní infrastruktury (60 mil. CZK), konkrétně na zlepšení cest v Lužických horách. I když byl pro Ústecký kraj schválen největší počet projektů, navázání prostředků z EU je zde nejnižší (90,37 mil. CZK). Celkově byly z finančních prostředků nejvíce podpořeny tyto oblasti česko-saského programu: dopravní a ostatní infrastruktura, cestovní ruch a životní prostředí.

Tabulka č. 18: Přehled výdajů Společenství dle krajů a priorit v mil. CZK

Opatření ČR – Sasko	1.1.	1.2.	2.1.	2.2.	3.1.	3.2.	4.1	4.2.	4.3.	4.4.	Celkem
Karlovarský	1,49	12,11	61,66	29,22	7,48	1,26	0,00	1,99	1,52	3,29	120,02
Ústecký	6,20	11,35	11,75	5,49	30,68	10,42	8,18	3,35	2,95	0,00	90,37
Liberecký	6,08	25,23	58,35	0,00	4,10	6,85	0,86	0,00	1,76	0,00	103,23
ČR – Sasko Celkem	13,77	48,69	131,76	34,71	42,26	18,53	9,04	5,34	6,23	3,29	313,62
Opatření ČR – Bavorsko	1.1.	1.2.	2.1.	2.2.	3.1.	3.2.	4.1	4.2.	4.3.		Celkem
Karlovarský	0,00	25,37	15,61	0,00	7,99	0,00	0,49	4,00	1,51		54,97
Plzeňský	7,62	28,00	23,10	4,73	11,40	6,34	0,67	15,55	2,57		99,98
Jihočeský	2,26	29,91	18,71	0,00	3,05	0,00	0,38	0,00	0,00		54,31
Česko – Bavorsko Celkem	9,88	83,28	57,42	4,73	22,44	6,34	1,54	19,55	4,08		209,26
Opatření ČR – Sasko 1.1. Hospodářský rozvoj 1.2. Cestovní ruch 2.1. Dopravní infrastruktura 2.2. Ostatní infrastruktura 3.1. Životní prostředí 3.2. Rozvoj venkova 4.1. Vzdělávání a kvalifikace 4.2. Sociokulturní rozvoj 4.3. Bezpečnost						Opatření ČR – Bavorsko 1.1. Hospodářská spolupráce a rozvoj ek. prostoru 1.2. Cestovní ruch, volný čas a rekreace 2.1. Doprava 2.2. Ostatní infrastruktura 3.1. Ochrana přírody a životního prostředí 3.2. Územní plánování a rozvoj venkovského prostoru 4.1. Profesní vzdělávání a trh práce 4.2. Všeobecné vzdělávání, věda, výzkum, kultura, zdraví a civilní ochrana					

Zdroj: MSSF – CENTRAL: SF188 Sestava pro certifikaci

Téměř 100 mil. CZK bylo profinancováno z prostředků EU v Plzeňském kraji, tedy nejvíce z krajů česko-bavorského programu. V přehledu projektů Plzeňského kraje nenajdeme větší infrastrukturní projekty, finanční prostředky Společenství byly využity spíše v rámci menších projektů, z nichž se poměrná část týkala cyklostezek v rámci opatření 1.2. cestovní ruch, volný čas a rekreace. Finanční prostředky určené na ostatní infrastrukturu a územní plánování byly nakonec využity pouze na území Plzeňského kraje. Kolem 54 mil. CZK z evropských prostředků bylo alokováno na různorodé projekty kraje Jihočeského i Karlovarského, nejvíce prostředků u obou krajů bylo využito na podporu cestovního ruchu.

5.2.2. Analýza všech alokovaných prostředků dle opatření

Do této analýzy budou započítány všechny finanční prostředky vyčerpané v rámci opatření 4.3., kam shodně u obou operačních programů spadá Fond malých projektů/Dispoziční fond, a také Technická pomoc. Důvodem, proč v předchozí části analýzy nebyla zahrnuta Technická pomoc bylo nemožnost zařazení těchto projektů mezi kraje, dle kterých byla předchozí analýza prováděna. Projekty Technické pomoci jsou určeny pro přípravu, řízení, hodnocení a monitorování podpory a jsou často realizovány centrální úrovní, tedy např. Ministerstvem pro místní rozvoj nebo Centrem regionálního rozvoje ČR.

Tabulka č. 19 obsahuje porovnání stavu skutečně vyčerpaných celkových finančních prostředků rozdělené mezi jednotlivá opatření s finančními částkami plánovaných ve Smlouvě o poskytnutí dotace.

Žadatel nemusel získat vždy celý finanční obnos plánovaný ve Smlouvě, jelikož ne všechny výdaje byly uznatelné, resp. nebyly v souladu s pravidly pro způsobilost výdajů. Kontrola způsobilosti uskutečněných výdajů spadá pod působnost CRR ČR. Dalším důvodem mohlo být nadhodnocení výdajů uvedených ve Smlouvě a jejich následné nevyčerpání. Pokud však žadatel zaevidoval více způsobilých výdajů projektu, než bylo uvedeno ve Smlouvě, nebylo možno tuto sumu nijak navýšit ze zdrojů Společenství, a každý žadatel byl nucen si je uhradit z vlastních zdrojů.

Tabulka č.19 : Stav celkových finančních prostředků plánovaných ve Smlouvě o poskytnutí dotace a skutečně vyčerpaných v mil. CZK

ČR-Sasko	Smlouva	Vyčerpano	Zůstatek	% ne vyčerpaných prostředků	
1.1.	37,19	33,04	4,15	11,2 %	
1.2.	66,40	64,95	1,45	2,2 %	
2.1.	183,13	177,49	5,64	3,1 %	Opatření ČR — Sasko
2.2.	60,74	57,78	2,96	4,9 %	1.1. Hospodářský rozvoj
3.1.	57,62	56,57	1,05	1,8 %	1.2. Cestovní ruch
3.2.	27,04	24,75	2,29	8,5 %	2.1. Dopravní infrastruktura
4.1.	14,11	12,05	2,06	14,6 %	2.2. Ostatní infrastruktura
4.2.	9,45	7,31	2,14	22,7 %	3.1. Životní prostředí
4.3.	67,45	69,73	-2,28	-3,4 %	3.2. Rozvoj venkova
4.4.	6,11	5,82	0,29	4,8 %	4.1. Vzdělávání a kvalifikace
Technická pomoc	20,20	18,43	1,77	8,7 %	4.2. Sociokulturní rozvoj
Celkem	549,44	527,92	-	-	4.3. Spolupráce
					4.4. Bezpečnost
ČR-Bavorsko	Smlouva	Vyčerpano	Zůstatek	% ne vyčerpaných prostředků	
1.1.	14,13	13,18	0,95	6,7 %	Opatření ČR — Bavorsko
1.2.	121,05	111,06	9,99	8,3 %	1.1. Hospodářská spolupráce a rozvoj ek. prostoru
2.1.	92,67	86,96	5,71	6,2 %	1.2. Cestovní ruch, volný čas a rekreace
2.2.	6,57	6,54	0,03	0,5 %	2.1. Doprava
3.1.	31,31	29,92	1,39	4,4 %	2.2. Ostatní infrastruktura
3.2.	9,09	8,87	0,22	2,4 %	3.1. Ochrana přírody a životního prostředí
4.1.	2,44	2,24	0,20	8,2 %	3.2. Úz. plánování a rozvoj venkovského prostoru
4.2.	33,57	31,36	2,21	6,6 %	4.1. Profesní vzdělávání a trh práce
4.3.	41,70	44,91	-3,21	-7,7 %	4.2. Všeobecné vzdělávání, věda, výzkum, kultura, zdraví a civilní ochrana
Technická pomoc	17,77	16,28	1,49	8,4 %	4.3. Síť (Dispozičního fondu)
Celkem	370,30	351,32	-	-	

Zdroj: MSSF — CENTRAL: SF188 Sestava pro certifikaci

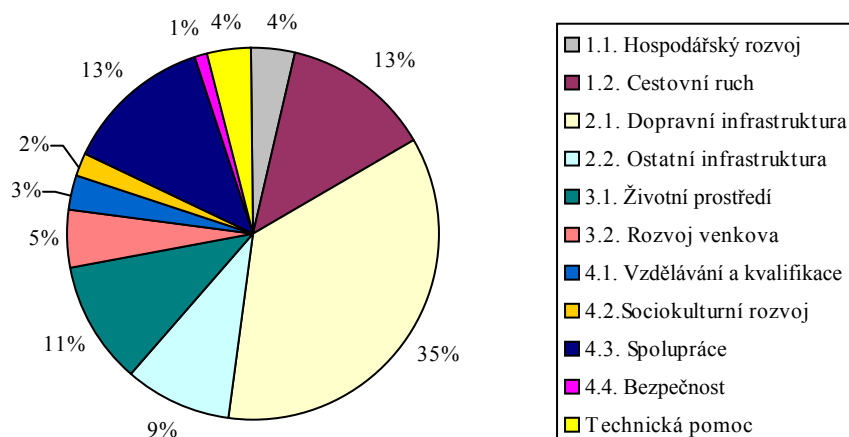
Největší procento nevyčerpaných prostředků můžeme zaznamenat u opatření 4.2. Sociokulturní rozvoj OP PS ČR – Sasko, a to téměř 23 %. Vyšší suma nevyčerpaných prostředků nebyla též žadateli česko-saského programu využita v rámci opatření Vzdělávání a kvalifikace (14,6 %) a Hospodářského rozvoje (11,2 %).

Žádné opatření OP PS ČR – Bavorsko nepřekročilo hranici 9 % nevyčerpaných prostředků. K této hranici se nejvíc přiblížila Technická pomoc, dále opatření Cestovní ruch a Profesní vzdělávání.

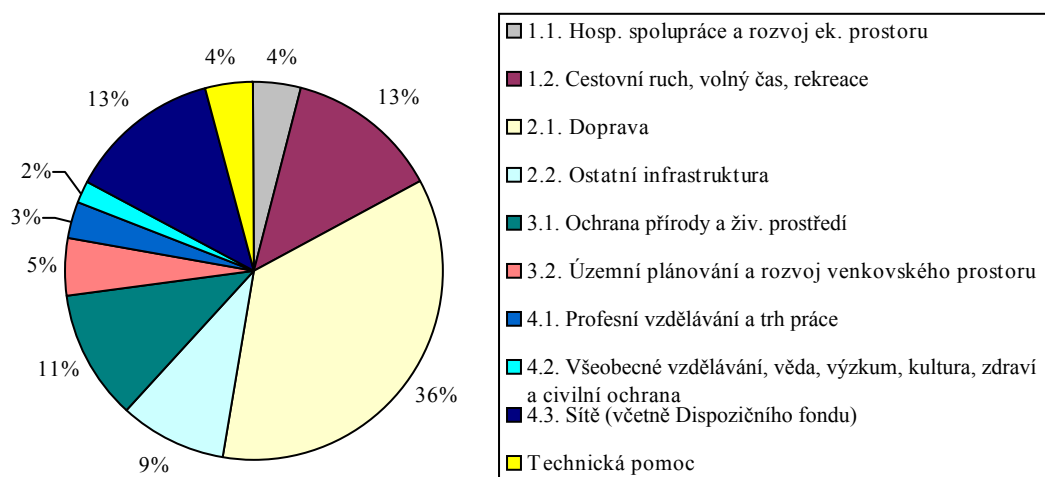
Na závěr analýzy realizovaných projektů operačních programů ČR – Sasko a ČR – Bavorsko Iniciativy Společenství INTERREG IIIA bych chtěla obecně shrnout, které oblasti byly v rámci obou operačních programů nejdůležitější z hlediska podpory finančních prostředků Společenství. K tomuto účelu byly sestrojeny Graf č. 3 a č. 4. Již jsem jednou uvedla, že priority a opatření obou programů se v období 2004 – 2006 téměř shodovaly, proto jsou pro jednotlivá opatření zvoleny stejné barvy. Pokud se tedy

podíváme na oba koláčové grafy, jsou téměř shodné. Nejvíce tedy byly podpořeny projekty v oblastech dopravní infrastruktury, cestovního ruchu, životního prostředí a také projekty Dispozičního fondu.

Graf č. 3: ČR – Sasko: Procentuální podíl prostředků EU dle opatření

Graf č.4: ČR – Bavorsko: Procentuální podíl prostředků EU dle opatření

6. Výběr vzorku úspěšných žadatelů, resp. příjemců OP PS

ČR – Sasko a ČR – Bavorsko

Kapitola obsahuje reakce a názory deseti vybraných žadatelů resp. příjemců podpory a také zástupců euroregionů na problematiku přeshraniční spolupráce. Tito žadatelé odpovídali celkem na deset otázek formou dotazníku. V žádném případě nemůžeme hovořit o dotazníkovém šetření vzhledem k počtu oslovených respondentů. Proto zdůrazňuji, že se jedná pouze o analýzu otázek přeshraniční spolupráce na vybraném vzorku úspěšných žadatelů, resp. příjemců podpory dvou česko-německých operačních programů.

Jako kritérium výběru těchto respondentů jsem zvolila úspěšnou realizaci projektů operačních programů přeshraniční spolupráce Iniciativy Společenství I3A v programovacím období 2004 – 2006 a zároveň schválení projektů operačních programů přeshraniční spolupráce Cíle 3 v programovacím období 2007 – 2013. Někteří respondenti využili finanční podpory rovněž v rámci předvstupního programu Phare CBC, nicméně úspěšnost realizace projektů tohoto programu jsem do kritérií již nezařadila vzhledem k tomu, že se v podstatě jednalo o pilotní předvstupní program a spousta současných žadatelů se do této pomoci nezapojila. O dotazníkové šetření by se nemohlo jednat již vzhledem k tomu, že počet respondentů je limitován. Ve zkráceném programovacím období 2004 – 2006 bylo zrealizováno celkem 79 projektů OP PS ČR – Sasko a 92 projektů OP PS ČR – Bavorsko (viz Tabulka č. 17). Někteří příjemci podpory dokonce uskutečnili i více než jeden projekt v rámci operačního programu. Tím pádem by bylo možno oslovit méně než 79 respondentů OP PS ČR – Sasko a méně než 92 respondentů OP PS ČR – Bavorsko. Tím ale limit počtu respondentů nekončí, protože navíc bylo třeba identifikovat respondenty minulého programovacího období, kteří zároveň podali projektovou žádost v současném programovacím období a tyto projekty byly Monitorovacími výbory schváleny do 31.12.2009. Protože žadatelé v současném období 2007 – 2013 stále mohou podávat projektové žádosti, může počet vhodných respondentů splňující kritéria ještě vzrůst, ale tito vhodní žadatelé již nebudou zařazeni do analýzy. V neposlední řadě byla také mezi kritéria zařazena kvalita uskutečněných či schválených projektů respondentů a také určitá profesionalita respondentů. Byly osloveni pracovníci institucí, kteří projektovou činnost vykonávali v minulém i současném období. Výběr těchto respondentů proběhl za pomoci pracovníků Odboru evropské územní spolupráce

Ministerstva pro místní rozvoj ČR, pana Ing. Žida (gestor OP PS ČR – Sasko) a pana Ing. Fialy (gestor OP PS ČR – Bavorsko). Počet respondentů z řad zástupců euroregionů byl samozřejmě také limitován. Přeshraniční spolupráce na česko-německé hranici se týká celkem 5 euroregionů.

Na závěr bylo osloveno celkem 13 respondentů. Vyplněné dotazníky poslalo celkem 10 oslovených (kromě Euroregionu Krušnohoří, města Prachatice a Hrádku nad Nisou).

Tabulka č. 20: Seznam oslovených žadatelů OP PS ČR – Sasko a OP PS ČR – Bavorsko

	Osoba, která vyplnila dotazník	Funkce	OP PS česko-německá hranice	OP PS, kterého se zúčastnili
Boží Dar	Olga Zámotná	Koordinátorka evropských projektů	ČR - Sasko ČR - Bavorsko	Phare CBC, I3A, Cíl 3
Iniciativa pro děčínský zámek	Ing. Vlastimil Pažourek	Místopředseda	ČR - Sasko	I3A, Cíl 3
Liberecký kraj	Ing. Martin Modrý, PhD.	Odborný pracovník ochrany přírody	ČR - Sasko	I3A, Cíl 3
Domažlicko	JUDr. Jaroslav Kusý	Manažer svazku	CR - Bavorsko	Phare CBC, I3A, Cíl 3
Cheb	Mgr. Hana Dragounová	Pracovnice odboru pro dotační politiku a rozvoj	ČR - Sasko ČR - Bavorsko	Phare CBC, I3A, Cíl 3
Klatovy	Dagmar Hálová	Pracovnice odboru rozvoje města	CR - Bavorsko	Phare CBC, I3A, Cíl 3
Labe	Mgr. Vladimír Lipský	Ředitel euroregionu	CR - Sasko	Phare CBC, I3A, Cíl 3
Nisa	Jaroslav Zámečník, CSc.	Sekretář euroregionu	CR - Sasko	Phare CBC, I3A, Cíl 3
Egrensis	Dipl.Ing.Lubomír Kovář	Jednatel	CR - Bavorsko CR - Sasko	Phare CBC, I3A, Cíl 3
Šumava	Lucie Švíková, DiS.	Asistentka, cestovní ruch a projektový manažer	CR - Bavorsko	Phare CBC, I3A, Cíl 3

Zdroj: vlastní zpracování

6.1. Vyhodnocení dotazníků

Dotazy na problematiku přeshraniční spolupráce směřovaly do několika oblastí – financování, dokumentace, spolupráce s dotčenými orgány, vývoj přeshraniční spolupráce atd. Respondenti odpovídali většinou na otevřené otázky, tedy otázky umožňující vyjádřit volně svůj názor, ovšem byly mezi nimi také otázky uzavřené, tj. výběr z více variant. Dotazník je k dispozici v Příloze č. 1.

6.1.1. Zapojení do programů přeshraniční spolupráce

První otázka se týkala zapojení respondentů do operačních, resp. předvstupních programů přeshraniční spolupráce. Z Tabulky č. 20 je vidět, že většina institucí využila podpory již z předvstupního programu Phare CBC.

6.1.2. Využití ostatních operačních programů

Operační programy přeshraniční spolupráce nejsou jedinou možností, jak využít podpory z fondů Evropské unie, proto další dotaz směřoval na využití alternativních národních operačních programů, a to jak tématických, tak regionálních, a jejich výhody či nevýhody oproti programům přeshraniční spolupráce. Někteří respondenti uvádějí, že nevýhodou OP PS je nutná znalost cizího jazyka související s vyplněním dvojazyčné žádosti a s komunikací s přeshraničními partnery. Naopak jejich výhodou je daleko vyšší transparentnost ve výběru projektů a u projektů Fondu malých projektů/Dispozičního fondu jeho jednoduchost od podání žádosti až po vyúčtování dotace. Což už podle paní Hálové z Klatov neplatí u individuálních projektů OP PS. Nevýhodou národních operačních programů, z nichž nejčastěji byly uvedeny OP Životní prostředí (OP ŽP) a regionální operační programy (ROP), je dle některých respondentů komplikovanější formální příprava žádosti, často prakticky nesplnitelné formální požadavky a komplikovaná jednání s dotčenými orgány. Konkrétně pak pan Pažourek z Iniciativy pro děčínský zámek uvádí, proč doposud nevyužili žádný národní operační program. „Zdroje administrované krajem jsou pro neprolobovanou strukturu nedostupné a zdroje přes ministerstva možné, ale omezené. Jsme spíše kulturní spolek s úzkými vazbami na Sasko. Nehledáme tak zdroje za každou cenu, protože smyslem našeho sdružování není živobytí.“ Toto tvrzení, si myslím, stojí za úvahu. Naopak výhodou národních operačních programů je to, že není potřeba zahraniční partner, a dají se realizovat „čistě národní“ projekty. Paní Zámostná z města Boží Dar dále uvedla, že konkrétně OP ŽP, jehož nabízené finanční prostředky město využilo, má velkou výhodu pro žadatele v oblasti financování vzhledem k tomu, že je to program s průběžným financováním – tj. příjemce hradí pouze svůj podíl, tj. 10 % a nemusí zajišťovat finanční prostředky na předfinancování projektů. Euroregiony se do národních operačních programů nezapojily, vzhledem k tomu, že se orientují na přeshraniční spolupráci a je pro ně tato forma podpory nejvhodnější.

6.1.3. Vývoj přeshraniční spolupráce – srovnání změn minulého a současného programovacího období

Třetí otázka byla zaměřena na vývoj přeshraniční spolupráce, konkrétně na změny, výhody či nevýhody mezi operačními programy I3A (2004 – 2006) a operačními programy přeshraniční spolupráce Cíle 3 (2007 – 2013). Nejčastěji uváděnou pozitivní změnou,

kteřá se projevila v současném programovacím období, je užší forma přeshraniční spolupráce související se zavedením Lead partnera a také s podmínkou splnění alespoň dvou ze čtyř kritérií. Paní Zámostná (Boží Dar) k tomu dodala: „Operační program přeshraniční spolupráce Cíle 3 je program opravdu společně realizovaných projektů, klade větší nároky na průběžnou spolupráci, tj. i v průběhu realizace projektu a přispívá tak vlastně k vzájemnému poznávání partnerů.“ Pozitivně je také hodnoceno navýšení finančních prostředků operačních programů. U česko-bavorského programu nastala také pozitivní změna dle paní Dragounové (Cheb) v jednodušším podání projektové žádosti v MS Word oproti minulému období, kdy se žádost musela vyplňovat přes elektronický program ELZA. To však neplatí u česko-saského programu. V současném programovacím období byl program ELZA nahrazen internetovou aplikací Benefit 7+, nikoliv žádostí v MS Word. K výhodám či nevýhodám této aplikace se nikdo z česko-saských žadatelů nevyjádřil. Nevýhody současného programovacího období byly charakterizovány následovně – zprísňení podmínek pro získání dotace, problematičtější a složitější příprava projektů, administrativní náročnost. Po zhodnocení všech dotazníků dle mého názoru jsou změny v současném programovacím období hodnoceny spíše kladně.

6.1.4. Hodnocení koncepčních a informačních dokumentů

Další dotaz směřoval na úroveň zpracování koncepčních a informačních dokumentů OP PS (Programové dokumenty operačních programů, příručky pro žadatele a příjemce apod.), zda žadatelům poskytly dostatečné množství informací při celkovém procesu realizace projektů. V souhrnu jsou příručky pro žadatele a příjemce hodnoceny pozitivně, jsou velmi potřebné, některými žadateli hodnoceny jako nezbytné, logicky zpracované a podávají jasné informace při zpracování projektů. Zde bych chtěla upozornit na určitý paradox. Tyto příručky jsou u česko-saského programu zpracovávány pouze pro české žadatele a příjemce, nikoliv pro saské, jelikož saská strana tyto příručky považuje za zbytečné a na české straně je pouze toleruje. Proto také každá česká příručka obsahuje odkaz, že Saská rozvojová banka (SAB) neodpovídá za jejich obsah. Podle mého názoru a i názoru respondentů by měly tyto příručky v každém případě být vydávány, už jen pro usnadnění celého projektového procesu. Jistě tím také klesl počet dotazů směřovaných od žadatelů k příslušným orgánům poskytující informace (krajské úřady, JTS, MMR, CRR ČR apod.) Tyto subjekty pak mají více času na řešení individuálních otázek žadatelů, jelikož všechny obecné potencionální dotazy jsou zodpovězeny v rámci příruček a celý proces je pak více

efektivní. Jedinou nevýhodu těchto příruček vidí většina respondentů v jejich časté aktualizaci. Dle mého názoru se kompetentní orgány zpracovávající tyto příručky snaží včas a viditelně na nové aktualizace upozorňovat, je tedy třeba sledovat ze strany žadatelů aktuální informace jednotlivých operačních programů. Navíc při vydání nové verze příručky je uvedeno, jaké změny nastaly, takže žadatelé tyto změny nemusí sami hledat v příručkách, a tím je v podstatě problém aktualizací vyřešen.

Programovací dokumenty jsou hodnoceny jako příliš obsáhlé a těžko pochopitelné. S tímto tvrzením respondentů úplně nesouhlasím. Vzhledem k tomu, že nejsem v pozici žadatele a nemám praktické zkušenosti s projekty z předchozího programovacího období (jako všichni oslovení respondenti), nastudování těchto dokumentů mi nepřišlo příliš náročné, jsou logicky členěné, informace v nich poměrně jasné a navíc jejich struktura a obsah je velmi podobná dokumentům z předchozího období. Samozřejmě pokud někdo něčemu nerozumí, má možnost se zeptat. Z odpovědí však vyplynulo, že nejdůležitější dokumenty pro žadatele a příjemce jsou příručky. Do budoucna lze shrnout doporučení pro vypracování těchto dokumentů větou pana Modrého (Liberecký kraj): „Dělejme to lépe a radostněji.“

6.1.5. Hodnocení dotčených orgánů podílejících se na realizaci přeshraniční spolupráce

Odpovědi respondentů na dotaz, s jakými institucemi a orgány nejčastěji spolupracují při realizaci přeshraniční spolupráce a jak hodnotí jejich práci, byly velmi subjektivní, jelikož záleží na kvalitě, profesionalitě a zkušenostech konkrétních pracovníků daných institucí. Nejvíce žadatelé spolupracují s MMR, CRR ČR a s krajskými úřady. Výkon všech těchto subjektů je hodnocen velmi kladně, zejména pak práce zaměstnanců MMR, která je hodnocena paní Zámstnou (Boží Dar) jako konkrétní a věcná. Názory na spolupráci s JTS jsou rozporuplné. Někteří žadatelé hodnotí práci těchto orgánů kladně, naopak jiní žadatelé s prací technických sekretariátů nejsou spokojeni, jejich práce je pomalá a zdlouhavá, pracovníci mají nízké zkušenosti s projekty, chybí jim praktické zkušenosti, což je znát zejména při hodnocení projektů. Pan Zámečník (Euroregion Nisa) dokonce doporučuje provést audit těchto procesů. Jak jsem podotkla, je to velmi subjektivní hodnocení. Chtěla bych reagovat na názor, že pracovníkům chybí praktické zkušenosti vzhledem k tomu, že na dané pozici působí krátkou dobu, což se netýká pouze pracovníků JTS. Na jedné straně je to nevýhoda, na druhé straně pokud jsou tyto zaměstnanci vedeni již zkušenými

pracovníky, mohou se za poměrně krátkou dobu naučit svou práci kvalitně. Nicméně chce to čas. Problém udržení kvalitních a zkušených zaměstnanců na těchto pozicích a zabránění jejich odchodu je dle mého názoru otázkou motivace, a to zejména z hlediska finančního ohodnocení. Bohužel nástroje finanční motivace jsou v této veřejné sféře často omezené ve srovnání se soukromým sektorem.

Žadatelé finančních prostředků z Fondu malých projektů/Dispozičních fondů spolupracují nejen s euroregiony, ale také velmi často s regionálními rozvojovými agenturami, jejichž práci hodnotí výborně. Častá je také vzájemná spolupráce euroregionů (hlavně sousedících) a jejich spolupráce s členskými městy, obcemi a organizacemi.

6.1.6. Otázka předfinancování projektů

Nejčastěji uváděným zdrojem předfinancování projektů jsou vlastní prostředky. U obcí, měst a krajů jsou to finanční prostředky z rozpočtů. Svazek českých měst a obcí v česko-bavorském pohraničním prostoru Domažlicko využívá vlastní prostředky členů. Pan Lipský z euroregionu Labe uvádí, že zkoušeli využít bankovní úvěry, ale banky jim vstříc nevyšly nebo ano, ale s velmi vysokými úroky. Naopak město Boží Dar, vzhledem k tomu, že se jim podařilo uspět s řadou projektů v rámci OP PS Cíle 3 v poměrně krátkém časovém úseku, muselo přistoupit na bankovní úvěry. Větší problémy s předfinancováním projektů mají různé zájmové spolky a sdružení. Pan Pažourek z občanského sdružení Iniciativa pro děčínský zámek uvádí, že využívají své vlastní prostředky, nicméně situace je velmi napjatá a musí dost šetřit. Jakmile se spustí systém proplácení plateb, už bude vše v pořádku. I díky jejich problému s včasným vyúčtováním je zdržení plateb až 12 měsíců. V případě nedostatku financí tuto situaci řeší ze soukromých zdrojů jejich členů.

6.1.7. Oblasti podpory přeshraniční spolupráce

U dotazu na jaké obory by se měla soustředit přeshraniční spolupráce v jejich regionu bylo nabídnuto respondentům celkem šest nejčastěji podporovaných okruhů. Respondenti tyto okruhy měly ohodnotit na základě bodové stupnice od 1 do 6 dle míry naléhavosti (1 – nejméně, 6 – nejvíce). Výsledky zachycuje Tabulka č. 21.

Tabulka č. 21: Oblasti podpory a jejich hodnocení respondenty

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	Celkem
Vytvoření vhodných podnikatelských podmínek	5	1	1	3	4	3	2	5	1	3	28
Doprava a technická infrastruktura	6	2	1	4	5	2	2	4	1	6	33
Cestovní ruch	6	1	6	5	5	6	5	3	6	6	49
Ochrana přírody a životního prostředí	5	2	6	6	5	1	3	5	6	6	45
Zdravotní a sociální péče	5	3	4	2	6	1	5	5	4	6	41
Volný čas, kultura, sport, mládež	6	1	6	4	5	6	6	6	6	6	52
Školství, spolupráce škol	-	-	-	-	-	6	-	6	-	-	12
Informace pro občany	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	6
Historické památky	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Technické památky	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
A: město Boží Dar B: Iniciativa pro děčínský zámek C: Liberecký kraj D: svazek Domažlicko E: město Cheb F: město Klatovy					G: Euroregion Labe H: Euroregion Nisa I: Euroregion Egrensis J: Euroregion Šumava						

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce bodů bylo přiřazeno oblastem volný čas, kultura, sport a mládež. Dále se žadatelé ve svém regionu nejvíce soustředí na podporu cestovního ruchu, ochrany přírody a životního prostředí, zdravotní a sociální péče. Naopak podpora vytvoření vhodných podnikatelských podmínek, dopravní a technické infrastruktury byla ohodnocena za nejméně náležitou, a to i přesto, že tyto obory patří mezi slabé stránky obou dotačních území. Respondenti měli také možnost uvést vlastní pro jejich region důležité oblasti, které by měly být přeshraničními projekty podpořeny. I když město Klatovy nespadá pod území Euroregionu Nisa, oba respondenti těchto subjektů se shodli na podpoře školství a spolupráce škol. V Euroregionu Nisa je dále důležitá podpora poskytování informací pro občany a paní Záměstná by ve městě Boží Dar a jeho okolí chtěla podpořit historické a technické památky.

6.1.8. Faktory omezující praktickou přeshraniční spolupráci

Byla vybrána skupina faktorů, které by dle mého názoru mohly ovlivnit přeshraniční spolupráci v praxi. Respondenti měli možnost tyto faktory ohodnotit známkou 1 až 4, přičemž známka 1 znamenala, že daný faktor má velmi silný vliv na přeshraniční vazby, známka 4 naopak znamenala, že tento faktor nijak neovlivňuje spolupráci se zahraničními partnery. Vyhodnocení je zaznamenáno v Tabulce č. 22.

Tabulka č. 22: Faktory omezující přeshraniční spolupráci a jejich hodnocení žadateli

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	Průměr
Odlišná národní mentalita	4	2	3	3	3	4	3	2	3	3	2,9
Rozdílné národní/státní zájmy	3	3	2	2	3	2	3	1	4	4	2,7
Nedostatečná oboustranná výměna informací	4	3	3	3	3	4	4	1	4	3	3,1
Odlišné politické systémy	4	3	3	2	3	3	4	4	4	3	3,2
Různá kupní síla měny	2	2	3	1	3	1	3	3	3	2	2,3
Legislativní problémy	2	1	2	2	2	2	1	2	3	3	2,0
Administrativní problémy	3	1	2	3	2	3	1	3	3	3	2,3
Nestejná úroveň infrastruktury	2	3	3	1	3	4	4	3	2	3	2,9
Jazykové problémy	4	1	1	3	2	4	1	1	2	3	2,0
A: město Boží Dar B: Iniciativa pro děčínský zámek C: Liberecký kraj D: svazek Domažlicko E: město Cheb F: město Klatovy				G: Euroregion Labe H: Euroregion Nisa I: Euregio Egrensis J: Euroregion Šumava							

Zdroj: vlastní zpracování

Opět bych chtěla zdůraznit, že se jedná pouze o subjektivní vyjádření deseti respondentů, tudíž celkovou známku nelze všeobecně brát jako hodnocení vlivu faktorů na vazby přeshraniční spolupráce v celé česko-německé dotační oblasti. Nicméně respondenti uvedli, že nejvíce mají vliv na praktickou přeshraniční spolupráci v rámci celkového hodnocení jazykové, legislativní a administrativní problémy a také různá kupní síla měny. Problémy s komunikací, tedy jazykové problémy, jsou dle mého názoru hodnoceny nejvíce subjektivně, jelikož záleží na respondentovi a jeho kolezích, zda ovládají německý, popřípadě jiný jazyk, kterým komunikují se zahraničními partnery, nebo naopak, pokud spolupracují s německými partnery, kteří mluví českým či jiným jazykem (což je spíše výjimka). Tento faktor se dá v podstatě ovlivnit již samotnými partnery přeshraniční spolupráce, a to intenzivním jazykovým vzděláváním. Navíc dnes již přibývá potencionálních pracovníků, pro které je běžné dorozumět se alespoň jedním cizím jazykem, zejména studenti vysokých škol. Záměrně jsem neuvedla slovní spojení „světový cizí jazyk“, kterým němčina není, nicméně pro příhraniční oblasti s Německem a také Rakouskem je znalost tohoto jazyka pro české obyvatele výhodná, lépe se navazují vztahy, a to nejen osobní či přátelské, ale také pracovní (můj subjektivní názor jako obyvatele česko-rakouského pohraničí). Navíc v České republice přibývá německých a rakouských firem či investorů, kteří požadují po svých zaměstnancích komunikativní znalost

německého jazyka. Tím bych podotkla, že znalost nejen anglického, ale také německého jazyka je pro české občany důležitá.

Problém různé legislativy partnerských zemí je zmíněn např. v Příručce pro české žadatele česko-bavorského programu. „Příručka pro české žadatele je z důvodu odlišné legislativy mezi českou a bavorskou stranou určena pouze pro Vedoucího partnera a partnery na české straně. Bavorští žadatelé a partneři se musí v případě potřeby bližších informací obrátit na své příslušné zemské vlády, příp. na JTS.“⁹⁷ Paní Zámostná (Boží Dar) konstatuje, že současné legislativní problémy vyplývají z rozdílného historického vývoje partnerských zemí a nejvíce se tento problém promítá v oblasti stavebních zákonů. Zde se ale právě dle ní prokazuje kvalita partnerské spolupráce. Problém administrativní náročnosti respondenti zmiňovali již v souvislosti s hodnocením změn v současném programovacím období a apelují právě na její zjednodušení.

Naopak mezi faktory, které kvalitu přeshraniční spolupráce ovlivňují nejméně, byly zařazeny rozdílné politické systémy, nedostatečná oboustranná výměna informací a odlišná národní mentalita.

6.1.9. Návrhy na odstranění problémů přeshraniční spolupráce

Spousta respondentů se v otázce, jak by odstranily hlavní problémy spolupráce, často zamýšlí nad efektivností, smyslem a účelem přeshraniční spolupráce. Pan Pažourek, zástupce občanského sdružení Iniciativa pro děčínský zámek, uvádí: „Asi by se měly hledat více společné zájmy než vytvářet politické deklarace o spolupráci. Velká část projektů chce jen peníze. Smysl partnerství má tak jen komerčního ducha. Nám jde o rozvíjení společné kulturní tradice.“ Podobně reagoval pan Lipský za Euroregion Labe: „Současný stav pouze napomáhá finančně silným žadatelům, kteří by své projekty stejně realizovali, popř. podporuje zkušené harcovníky, kteří vědí, co je od nich v žádosti očekáváno.“ Otázkou však zůstává, jakým způsobem odhalit tento pouze komerční záměr realizace projektů a zajistit, aby byly podpořeny smysluplné projekty upevňující vazby mezi oběma zeměmi. Dle mého názoru velmi záleží na kvalitě a zkušenostech pracovníků podílejících se na hodnocení předložených žádostí. Tedy zejména na výsledcích

⁹⁷ MMR: Příručka pro české žadatele pro program přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013. [online]. Vydání 3. [cit. 2010-05-11]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty>>

pracovníků technických sekretariátů, kteří hodnotí přeshraniční spolupráci a přeshraniční dopad, a samozřejmě také členů Monitorovacích výborů, kteří na základě doporučení JTS rozhodují o budoucnosti projektové žádosti. Pan Zámečník z Euroregionu Nisa dokonce navrhuje, aby euroregiony, jakožto zkušené a dlouhodobé elementy přeshraniční spolupráce, byly více zapojeny do samotné realizace, konkrétně navrhuje, aby euroregiony hodnotily projektové žádosti z hlediska přeshraniční spolupráce a dopadu, tedy aby nahradily činnost technických sekretariátů. Zároveň práci technických sekretariátů hodnotí z hlediska nehospodárnosti, abych toto hodnocení upřesnila, týká se JTS česko-polského operačního programu, jelikož území Euroregionu Nisa spadá také do tohoto programu. „Chtěl bych také upozornit na chybné posuzování projektů ze strany technických sekretariátů – projekt, který je financován na české i polské straně v poměru 50:50 je lépe hodnocen, než projekt, který je financován v poměru 90:10. Z tohoto důvodu dochází k umělému navyšování rozpočtů a nehospodárnosti.“

6.1.10. Budoucí vývoj přeshraniční spolupráce

Většina respondentů vidí budoucnost podpory přeshraniční spolupráce pozitivně a kontakty na obou stranách hranice by se měly ještě více prohlubovat. Intenzivněji by podle zástupců euroregionů měly být do praktické spolupráce zapojeny právě tyto struktury, tedy euroregiony. Pan Kusý (svazek Domažlicko) hodnotí budoucnost přeshraniční spolupráce následovně: „Pokud nedojde k další celosvětové krizi a budou postupně odstraňovány rozdíly omezující spolupráci, bude se zvyšovat podíl společných – přeshraničních projektů směřujících k rozvoji kulturních, společenských, podnikatelských a dalších aktivit obcí, měst a podnikatelů na obou stranách česko-německého pohraničí.“ Názory respondentů na budoucí výši alokace na OP PS byly odlišné. Většina respondentů očekává navýšení prostředků na tuto formu spolupráce. Naopak pan Lipský z Euroregionu Labe očekává nižší finanční vybavení. Tato situace může nastat, vzhledem k současnému negativnímu vývoji některých členských států, které se dostávají do fiskálních krizí svých národních rozpočtů. Mohlo by se stát, že Evropská unie přesune část prostředků určených na politiku HSS právě na pomoc těmto státům. Ale vše ukáže až budoucnost.

Uživatelé mají také možnost vytvořit Evropské seskupení pro územní spolupráci (ESÚS) – tzv. Europaregion, který bude prostředkem pro zajištění finanční podpory i po roce 2013. ESÚS je již v novém programovacím období zakotveno v nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1082/2006 o Evropském seskupení pro územní spolupráci. „Jedná se

o přeshraniční regionální orgán, který umožňuje členským státům, zemím, regionům a místním orgánům řešit – jak uvnitř, tak mimo programy Společenství – tradiční právní a administrativní problémy vznikající při řízení přeshraničních programů a projektů.“⁹⁸

V české legislativě je tento orgán zakotven od 4. 6. 2009 v zákoně č. 248/2000 o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů, když byl tento zákon novelizován zák. č. 154/2009 Sb.

⁹⁸ WOKOUN, R.: Strukturální fondy a obce I. 1 vyd. Praha: ASPI, 2006. str. 78.

Závěr

V současném období procesu integrace Evropy je politika hospodářské a sociální soudržnosti hodnocena jako jedna z nejdůležitějších politik, na kterou Evropská unie vynakládá nemalé finanční prostředky. Během několika již uplynulých programovacích období se podařilo zmírnit rozdíly mezi úrovněmi rozvoje některých evropských regionů a tento trend pokračuje. Důvodem tohoto úspěchu jsou jednak zkušenosti vzhledem k její dlouhodobější implementaci, ale také vhodně vybrané a velmi účinné nástroje politiky HSS. Zárukou úspěchu je také aspekt dlouhodobého plánování, předem vymezené nejdůležitější cíle a oblasti podpory a stabilní finanční prostředky. I tyto aspekty se v čase vyvíjí. V programovacím období 2000 – 2006 Evropská unie alokovala na splnění cílů politiky soudržnosti celkem 195 mld. EUR (v cenách roku 1999), pro současné programovací období 2007 – 2013 se tato částka navýšila, a to až na 308 mld. EUR (v cenách roku 2004). Z hlediska cílů a oblastí podpory jde Evropská komise cestou redukce, kdy pro současné programovací období byly stanoveny oproti těm minulým již pouze tři cíle. Důvodem redukce je efektivnější zaměření na konkrétní problémové okruhy, na které je třeba vynaložit nejvíce finančních prostředků. V minulém období byly důležitým nástrojem také Iniciativy Společenství, zejména pak Iniciativa Společenství INTERREG III. Oproti předchozímu období také došlo ke snížení počtu strukturálních fondů, z nichž nejdůležitější je pro současné období Evropský fond regionálního rozvoje.

Česká republika se do procesu implementace politiky soudržnosti plně zapojila se vstupem do Evropské unie společně s dalšími devíti evropskými státy, tedy 1. května 2004. S tímto rozšířením Evropská unie počítala ve strategii politiky soudržnosti už jen z toho důvodu, že vstupem těchto deseti států přibyla velká část chudších regionů, které je potřeba podpořit. Tyto regiony mají před sebou ještě dlouhou cestu. Aby Česká republika mohla využívat výhody vstupu do EU, muselo dojít k přizpůsobení v mnoha ohledech. Musely být vytvořeny nové strategické dokumenty, definovány a ustanoveny nové implementační struktury pro realizaci politiky soudržnosti a v neposlední řadě musela být také upravena legislativa. To vše si Česká republika ulehčila díky tomu, že od roku 1990 využila možnosti čerpat finanční prostředky z předvstupních fondů a tím si „nanečisto“ osvojit postupy spojené se skutečným využíváním evropského systému podpory.

Mezi problémové regiony, na které se vztahuje pozornost Evropské unie, patří také příhraniční regiony. Jejich význam v posledních letech vlivem narůstajícího trendu integrace evropských států do jednoho celku výrazně roste. Tyto regiony byly v minulosti zanedbávány na úkor vnitrozemí. Vzhledem k jejich znevýhodněné poloze, spočívající v nemožnosti rozvíjet se na všechny strany vlivem bariérového efektu hranic, docházelo k jejich úpadku. Byla to také místa střetu vojenských intervencí, sloužily jako první obranné linie státu a díky tomu z nich postupem času zmizel téměř všechn život - ekonomický, společenský i kulturní. V současné době jsou to naopak regiony s vysokým potenciálem, často nedotčenou přírodou a také kontaktním místem, kde dochází k sociální integraci a zejména k přeshraniční spolupráci se sousedními regiony evropských států.

Prohlubování této sousedské spolupráce je ze strany Společenství podporováno operačními programy přeshraniční spolupráce. České příhraniční regiony využily této podpory ještě před vstupem do EU, od roku 1994 čerpaly finanční prostředky z předvstupního fondu Phare CBC. Pro programovací období 2000 – 2006 mohly členské státy na podporu přeshraniční spolupráce využít Iniciativu Společenství INTERREG IIIA. České příhraniční regiony se vlivem pozdějšího vstupu do EU mohly zapojit do této formy podpory jen na zkrácené období 2004 – 2006. Podpora přeshraniční spolupráce v České republice probíhala prostřednictvím pěti operačních programů, které byly společné pro pohraniční území sousedního státu. Vzhledem k největší délce hranic musely vzniknout na hranicích s Německem dva operační programy, OP PS Česká republika – Svobodný stát Sasko a OP PS Česká republika – Svobodný stát Bavorsko. Do současného programovacího období 2007 – 2013, kde je podpora přeshraniční spolupráce umístěna pod samotný Cíl 3, se Česká republika zapojila již od začátku. Zavedením některých změn, například principu Lead partnera či povinnost splnění alespoň 2 ze 4 společných kritérií, došlo ještě k většímu prohloubení praktické přeshraniční spolupráce. Pozitivní bylo také navýšení prostředků pro OP PS v České republice.

Dotační území OP PS ČR – Sasko a OP PS ČR – Bavorsko se v určitých charakteristikách liší, ale také se projevují v určitých směrech podobné tendence. Rozdíl je částečně dán jiným historickým vývojem Saska a Bavorska od roku 1945 i z hlediska vztahů s českým pohraničím. Sasko v podstatě zažilo obdobný vývoj pod nadvládou Sovětského svazu jako Česká republika a docházelo ke kooperaci. Naopak Bavorsko bylo součástí demokratické Evropy a železnou oponou od českého pohraničí striktně odděleno. Určité aspekty

historického vývoje stále v daných oblastech přetrvávají. V česko-saském pohraničí probíhá proces restrukturalizace, vzhledem k přítomnosti tradičního zastoupení těžkého průmyslu. S tím také souvisí vyšší míra nezaměstnanosti v určitých regionech Saska, kde míra nezaměstnanosti dosahuje hodnot až 20 %. Ovšem i na straně Bavorska existují regiony, které se vyznačují vyšší mírou nezaměstnanosti.

České dotační části obou česko-německých programů jsou shodně zastoupeny třemi kraji, ovšem rozlohou je téměř dvakrát větší česko-bavorské pohraničí. Obě české části se liší sídelní strukturou. Zatímco česko-saské pohraničí je tvořeno hustší sídelní sítí s velikostně středními městy, v česko-bavorském pohraničí dominují tři větší krajská města a při hranicích jsou regiony s velmi nízkou hustotou zalidnění. Z hlediska hodnoty HDP na 1 obyvatele se evropskému průměru nejvíce přibližují kraje česko-bavorského pohraničí (konkrétně Plzeňský a Jihočeský kraj s hodnotou HDP na 1 obyvatele 70 % průměru EU). Naopak kraje česko-saského operačního programu se pohybují přibližně s hodnotou HDP na 1 obyvatele kolem 60 % průměru EU. Prvenství zaujímají v hodnotách ukazatele míry nezaměstnanosti kraje česko-saského pohraničí. Jedna z největších měr nezaměstnanosti v roce 2005 byla zaznamenána v Ústeckém kraji, v těsném závěsu pak v Karlovarském kraji. Naopak míra nezaměstnanosti Plzeňského a Jihočeského kraje se nacházela pod republikovým průměrem. Na základě výše uvedeného srovnání lze konstatovat, že míra rozvoje česko-saské území je na nižší úrovni než je tomu u česko-bavorského území a tedy tato hypotéza se potvrdila.

V programovacím období 2007 – 2013 bylo na OP PS ČR – Sasko alokováno z prostředků Společenství celkem 207,4 mil. EUR, což je o přibližně o 92 mil. EUR více, než bylo alokováno na OP PS ČR – Bavorsko. Každý členský stát má ve své moci rozdělení finančních prostředků na jednotlivé operační programy a zřejmě Svobodný stát Bavorsko dostal těchto prostředků méně než Svobodný stát Sasko. Do konce roku 2009 schválil na zasedáních Monitorovací výbor česko-saského operačního programu celkem 71 projektů ze 179 podaných žádostí. Nejvíce projektů se podařilo schválit v rámci prioritní osy 1 Rozvoj společenských rámcových podmínek. Celkem bylo alokováno ke konci roku 2009 33 % finančních prostředků určených na tento program. V rámci programu česko-bavorského bylo ve stejném časovém úseku schváleno dvakrát více projektů (přesně 138 projektů) oproti česko-saskému programu, i když počet podaných projektových žádostí byl téměř stejný. Opět co do počtu schválených projektů dominovala prioritní osa 1

Hospodářský rozvoj, lidské zdroje a sítě. Prostředky na tento program jsou zde již naalokovány ze 74 %.

Jelikož programovací období 2004 – 2006 je již finančně uzavřené, lze srovnávat schválené projekty dvou OP PS česko-německého. V rámci OP ČR – Sasko bylo realizováno celkem 79 projektů, tedy o 15 méně než u programu ČR – Bavorsko (94 projektů). Zařazení projektů pod jednotlivá opatření obou programů je velmi diferenciovaná. Nejvíce projektů bylo zrealizováno v rámci OP PS ČR – Sasko v oblasti cestovního ruchu a také dopravní infrastruktury (shodně 16 projektů). Naopak u OP PS ČR – Bavorsko výrazně dominuje co do počtu zrealizovaných projektů pouze oblast cestovního ruchu, ale s velmi vysokým počtem 48 projektů. Naopak oblast infrastruktury byla podpořena pouze 6 projekty. Má hypotéza, že nejvíce projektů bude uskutečněno v rámci opatření cestovního ruchu a kultury, se potvrdila jen z části, jelikož projektů podporujících kulturní oblast pohraničí bylo celkem zrealizováno pouze dohromady 13 projektů.

Počet zrealizovaných projektů je u OP PS ČR – Sasko přibližně stejně rozdělen mezi tři kraje tohoto programu. Nicméně nejaktivnější byly žadatelé kraje Ústeckého, kteří zrealizovali celkem 41 % projektů. U OP PS ČR – Bavorsko dominantně převládá kraj Plzeňský co do počtu schválených projektů, patří mu 60 % (což je 54 projektů). Počet zbylých projektů je mezi dva zbylé kraje rozdělen rovnoměrně asi 20 %. Hypotéza, že počet uskutečněných projektů bude rovnoměrně rozložen, platí pouze pro česko-saský program, nikoliv však pro česko-bavorský, kde dominuje Plzeňský kraj. Karlovarský kraj má možnost čerpat finanční prostředky z obou česko-německých operačních programů. Celkem bylo žadateli tohoto kraje zrealizováno 45 projektů (27 česko-saských projektů/18 česko-bavorských projektů). Zmíněná hypotéza, že žadatelé Karlovarského kraje uskuteční nejvíce projektů, je zamítnuta, protože o 9 projektů více bylo finančně uzavřeno v Plzeňském kraji.

Z finančního hlediska nejvíce prostředků z ERDF alokovaných pro česko-saský program využili žadatelé Karlovarského kraje (120,02 mil. CZK). Převážná část těchto prostředků byla použita na zlepšení dopravní infrastruktury. I když byl pro Ústecký kraj schválen největší počet projektů, navázání prostředků z EU je zde nejnižší (90,37 mil. CZK). Téměř 100 mil. CZK bylo profinancováno z prostředků EU v Plzeňském kraji, tedy nejvíce z krajů česko-bavorského programu. V přehledu projektů Plzeňského kraje nenajdeme větší infrastrukturní projekty, finanční prostředky Společenství byly využity spíše v rámci

menších projektů, z nichž se poměrná část týkala cyklostezek (tedy opatření cestovní ruch, volný čas a rekreace). Kolem 54 mil. CZK z evropských prostředků bylo alokováno na různě zaměřené projekty kraje Jihočeského i Karlovarského, nejvíce prostředků u obou krajů bylo využito na podporu cestovního ruchu.

V rámci OP PS ČR – Sasko bylo schváleno nejvíce projektů v Ústeckém kraji, ale z finanční stránky se podařilo vyčerpat nejvíce prostředků Společenství žadatelům Karlovarského kraje. U OP PS ČR – Bavorsko toto prvenství co do počtu zrealizovaných projektů a i částky na ně vynaložené patří Plzeňskému kraji. Shodně byly u obou česko-německých programů nejvíce podpořeny z finanční stránky projekty oblastí dopravní infrastruktury, cestovního ruchu, životního prostředí a také projekty Fondů malých projektů/Dispozičních fondů. Z hlediska počtu projektů převažují u OP PS ČR – Bavorsko projekty cestovního ruchu a u OP PS ČR – Sasko navíc projekty na podporu dopravní infrastruktury.

Závěrečná část práce se věnuje názorům a reakcím vybraného vzorku celkem 10 žadatelů obou česko-německých operačních programů, mezi nimiž byli osloveni i zástupci euroregionů. Respondenti byli vybráni na základě několika kritérií, z nichž zásadní byla zkušenost s OP PS minulého i současného programovacího období. Téměř všichni žadatelé mají zkušenosti i s předvstupním programem Phare CBC. Nejčastěji uváděnou výhodou programů přeshraniční spolupráce oproti ostatním národním programům je vyšší transparentnost výběru projektů, negativně pak byla hodnocena nutnost vyplnit žádost dvojjazyčně. Změna oproti předchozímu období, která spočívá v zavedení principu Lead partnera a podmínky splnění alespoň dvou ze čtyř kritérií, je hodnocena respondenty kladně, protože dochází k intenzivnímu poznávání sousedních partnerů. Složitější příprava projektů a její administrativní náročnost byla uváděna jako negativní změna v novém programovacím období. Příručky pro žadatele a příjemce jsou dle respondentů velmi užitečné a mělo by se pokračovat v jejich vydávání. Dle žadatelů však mají jednu nevýhodu, a to jejich časté aktualizace během programovacího období. Nejvíce spokojeni jsou žadatelé s prací odborníků z MMR, odlišné názory mají na práci technických sekretariátů, kde nejvíce kritizují málo zkušeností s dotační problematikou. Toto hodnocení je však velmi subjektivní, záleží na jednotlivých pracovnících, jejich zkušenostech a profesionalitě. Největší zájem o projekty u dotazovaných žadatelů je z oblasti cestovního ruchu, ochrany přírody a životního prostředí a také na zdravotní a sociální péči. Naopak o oblast podpory vytvoření vhodných podnikatelských podmínek a oblast infrastruktury

nebyl projeven příliš zájem. Dle oslovených respondentů mají nejsilnější vliv na praktickou přeshraniční spolupráci jazykové, legislativní a administrativní problémy a také různá kupní síla měny. Jazyková bariéra se však dá studiem odbourat, podstatně složitější je to s ostatními uvedenými problémy. V odpovědích na otázku, jak by se daly odstranit problémy mající vliv na přeshraniční spolupráci, se spousta respondentů zamýšlí nad efektivností a účelem projektů. Obecně panuje názor, že projekty určitých typů žadatelů jsou realizovány pouze za komerčním účelem a podpora přeshraniční spolupráce pak ztrácí smysl. Odpovědi na otázku, jak respondenti vidí budoucnost podpory přeshraniční spolupráce, byly převážně kladné. Většina z nich předpokládá navýšení finančních prostředků na programy přeshraniční spolupráce. Byl také zmíněn nový právní nástroj, který mají aktéři přeshraniční spolupráce možnost využít již v současném období, a to Evropské seskupení pro územní spolupráci.

Anotace

Diplomová práce se zabývá operačními programy přeshraniční spolupráce na česko-německé hranici, OP PS Česká republika – Svobodný stát Sasko a OP PS Česká republika – Svobodný stát Bavorsko. V teoretické části je obecně popsána problematika přeshraniční spolupráce a jsou charakterizovány a zároveň srovnávány česko-německé operační programy z hlediska jejich dotačních území, vydávaných dokumentů, implementační struktury včetně prioritních os a oblastí podpory v současném programovacím období 2007 – 2013. Praktická část je zaměřena na schválené projekty obou operačních programů, a to jak v současném, tak i v minulém programovacím období 2004 – 2006. Součástí je také analýza názorů na praktickou přeshraniční spolupráci na vybraném vzorku žadatelů česko-německých operačních programů.

Klíčová slova: přeshraniční spolupráce, Cíl 3, Sasko, Bavorsko

Annotation

The thesis deals with the operational programs of cross-border cooperation in the Czech – German border, Czech Republic – Saxony operational program and Czech Republic – Bavaria operational program. The theoretical part is generally described the issue of cross-border cooperation and are characterized and compared the Czech – German operational programs in terms of their grant-making territory, published documents, the implementation structure, including the priority axes and areas of support in the current programming period 2007 – 2013. The practical part is focused on projects approved by both the operational programs, both at present and in the previous programming 2004-2006. The last part is an analysis of views on practical cross-border cooperation on a sample of applicants for Czech-German operational programs.

Key words: cross-border cooperation, objective 3, Saxony, Bavaria

JEL klasifikace: R100, R580, R590

Literatura

- [1] **BOHÁČKOVÁ, I. – HRABÁNKOVÁ, M.:** Strukturální politika Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 188 s. ISBN 978-80-7400-111-6.
- [2] **BROŽ, M. – HOUŽVIČKA, V. – NOVOTNÝ, L.:** Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí: sebedefinice a vzájemné vnímání Čechů a Němců v přímém sousedství. 1.vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2007. 170 s. ISBN 978-80-7330-109-5.
- [3] **DOČKAL, V.:** Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky: růžový obláček a hrana reality. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav., 2005. 140 s. ISBN 80-210-3751-2.
- [4] **DOČKAL, V.:** Regionální politika Evropské unie a naplňování principu partnerství: případové studie České republiky, Německa, Francie a Slovinska. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 153 s. ISBN 80-210-4012-2.
- [5] **HORÁČEK, J.:** Přednášky z předmětu 5RE431 - Přeshraniční spolupráce a euroregiony. 2009.
- [6] **HUSÁK, J.:** Možnosti přeshraniční spolupráce na příkladu euroregionu Šumava-Bayerischer Wald-Mühlviertel. In: WOKOUN, R. – MATES, P.: Management regionální politiky a reforma veřejné správy. 1. vyd. Praha: Linde, 2006. 351 s. ISBN 80-7357-138-2.
- [7] **JEŘÁBEK, M. – DOKOUPIL, J. – HAVLÍČEK, T. a kol.:** České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. 296 s. ISBN 80-200-1051-3.
- [8] **KÖNIG, P. a kol.:** Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9.
- [9] **KÖNIG, P. a kol.:** Rozpočet a politiky Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0.
- [10] **MMR:** Iniciativa Společenství INTERREG IIIA: Rekapitulace Iniciativy Společenství INTERREG IIIA v České republice v letech 2004-2006. 1.vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Tiskcentrum Praha s.r.o. 71 s. Brožura.
- [11] **ODBOR VEŘEJNÝCH DATABÁZÍ (ČSÚ):** Euroregiony v České republice. 1. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2007. 54 s. ISBN 978-80-250-1288-8. URL: <http://www.czso.cz/xl/edicniplan.nsf/p/13-5120-04>
- [12] **ŘEZNÍK, M.:** Stručná historie států – Sasko. 1.vyd. Praha: Libri, 2005. 196 s. ISBN 80-7277-275-9.

- [13] **SKOKAN, K.:** Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie. 1. vyd. Ostrava: Repronis, 2003. 114 s. ISBN 80-7329-023-5.
- [14] **WILAM, P.:** Podpora přeshraniční spolupráce v Evropské unii a v asociovaných zemích. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2004. 70 s. ISBN 80-7042-909-7.
- [15] **WOKOUN, R.:** Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2003. 326 s. ISBN 80-245-0517-7.
- [16] **WOKOUN, R.:** Strukturální fondy a obce I. 1 vyd. Praha: ASPI, 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2.
- [17] **WOKOUN, R.:** Regionální politika v České republice In: KOLEKTIV AUTORŮ: Úvod do regionálních věd a veřejné správy. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. 447 s. ISBN 80-86473-80-5.
- [18] **ŽID, J.:** Přednášky z předmětu 5RE431 - Přeshraniční spolupráce a euroregiony. 2009.

Internetové zdroje

- [1] **ASSOCIATION OF EUROPEAN BORDER REGIONS:** Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci. [online]. 2000. [cit. 2009-10-20]. URL: <http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/lace_guide.cz.pdf>
- [2] **BINEK, J.:** Strategické dokumenty veřejné správy. [online]. 2008. [cit. 2010-05-13]. URL: <<http://www.mmr-vyzkum.cz/infobanka/DownloadFile/38310.aspx>>
- [3] **CRR ČR:** Předvstupní programy. [online]. 2009. [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://www.crr.cz/index.php?lssel=59>>
- [4] **CRR ČR:** Předvstupní programy – ISPA. [online]. 2009. [cit. 2009-11-12]. URL: <<http://www.crr.cz/index.php?lssel=59|66|72>>
- [5] **CRR ČR:** Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013. [online]. Mapa dotovaného území.. [cit. 2010-02-16]. URL: <<http://www.crr.cz/cs/programy-eu/obdobi-2007-2013/cil-3-evropska-uzemni-spoluprace/op-preshranicni-spoluprace/opps-cr-bavorsko/>>
- [6] **CRR ČR:** Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodná stát Sasko 2007 – 2013. [online]. Mapa dotovaného území. [cit. 2010-04-24]. URL: <<http://www.crr.cz/cs/programy-eu/obdobi-2007-2013/cil-3-evropska-uzemni-spoluprace/op-preshranicni-spoluprace/opps-cr-sasko/>>

- [7] **ČSÚ**: Evropský srovnávací program. [online]. 2010. [cit. 2010-05-08]. URL: [<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropsky_srovnavaci_program>](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/evropsky_srovnavaci_program)
- [8] **ČSÚ**: Krajské ročenky 2006. [online]. [cit. 2010-05-06]. URL: [<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/krajske_rocenky>](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/krajske_rocenky)
- [9] **EUROREGION SILESIA**: Asociace evropských příhraničních regionů (AGEG/AEBR). [online]. 2004-2009. [cit. 2009-11-17]. URL: [<http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=cinnost-AGEG-AEBR>](http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=cinnost-AGEG-AEBR)
- [10] **EUROREGION ŠUMAVA**: Co je to euroregion. [online]. [cit. 2010-05-12]. URL: [<http://www.euregio.cz/euregio/index.php?page=30&lag=&lang=cz&r=22>](http://www.euregio.cz/euregio/index.php?page=30&lag=&lang=cz&r=22)
- [11] **MF ČR**: Strukturální fondy a Fond soudržnosti. [online]. [cit. 2010-05-06]. URL: [<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_fondy_54806.html>](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_fondy_54806.html)
- [12] **MMR**: Abeceda fondu Evropské unie 2007 – 2013. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj – Národní orgán pro koordinaci. 2007. [cit. 2009-11-18]. URL: [<http://www.strukturalni-fondy.cz/Narodni-organ-pro-koordinaci/Dokumenty/Publikace/Publikace-Abeceda-fondu-EU-2007-2013>](http://www.strukturalni-fondy.cz/Narodni-organ-pro-koordinaci/Dokumenty/Publikace/Publikace-Abeceda-fondu-EU-2007-2013)
- [13] **MMR**: Implementační struktury Programu Cíle 3 na podporu přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko 2007 – 2013. [online]. [cit. 2010-02-18]. URL: [<http://www.ziel3-cil3.eu/cs/foerdergrundlagen/verwaltungsstrukturen/index.html>](http://www.ziel3-cil3.eu/cs/foerdergrundlagen/verwaltungsstrukturen/index.html)
- [14] **MMR**: Princip vedoucího partnera. [online]. 2008. [cit. 2009-11-18]. URL: [<http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/3-1-1_princip.php>](http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/3-1-1_princip.php)
- [15] **MMR**: Programový dokument Cíl 3 / Ziel 3 Programu na podporu přeshraniční spolupráce 2007 - 2013 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko v rámci Cíle „Evropská územní spolupráce“. [online]. [cit. 2010-02-14]. URL: [<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-na-podporu-preshranicni-spoluprace-2007---20/Dokumenty>](http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-na-podporu-preshranicni-spoluprace-2007---20/Dokumenty)
- [16] **MMR**: Programový dokument Cíl 3 – program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007-2013 včetně přílohy 1. [online]. [cit. 2010-02-16]. URL: [<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty>](http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty)
- [17] **MMR**: Průvodce programy Interreg IIIB Interreg IIIC. [online]. 2009. str 7. [cit. 2009-11-09]. URL: [<http://www.strukturalni-fondy.cz/Databaze-dokumentu/Fondy-Evropske-unie/Programy-a-dotacni-tituly/Pruvodce-programy-Interreg-IIIB--Interreg-IIIC>](http://www.strukturalni-fondy.cz/Databaze-dokumentu/Fondy-Evropske-unie/Programy-a-dotacni-tituly/Pruvodce-programy-Interreg-IIIB--Interreg-IIIC)

- [18] **MMR**: Příručka pro české kooperační partnery – realizace projektu. Program Cíl 3/Ziel 3 na podporu přeshraniční spolupráce 2007-2013 mezi Svobodným státem Sasko a Českou republikou. [online]. Vydání 1. [cit. 2009-02-17]. URL: <<http://www.ziel3-cil3.eu/cs/foerdergrundlagen/rechtsgrundlagen/national/index.html>>
- [19] **MMR**: Příručka pro české žadatele pro program přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2007-2013. [online]. Vydání 3. [cit. 2010-02-18]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013/Evropska-uzemni-spoluprace/Cil-3-Ceska-republika---Svobodny-stat-Bavorsko-200/Dokumenty>>
- [20] **MMR**: Regionální politika EU: Národní rozvojový plán České republiky 2007 –2013. [online]. [cit. 2009-05-12]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/8f1552fc-d149-4a99-9638-2903d6e7dcc3/Narodni-rozvojovy-plan-Ceske-republiky-2007—2013>>
- [21] **MMR**: Regionální politika EU: Národní strategický referenční rámec České republiky 2007 – 2013. [online]. [cit. 2009-05-13]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/197f55c7-ffeb-4f5c-ab81-26237ef6eaf1/Narodni-strategicky-referencni-ramec-CR-2007—2013->>>
- [22] **MMR**: Regionální politika EU: Strategické obecné zásady společenství. [online]. [cit. 2009-11-09]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>>
- [23] **MMR**: Strukturální fondy: CBC Phare. [online]. 2009. [cit. 2009-11-08]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU/Historie-regionalni-politiky-EU-v-Ceske-republice/Predvstupni-nastroje/Phare/CBC-Phare>>
- [24] **MMR**: Strukturální fondy: Informace o fondech EU. [online]. 2009. [cit. 2009-11-20]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>>
- [25] **MMR**: Strukturální fondy: Iniciativy Společenství. [online]. 2009. [cit. 2009-11-09]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Glosar/I/Iniciativy-Spolecenstvi>>
- [26] **MMR**: Strukturální fondy: INTERREG III. [online]. 2009. [cit. 2009-11-09]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Glosar/I/Interreg-III>>
- [27] **MMR**: Strukturální fondy: Programy 2007-2013. [online]. 2009. [cit. 2009-11-18]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>>
- [28] **MMR**: Strukturální fondy: SAPARD. [online]. 2009. [cit. 2009-11-11]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VEVKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI/Dokumenty/Programovy-dokument>>

[OP-Rozvoj-venkova-a-multifunkc/1--UVOD/1-4--Vyuziti-predvstupnichnastroju-strukturalni-po/1-4-1--SAPARD>](#)

[29] **MMR**: Způsobilé výdaje. [online]. 2008. [cit. 2009-11-18]. URL: <http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/3-3_zpusobile.php>

[30] Nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o zrušení nařízení (ES) č. 1783/1999. [online]. [cit. 2009-11-05]. URL: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0001:0001:CS:PDF>>

[31] **ŠKODA, J.**: Přeshraniční spolupráce. [online]. Urbanismus a regionální rozvoj č.1/2007. str. 22. [cit. 2009-10-20]. URL: <<http://www.uur.cz/default.asp?ID=2569>>

[32] **ÚŘAD VLÁDY ČR**: Lisabonská smlouva: konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. [online]. [cit. 2010-05-14]. URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/lisabonska-smlouva.aspx>>

[33] **ÚSTAV MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ**: Jednotný evropský akt. [online]. Praha, 1993 [cit. 2009-11-19]. URL: <http://mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/evropska_unie_27432.html>

Příloha č.1

Dotazník – diplomová práce Operační programy přeshraniční spolupráce na česko-německé hranici

IDENTIFIKACE RESPONDENTA:

Název organizace:

Okres, kraj:

Kontaktní osoba, která vyplnila dotazník:

Telefon:

OTÁZKY

1. Do jakých operačních programů přeshraniční spolupráce spolufinancovaných Evropskou unií jste se zapojili a od jakého roku? (CBC Phare, Iniciativa Společenství INTERREG IIIA pro 2004 – 2006, Operační programy přeshraniční spolupráce Cíle 3 pro 2007-2013)
2. Využíváte v současné době i národní operační programy (regionální, tématické)? Pokud ano, prosím, zaškrtněte je a pokračujte v otázce 2a. Pokud ne, pokračujte v otázce 2b.

TÉMATICKÉ OP		REGIONÁLNÍ OP	
Integrovaný operační program	☐	ROP NUTS II Severozápad	☐
OP Podnikání a inovace	☐	ROP NUTS II Severovýchod	☐
OP Životní prostředí	☐	ROP NUTS II Jihozápad	☐
OP Doprava	☐		
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	☐		
OP Výzkum a vývoj pro inovace	☐		
OP Lidské zdroje a zaměstnanost	☐		
OP Technická pomoc	☐		

2a) Můžete zhodnotit jejich výhody či nevýhody oproti programům přeshraniční spolupráce,

popřípadě které jste doposud využili více?

2b) Můžete uvést důvod, proč jste doposud nevyužili žádný národní operační program?

3. Jak hodnotíte vývoj operačních programů přeshraniční spolupráce, zejména operační programy Iniciativy Společenství INTERREG IIIA pro období 2004 – 2006 a operační programy přeshraniční spolupráce Cíle 3 pro období 2007 – 2013? Sledujete nějaké změny? Jsou tyto změny pozitivní či negativní?
4. Co si myslíte o zpracování koncepčních a informačních dokumentů regionálního rozvoje (např. Strategie regionálního rozvoje, Operační programy přeshraniční spolupráce, Regionální operační programy, Tématické operační programy včetně jejich manuálů, příruček pro žadatele a příjemce...)? Poskytly Vám dostatečné informace pro Vaši projektovou činnost?
5. S jakými institucemi a orgány nejčastěji spolupracujete při realizaci přeshraniční spolupráce a jak hodnotíte jejich práci? (Ministerstvo pro místní rozvoj, krajské úřady, Společný technický sekretariát, Regionální rozvojové agentury, Euroregiony, Centrum regionálního rozvoje ČR, Sdružení obcí, atd.)
6. Jakým způsobem máte zajištěno předfinancování projektů operačních programů přeshraniční spolupráce (vlastní prostředky, úvěry...)?
7. Na jaké obory by se měla soustředit přeshraniční spolupráce ve vašem regionu?
Ohodnoťte podle bodové stupnice od 1 do 6 dle míry naléhavosti.

1 – nejméně 6 – nejvíce

		1	2	3	4	5	6
A	Vytváření vhodných podnikatelských podmínek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B	Doprava a technická infrastruktura	☐	☐	☐	☐	☐	☐
C	Cestovní ruch	☐	☐	☐	☐	☐	☐
D	Ochrana přírody a životní prostředí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E	Zdravotní a sociální péče	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F	Volný čas, kultura, sport, mládež	☐	☐	☐	☐	☐	☐
G	Jiné, jaké:	☐	☐	☐	☐	☐	☐
H	Jiné, jaké:	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I	Jiné, jaké:	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Domníváte se, že následující faktory nějak omezují praktickou přeshraniční spolupráci? Pokud ano, jak silně? Označte odpovídající hodnocení ve všech řádcích.

1 – velmi 2 – středně 3 – málo 4 – vůbec ne

		1	2	3	4
A	Odlišná národní mentalita	☐	☐	☐	☐
B	Rozdílné národní/státní zájmy	☐	☐	☐	☐
C	Nedostatečná oboustranná výměna informací	☐	☐	☐	☐
D	Odlišné politické systémy	☐	☐	☐	☐
E	Různá kupní síla měny	☐	☐	☐	☐
F	Legislativní problémy	☐	☐	☐	☐
G	Administrativní problémy	☐	☐	☐	☐
H	Nestejná úroveň infrastruktury	☐	☐	☐	☐
I	Jazykové problémy	☐	☐	☐	☐
J	Jiné, jaké:	☐	☐	☐	☐
K	Jiné, jaké:	☐	☐	☐	☐
L	Jiné, jaké:	☐	☐	☐	☐

9. Jak je možné podle vašeho názoru odstranit hlavní problémy spolupráce?

10. Jaký vývoj přeshraniční spolupráce předpokládáte v programovém období 2014 – 2020?

Děkuji za Vaši spolupráci a vyplnění dotazníku.

Pokud máte další podněty k tématu přeshraniční spolupráce nebo osobní dojmy, které se Vám zdají důležité a nejsou předmětem otázek, můžete je uvést na závěr dotazníku: